

REWITALIZACJA CENTRUM GRAJEWA

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA GRAJEWO NA LATA 2017-2027

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Szanowni Państwo!

Z wielką radością zapraszam Państwa do zapoznania się z Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017 – 2027.

Na wstępie składam serdeczne podziękowania pracownikom Urzędu Miasta Grajewo zajmującym się pozyskiwaniem środków zewnętrznych ponieważ, to dzięki ich pracy Miasto Grajewo znalazło się wśród 20 miast, które otrzymały dotację w konkursie pn.: Modelowa Rewitalizacja Miast współfinansowanym ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Projekt pn. „Rewitalizacja centrum Grajewo” znalazł się na ósmym miejscu listy rankingowej z kwotą dofinansowania 1 174 860 zł.

Głównym celem projektu jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej poprzez wypracowanie modelowych rozwiązań reagujących na główne problemy obszaru: degradację zabudowy oraz wykluczenie społeczne i gospodarcze mieszkańców.

Obszar zdegradowany, który na podstawie wypracowanego projektu zostanie poddany rewitalizacji obejmuje powierzchnię 76,4 ha, co stanowi 4 % powierzchni miasta. Rewitalizacja dotyczy centrum miasta w rejonie głównego skrzyżowania dróg krajowych nr 61 i nr 65 oraz ulic zlokalizowanych w bezpośrednim ich sąsiedztwie.

Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji był szeroko konsultowany z mieszkańcami Grajewo. Wszyscy mieli możliwość zgłoszenia swoich pomysłów i opinii. Wiele pracy do projektu włożył także zespół roboczy powołany do opracowania koncepcji rewitalizacji, co było konsultowane z mieszkańcami. Po wielu miesiącach, licznych działaniach, spotkaniach z mieszkańcami i konsultacjach, zespół stworzył Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017 - 2027, z którym mogą się Państwo teraz zapoznać.

Z niecierpliwością oczekuję realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo. Liczę na to, że w niedługim czasie mieszkańcy będą mogli cieszyć się piękną przestrzenią, a centrum Grajewo stanie się jego wizytówką.

Ten proces już się rozpoczął. W realizacji projektu będziemy wspierać się środkami unijnymi, wiedzą ministerialnych ekspertów, cennymi uwagami grajewian. Razem przywrócimy do życia serce naszego miasta, na czym skorzystamy nie tylko my, ale także kolejne pokolenia grajewian.

Biorę za ten projekt pełną odpowiedzialność

Z poważaniem

Burmistrz Miasta Grajewo
Dariusz Latarowski

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017 – 2027

Program opracowano w ramach konkursu Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju „Modelowa Rewitalizacja Miast” współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 oraz z budżetu państwa. Umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/102/16.

Autorzy:

Konsorcjum firm Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o. (Lider Konsorcjum)
oraz Lider Projekt Sp. z o.o. (Partner) w składzie:

Marek Karłowski – kierownik zespołu

Dr Michał Wójcicki

Dr Krzysztof Pyszny

Dr Przemysław Wołczek

Żaneta Rosiak

Bożena Tylikowska

Artur Kotliński

Jarosław Sawicki

oraz

pracownicy Urzędu Miasta Grajewo

pracownicy jednostek organizacyjnych Miasta Grajewo

autorzy projektów rewitalizacyjnych

Opracowanie we współpracy z p. Katarzyną Spadło – ekspertem ds. rewitalizacji Krajowego Instytutu Polityki Przestrzennej i Mieszkalnictwa z/s w Warszawie".

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
2. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy	8
2.1 Program Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023	8
2.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Grajewo	14
2.3 Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 - 2024	16
2.4 Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020	20
2.5. Miejski Program Opieki nad Zabytkami Miasta Grajewo na lata 2014-2017	23
3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	25
3.1 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze społecznej	26
3.1.1 Demografia	26
3.1.2 Bezrobocie i rynek pracy.....	28
3.1.3 Pomoc społeczna	30
3.1.4 Przemoc	34
3.1.5 Aktywność społeczna.....	35
3.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej.....	42
3.3 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej	47
3.4 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	49
3.5 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze technicznej.....	58
3.6 Obszar rewitalizacji w ocenie mieszkańców i liderów społeczności miasta Grajewo	61
3.7 Podsumowanie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, potencjały obszaru rewitalizacji.....	79
4. Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele oraz kierunki rewitalizacji.....	82
5. Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	92
6. Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne	125
7. Mechanizmy zapewnienia komplementarności.....	127
8. Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji	137
9. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji	146
9.1 Procedura uspołecznienia na etapie przygotowania programu rewitalizacji.	147
9.2 Procedura uspołecznienia na etapie realizacji programu rewitalizacji.	155
10. Opis struktury zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji	160

10.1. System realizacji.....	160
10.2. Zarządzanie	161
10.3. Monitoring i ewaluacja.....	172
10.3.1. Monitoring.....	172
10.3.2. Ewaluacja.....	177
11. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322)	180
12. Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji..	181
13. Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania.....	182
14. Sposób realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	183
14.1. Zakres niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.....	183
14.2. Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany	183
15. Spis tabel, rycin, map, fotografii, wykresów	184
Załącznik graficzny nr 1 przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.....	187

1. Wprowadzenie

Gmina Miasto Grajewo przystępuje do przeprowadzenia rewitalizacji zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. 2017 r., poz. 1023, zm. poz. 1529 i 1566.).

Miasto Grajewo wyznaczyło obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Uchwałą Rady Miasta Grajewo Nr XXXIII/261/17 z dnia 02.03.2017 r., zmienioną Uchwałą nr XXXIX/303/17 Rady Miasta Grajewo z dnia 30 sierpnia 2017 r., po czym przystąpiło do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo Uchwałą nr XXXIV/269/17 Rady Miasta Grajewo z dnia 29.03.2017 r., zmienionej Uchwałą nr XLV/339/17 z dn. 28.12.2017 r.

Obszar rewitalizacji obejmuje centralną część miasta wraz ze skrzyżowaniem dróg krajowych nr 61 i 65 (Plac Niepodległości) i rozchodzącymi się od tego placu na północ, południe, wschód i zachód ciągami komunikacyjnymi w obrębie zabudowy wielorodzinnej. Obejmuje najstarszą część miasta (duży udział zabudowy sprzed 1945 roku).

Granice obszaru wyznacza na południu skrzyżowanie ulicy Wojska Polskiego z ulicą Cmentarną i Konstytucji 3 Maja, na północy ulica Strażacka, na zachodzie ulica Kolejowa, wraz z terenem dworca PKP, na wschodzie skrzyżowanie ulicy Kopernika z ulicą Zieloną.

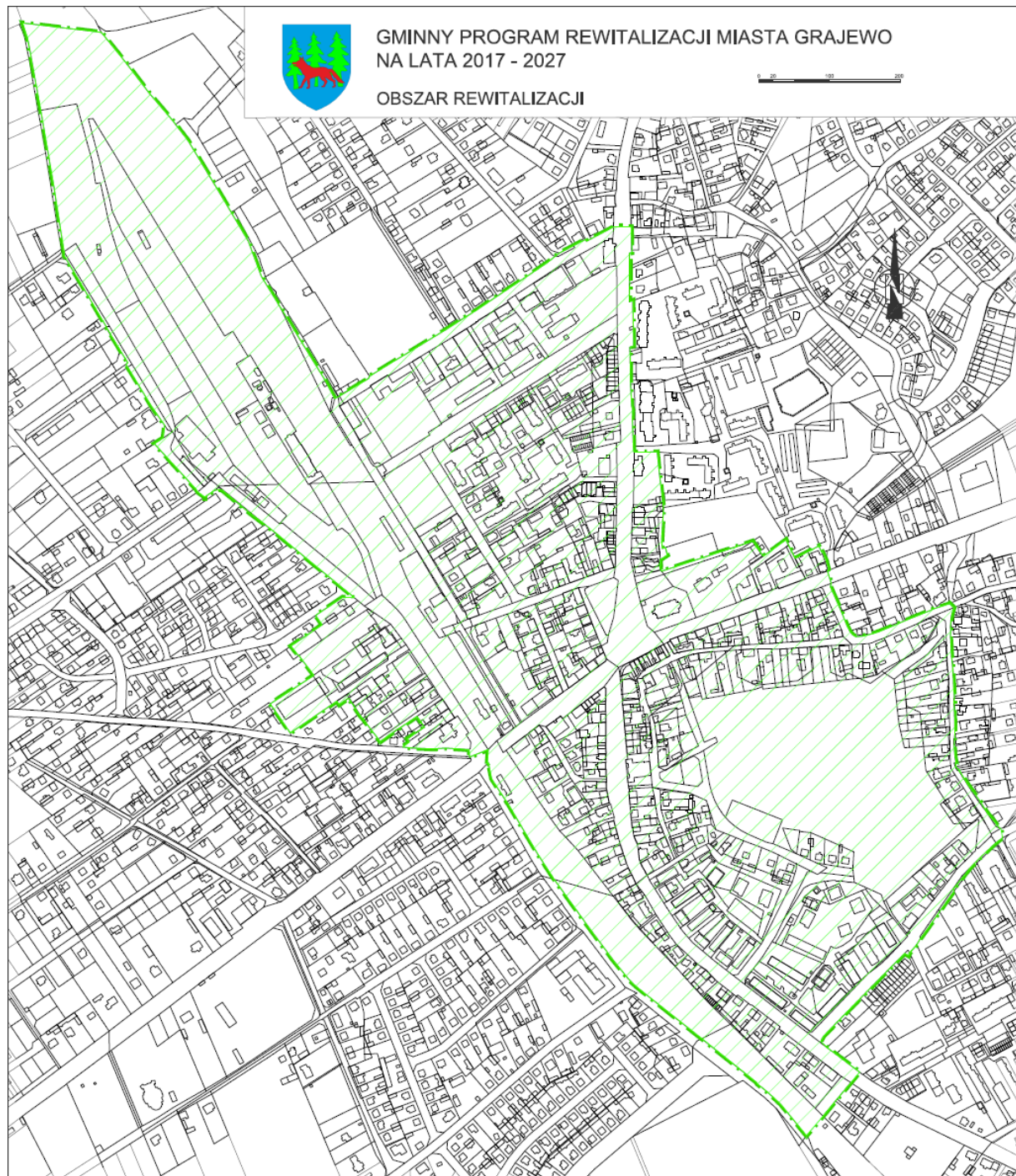
Obszar zdominowany jest przez zabudowę wielorodzinną, w tym najstarszą część zabudowy mieszkalnej miasta (kamienice z XIX i XX wieku), jak również nowszą zabudowę, m.in. bloki z lat 70-tych XX wieku w obrębie Osiedla Centrum, kamienice z lat 90-tych XX wieku w obrębie ulicy Etckiej.

Na obszarze położone są liczne obiekty publiczne, w tym obiekt dworca PKP, dworzec PKS, obiekty administracji publicznej, szkoły. Centrum miasta posiada funkcję handlowo-usługową. W tej części miasta położony jest największy teren zieleni miejskiej (Park Solidarności).

TABELA 1. PODSTAWOWA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI W GRAJWIE

Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji (dane UM Grajewo, 2015 rok)	Powierzchni obszaru rewitalizacji
3838 osób	76,3685 ha
Udział mieszkańców obszaru rewitalizacji w ludności miasta	Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w łącznej powierzchni miasta
17,85%	4,04%

MAPA 1. OBSZAR REWITALIZACJI W GRAJEWIE

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.¹

Definicja rewitalizacji podkreśla kilka istotnych zagadnień i wyzwań związanych z procesem wychodzenia ze stanu kryzysowego obszaru kryzysowego. Po pierwsze proces rewitalizacji powinien być realizowany w sposób kompleksowy, tj. w taki sposób, który nie tylko rozwiązuje lub eliminuje wybrane zagrożenia i problemy, ale także w sposób pozwalający na wykorzystanie mocnych stron nie tylko obszaru rewitalizowanego, ale całej gminy, jak również potencjału otoczenia zewnętrznego, traktowanych jako szanse rozwoju. Takie kompleksowe podejście do rewitalizacji oznacza, że działania podejmowane na rzecz wychodzenia ze stanu kryzysowego powinny wpisywać się w szerszy nurt realizacji polityki rozwoju całej gminy i jej otoczenia, w szczególności otoczenia powiązanego funkcjonalnie z gminą. Po drugie proces rewitalizacji powinien być prowadzony w sferach społecznej, przestrzennej i gospodarczej, tj. być ukierunkowany na wieloaspektowe podejście oraz rezultaty. Kluczowe dla właściwego zdiagnozowania skali poszczególnych problemów, a tym samym wybór zawężonych terytorialnie obszarów do rewitalizacji powinien być poprzedzony rzetelną diagnozą. Diagnoza powinna wskazać stany kryzysowe na obszarze miasta, zarówno w sferze terytorialnej, ale przede wszystkim w sferze kategorii problemów. Ostateczny wybór obszarów do rewitalizacji powinien być wyborem najefektywniejszej ścieżki działań, w kontekście oczekiwanych rezultatów, tj. wynikać z rangi lub znaczenia wybranych zagadnień jak też obszarów rewitalizacji dla polityki rozwoju całej gminy. Po trzecie, istotną rolę w procesie tworzenia i realizacji programu rewitalizacji odgrywa partycypacja społeczna, która obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. W toku przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji dąży się, aby działania, skutkowały wypowiedzeniem się przez wszystkich interesariuszy.

Interesariuszami procesu rewitalizacji są w szczególności:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- mieszkańcy gminy inni niż wymienieni powyżej;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej;
- podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Oznacza to, że sam proces rewitalizacji powinien być tak zaplanowany, aby umożliwić czynny udział wybranych grup społecznych i tzw. aktorów rozwoju lokalnego. Udział interesariuszy powinien zostać zaplanowany zarówno na etapie tworzenia programu rewitalizacji, jak również na etapie jego realizacji, w tym ewaluacji. Na etapie tworzenia programu rewitalizacji wskazany jest udział interesariuszy zarówno na etapie diagnozy, jak również planowania poszczególnych celów i działań rewitalizacyjnych.

¹ Ustawa z 9 października 2015 roku o rewitalizacji

2. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

2.1 Program Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023

Program rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023 stanowi najważniejszy dokument strategiczny nakreślający cele i priorytety inwestycyjne samorządu na najbliższe lata. Stanowi on kontynuację treści zapisanych w Strategii rozwoju miasta Grajewo na lata 2007-2015.

Główne potrzeby rewitalizacyjne Gminy Miasta Grajewo zdefiniowane zostały w następujących celach strategicznych, ujętych w Programie Rozwoju Gminy Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023.

TABELA 2. SPÓJNOŚĆ REWITALIZACJI Z ZAŁOŻENIAMI PROGRAMU ROZWOJU GMINY MIASTA GRAJEWO NA LATA 2016 - 2023

Cele zdefiniowane w Programie Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023	Potencjalna spójność z założeniami rewitalizacji
<p>Misja: Grajewo dynamicznie rozwijającym się miastem, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańcom i dogodne warunki do rozwoju przedsiębiorczości poprzez efektywne wykorzystanie potencjału wewnętrznego, atrakcyjnego położenia i napływu inwestycji zewnętrznych.</p>	
<p>Cel I. Wzrost konkurencyjności gospodarki. Cele operacyjne: I.A Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej. I.B Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy. I.C Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. I. D Budowa rozpoznawalności Grajewo jako marki miejskiej.</p> <p>Osiągnięcie celu stanie się możliwe dzięki stworzeniu warunków niezbędnych do wzrostu zainteresowania miastem ze strony zewnętrznych inwestorów, a także rozwojowi form wsparcia biznesu już obecnie rozwijającego się na jego terenie. Zakłada się, że wzrost konkurencyjności miejskiej gospodarki nastąpi jako efekt poprawy innowacyjności lokalnych firm. Ważnym elementem realizacji tego celu będzie także edukacja lokalnej społeczności w zakresie przedsiębiorczości i samozatrudnienia, obejmująca zwłaszcza mieszkańców pozostających obecnie bez pracy. Istotną rolę w osiągnięciu tego celu będą odgrywać działania związane z budową rozpoznawalności marki miasta Grajewo jako miejsca przyjaznego inwestorom, oferującego atrakcyjne warunki działalności gospodarczej.</p> <p>W odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych zaplanowano następujące działania:</p> <p>I.A Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej. 1. Opracowanie strategii pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.</p>	<p>Duża</p> <p>Uzasadnienie: cel wskazuje na konieczność aktywizacji mieszkańców pozostających bez pracy, zwiększania przedsiębiorczości oraz tworzenia warunków do wzrostu zainteresowania miastem zewnętrznymi inwestorów.</p>

2. Poszerzenie strefy ekonomicznej.
3. Rozszerzenie systemu wsparcia inwestorów zewnętrznych.
4. Kształtowanie polityki wykupu i dzierżawy terenów od prywatnych właścicieli.
5. Opracowanie systemu komunikacji z inwestorami (stworzenie lokalnego centrum obsługi inwestorów, opracowanie procedury pierwszego kontaktu z inwestorem).
6. Współpraca z lokalnymi przedsiębiorstwami w zakresie budowania wizerunku miasta jako destynacji o wysokim poziomie atrakcyjności inwestycyjnej.

I.B Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy.

1. Stworzenie punktu doradztwa zawodowego we współpracy z PUP.
2. Dostosowanie lokalnego systemu kształcenia do potrzeb przedsiębiorstw.
3. Rozwój form kształcenia ustawicznego we współpracy z lokalnym biznesem.
4. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na projekty aktywizujące zawodowo ludzi młodych i realizację działań edukacyjno-szkoleniowych.
5. Badanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług szkoleniowych.
6. Budowanie platformy współpracy instytucji oświatowych, organizacji pozarządowych i innych organów publicznych z głównymi pracodawcami w mieście (staże, praktyki, stypendia).
7. Promocja elastycznych form pracy, tj. telepracy, pracy czasowej oraz różnych form samozatrudnienia.

I.C Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

1. Stworzenie systemu zachęt finansowych oraz doradztwo dla lokalnych przedsiębiorców i pomoc w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.
2. Promocja postaw przedsiębiorczych i idei samozatrudnienia.
3. Stworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości i Współpracy.
4. Likwidacja barier biurokratycznych związanych z założeniem działalności gospodarczej (opracowanie przewodnika dla przedsiębiorcy, e-urząd).
5. Rozwój form współpracy z regionalnymi ośrodkami naukowymi.
6. Promocja lokalnych marek i produktów.

I.D Budowa rozpoznawalności Grajewa jako marki miejskiej

1. Opracowanie koncepcji marki Grajewa jako miasta nowoczesnej gospodarki.
2. Tworzenie dwustronnego systemu komunikacji z mieszkańcami (w tym kontynuacja cyklicznych spotkań Burmistrza miasta z różnymi grupami mieszkańców, np. młodzieżą, przedstawicielami lokalnego biznesu, seniorami, osobami niepełnosprawnymi).
3. Realizacja działań promocyjnych na rzecz zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w imprezach organizowanych na terenie gminy.
4. Kształtowanie wizerunku urzędów i instytucji użyteczności publicznej jako dostępnych i przyjaznych mieszkańcom.
5. Opracowanie materiałów promocyjnych dotyczących lokalnego potencjału biznesowego.
6. Cykliczne spotkania informacyjne nagłaśniające tematykę związaną z potencjałem inwestycyjnym gminy.

<p>7. Uczestnictwo w targach i innych imprezach promujących atrakcyjność inwestycyjną gminy.</p>	
<p>Cel II. Wzrost dostępności do infrastruktury technicznej. Cele operacyjne II.A Rewitalizacja techniczna i przestrzenna miasta. II.B Modernizacja układu komunikacyjnego miasta. II.C Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i ochrona wód. II.D Rozwój gospodarki niskoemisyjnej.</p> <p>Wśród istotnych problemów na obszarze miasta wyróżnia się niską jakość infrastruktury drogowej i towarzyszącej, niski poziom skanalizowania miasta. Miasto jednocześnie posiada dość duży potencjał rozwoju sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i ciepłowniczej. Istotny jest także aspekt ochrony lokalnego środowiska, w tym poprzez likwidację zbiorników bezodpływowych i inwestycje w gospodarkę niskoemisyjną. Miasto potrzebuje także uporządkowania przestrzennego w centrum, między innymi poprzez działania rewitalizacyjne. Rozbudowa infrastruktury technicznej umożliwi miastu rozwój, pozyskanie inwestorów, nowych mieszkańców i podniesie jakość życia oraz przyczyni się do ochrony środowiska przyrodniczego.</p> <p>W odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych zaplanowano następujące działania:</p> <p>II.A Rewitalizacja techniczna i przestrzenna miasta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie parku „Solidarność” 2. Rewitalizacja centrum miasta 3. Zagospodarowanie budynku dworca PKP i przyległego terenu 4. Poprawa estetyki miasta poza centrum 5. Opracowanie wytycznych projektowych dla inwestorów w mieście Grajewo <p>II.B Modernizacja układu komunikacyjnego miasta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przebudowa przejazdu kolejowego: skrzyżowanie ul. Piłsudskiego i Szkolnej 2. Budowa systemu ścieżek rowerowych 3. Lobbing społeczny i polityczny na rzecz budowy obwodnicy wzdłuż drogi krajowej nr 61 i nr 65 4. Lobbing na rzecz budowy przejazdu kolejowego w ul. Wierzbowej 5. Budowa, przebudowa i modernizacja nawierzchni dróg lokalnych 6. Rozbudowa systemu sygnalizacji świetlnej 7. Oświetlenie przejść dla pieszych przy drodze krajowej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. 8. Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne 9. Rozbudowa oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem lamp energooszczędnych <p>II.C Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i ochrona wód.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży 2. Opracowanie programu rozwoju i kontroli terenów zielonych 3. Objęcie ochroną rzeki Ełk i Jeziora Brajmura 	<p>Duża</p> <p>Uzasadnienie: cel wskazuje przede wszystkim na potrzebę uporządkowania przestrzennego centrum, między innymi poprzez działania rewitalizacyjne. Cel zwraca uwagę na konieczność rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej, która wpływa na jakość życia w mieście.</p> <p>W ramach celu operacyjnego II.A Rewitalizacja techniczna i przestrzenna miasta zaplanowano realizację następujących zadań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie parku „Solidarność” 2. Rewitalizacja centrum miasta 3. Zagospodarowanie budynku dworca PKP i przyległego terenu 4. Poprawa estetyki miasta poza centrum 5. Opracowanie wytycznych projektowych dla inwestorów w mieście Grajewo

<p>4. Rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej 5. Rozwój systemów segregacji odpadów</p> <p>II.D Rozwój gospodarki niskoemisyjnej.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa nowych sieci ciepłych 2. Lobbing na rzecz podłączenia miasta do sieci gazowej 3. Termomodernizacja budynków prywatnych na terenie Grajewa 4. Wymiana starych nisko sprawnych pieców i kotłów przez inwestorów indywidualnych i przedsiębiorców 5. Budowa instalacji fotowoltaicznych i kolektorów przez inwestorów indywidualnych i przedsiębiorców 6. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: szkoły, przedszkola, budynki Urzędu Miasta, GCK, itp. 7. Wspieranie organizacyjne i doradcze termomodernizacji budynków mieszkalnych należących do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych 8. Termomodernizacja budynków komunalnych (zmiana sposobu zaopatrzenia w ciepło, instalacja odnawialnych źródeł energii) 9. Termomodernizacja budynków mieszkalnych, usługowych i przeznaczonych pod działalność gospodarczą 10. Wymiana oświetlenia w obiektach użyteczności publicznej 11. Montaż odnawialnych źródeł energii dla budynków użyteczności publicznych 	
<p>Cel III. Poszerzenie oferty usług publicznych. Cele operacyjne:</p> <p>III.A Wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego III.B Poprawa jakości kształcenia w placówkach oświatowych III.C Rewitalizacja i aktywizacja społeczna</p> <p>Cel stanowi odpowiedź na sugestie mieszkańców deklarujących w badaniach ankietowych chęć korzystania z szerszej oferty usług wychodzących naprzeciw ich potrzebom zarówno o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym, związanych z edukacją, jak też przede wszystkim dotyczących pomocy społecznej i opieki zdrowotnej. Ważną rolę w realizacji tego celu odegra również rewitalizacja społeczna obszarów zdegradowanych w mieście. Zakłada się, że w rezultacie rozwoju usług i infrastruktury na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup szczególnie wrażliwych nastąpi poprawa lokalnej jakości życia i wzrost integracji społecznej.</p> <p>W odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych zaplanowano następujące działania:</p> <p>III.A Wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poszerzenie oferty imprez kulturalnych, w tym organizacja wydarzeń z zakresu kultury wysokiej, w tym współorganizacja i promocja regionalnych i ponadregionalnych imprez kulturalnych. 2. Poszerzenie oferty imprez sportowych i rekreacyjnych, w tym: współorganizacja i promocja regionalnych i ponadregionalnych imprez sportowych. 3. Utworzenie plaży miejskiej. 4. Budowa ścieżek rowerowych. 	<p>Duża</p> <p>Uzasadnienie: cel wskazuje na potrzebę inwestowania w kapitał ludzi oraz społeczny miasto, m. in. poprzez rozwój usług oraz infrastruktury społecznej.</p>

5. Organizacja aktywności sportowej, twórczej, kulturalnej dla osób dorosłych i starszych.
6. Utworzenie systemów szkolenia młodzieży w wybranych dyscyplinach sportowych.

III.B Poprawa jakości kształcenia w placówkach oświatowych

1. Zwiększanie ilości miejsc opieki żłobkowo – przedszkolnej.
2. Wyposażenie placów zabaw przy przedszkolach i szkołach.
3. Przeprowadzenie remontów budynków szkolnych i przedszkolnych.
4. Doposażenie świetlic i pracowni w szkołach w pomoce dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny.
5. Wyposażenie przedszkoli w pomoce dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny.
6. Budowa hali sportowej na przy ZSM nr 3 w Grajewie.
7. Rozwój infrastruktury w istniejących przedszkolach i szkołach.
8. Rozwój oferty edukacyjnej szkół – elastyczne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy (współpraca z podmiotami gospodarczymi).
- Tworzenie warunków do współpracy instytucji oświatowych z biznesem.
9. Realizacja programów stypendialnych dla najlepszych uczniów i nauczycieli.
10. Realizacja przez placówki oświatowe projektów skierowanych do różnych grup wiekowych z zakresu kształcenia ustawicznego.
11. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych.
12. Rozwój form współpracy: pomiędzy placówkami edukacyjnymi; pomiędzy placówkami edukacyjnymi i organizacjami pozarządowymi; pomiędzy placówkami edukacyjnymi i Grajewskim Centrum Kultury.
13. Realizacja programów doskonalenia zawodowego nauczycieli, w tym dotyczących wsparcia metodycznego oraz współpracy z biznesem.

III.C Rewitalizacja i aktywizacja społeczna

1. Zwiększenie dostępu do budownictwa komunalnego i socjalnego.
2. Wsparcie programów pomocowych skierowanych do: rodzin w trudnej sytuacji materialnej, osób niepełnosprawnych, osób starszych.
3. Stworzenie platformy współpracy: biznesu, organizacji non-profit i administracji samorządowej oraz instytucji oświatowych w zakresie rewitalizacji społecznej.
4. Monitorowanie potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i doskonalenie systemu zabezpieczenia społecznego.
5. Realizacja projektów zapewniających wzrost bezpieczeństwa socjalnego.
6. Rozwój form współpracy pomiędzy rodziną, szkołą, a podmiotami odpowiedzialnymi za pomoc społeczną w gminie.
7. Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.
8. Wprowadzenie systemu dożywiania dzieci podczas organizowanych zajęć w okresie ferii i wakacji szkolnych.
9. Szeroka profilaktyka zdrowotna (promocja zdrowego stylu życia).
10. Zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług medycznych (tworzenie zachęt finansowych i organizacyjnych przyciągających lekarzy specjalistycznej opieki zdrowotnej).

Program Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023 zwraca szczególną uwagę na kwestię rewitalizacji miasta, w szczególności w sferze społecznej, czego wyrazem są Cel operacyjny III.C Rewitalizacja i aktywizacja społeczna.

Ponadto w sferze pozaspółecznej Program zwraca uwagę na konieczność rewitalizacji technicznej i przestrzennej miasta (Cel operacyjny IIA), wskazując jego wybrane części, tj. park „Solidarności”, centrum miasta, budynek dworca PKP i teren przyległy.

Szczególnie istotne dla rewitalizacji Miasta Grajewo wydaje się być również kierunki zadań związane z Celem operacyjnym I.B Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy.

2.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Grajewo

Zapisy dot. potrzeb rewitalizacyjnych ujęte są również w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Grajewo.

TABELA 3. SPÓJNOŚĆ REWITALIZACJI Z ZAŁOŻENIAMI STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MIASTA GRAJEWÓ

Zapisy Studium	Wskazanie na potrzebę podjęcia działań rewitalizacyjnych
<p>Kierunki działań w zakresie mieszkalnictwa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Modernizacja istniejącej zabudowy szczególnie na obszarze śródmieścia z porządkowaniem oraz racjonalnym zagospodarowaniem przestrzeni publicznych. 2) Racjonalne wykorzystanie przestrzeni w istniejących strukturach terenów mieszkaniowych poprzez uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudowa mieszkaniowa, wymiana budynków w złym stanie technicznym. 3) Wyposażenie mieszkań w urządzenia infrastruktury technicznej. 4) Współpraca i wspomaganie inwestorów realizujących nowa zabudowę. 5) Zwiększanie udziału powierzchni dobrze urządzonej i utrzymanej zieleni. <p>Główne kierunki działań w zakresie prawidłowej obsługi ludności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tworzenie warunków dla koncentracji usług w śródmiejskim centrum charakteryzującym się intensywnością zabudowy, ruchu pieszego. 2) Podnoszenie standardów świadczonych usług. 3) Utrzymanie istniejących urządzeń w dobrym stanie technicznym. 4) Podnoszenie jakości wyposażenia placówek infrastruktury społecznej. 5) Powiększanie bazy placówek usługowych. <p>Kierunki działań zmierzające do zapewnienia warunków rozwoju funkcji wypoczynku w mieście w oparciu o istniejące i projektowane objekty i tereny:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sukcesywna realizacja centrum sportowo-rekreacyjnego wykorzystującego walory środowiska przyrodniczego (tereny zielone w centrum miasta) oraz występujące objekty specjalistyczne jak stadion, przystań - stwarzającego możliwości wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego oraz 	<p>Duże</p> <p>Zapisy Studium wskazują na potrzebę podjęcia interwencji na obszarze śródmieścia. Dotyczy ona w szczególności zabudowy oraz gospodarowania przestrzenią publiczną.</p> <p>W sferze technicznej wskazuje na potrzebę poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych.</p> <p>W sferze gospodarczej wskazuje na tworzenie warunków dla koncentracji usług w śródmiejskim centrum.</p> <p>W sferze przestrzenno-funkcjonalnym zwraca uwagę na jakość wyposażenia infrastruktury społecznej.</p>

o charakterze specjalistycznym.

2. Tworzenie systemu ciągów pieszo-rowerowych łączących tereny mieszkaniowe i centrum z obrzeżami miasta (terenami biologicznie czynnymi). System ciągów pieszo-rowerowych powinien funkcjonować w izolacji od systemu komunikacji kołowej.

3. Ustalenie preferencji ekonomicznych dla inwestorów obiektów rozszerzających ofertę w zakresie usług kultury oraz świątecznej rekreacji mieszkańców.

4. Wykształcenie systemu zieleni miejskiej:

a) zieleń miejska dla zabezpieczenia funkcji ekologicznej (dolina rzeki Ełk, korytarze ekologiczne, tereny leśne),

b) zieleń miejska urządzona uzupełniająca system (parki miejskie i osiedlowe około 12 ha, zieleńce około 2 ha),

c) zieleń w obszarach zabudowanych (utrzymanie 50% powierzchni działki pokrytej zielenią),

d) zieleń izolacyjna (między zgrupowaniami miejsc postojowych od 15 do 30 m.),

e) zieleń przydrożna i towarzysząca ciągom pieszym.

2.3 Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 - 2024

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 – 2024 przyjęta została uchwałą Rady Miejskiej Nr XXXI/241/17 z dnia 2017-01-25 w sprawie przyjęcia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 – 2024.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zmianami). Przewiduje on w ramach zadań własnych gminy „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Grajewo na lata 2017-2027 jest dążenie do poprawy jakości życia grupom społecznie zagrożonym, zapewniającej godne warunki życia oraz rozwój mieszkańców poprzez uświadomienie aktualnej sytuacji społecznej oraz wytyczenie kierunków zmian do budowania gminy wspierającej zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Grajewo na lata 2017-2027 jest osiągnięcie opisanego poniżej stanu:

GRAJEWO MIASTEM ZHARMONIZOWANEGO I INTENSYWNEGO ROZWOJU, WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH ŻYCIA, PRZECIWDZIAŁAJĄCĄ MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU POPRZEZ SPRAWNY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ.

Urzeczywistnianie misji odbędzie się poprzez realizację celów strategicznych, programów operacyjnych oraz kierunków działań.

CEL STRATEGICZNY 1 – WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM

PROGRAM OPERACYJNY 1.1 AKTYWIZACJA SPOŁECZNA

Kierunki działań:

- Promowanie wśród społeczności lokalnej i samych osób starszych i niepełnosprawnych aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej
- Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem
- Diagnoza potrzeb ludzi niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokojenia
- Wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez systematyczną współpracę z PCPR i PUP oraz informowanie środowiska o istniejących możliwościach zatrudnienia
- Współdziałanie z PCPR i PFRON w likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych

- Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz z kościołem
- Rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób niepełnosprawnych w celu ich aktywizacji
Propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia
- Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu
- Umożliwienie dostępu do kształcenia ustawicznego, rozwijanie i podtrzymywanie zainteresowań osób starszych

PROGRAM OPERACYJNY 1.2 OGRANICZENIE SKUTKÓW NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI USPRAWNIANIE OSÓB STARSZYCH I ZAPEWNIENIE IM WŁAŚCIWEJ OPIEKI

Kierunki działań:

- Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- Zapewnienie usług opiekuńczych i wspierających ludziom starszym, samotnym i chorym w miejscu zamieszkania
- Zapewnienie możliwości udziału w turnusach rehabilitacyjnych i obozach terapeutycznych
Skuteczna realizacja programów profilaktycznych
- Wykorzystanie potencjału ludzi starszych
- Wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych do realizacji projektów skierowanych do osób starszych i przewlekle chorych
- Zwiększenie dostępu osób starszych i niepełnosprawnych do informacji o prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach wsparcia, m.in. poprzez wykorzystanie sieci Internet
- Wykorzystanie doświadczenia osób starszych przy prowadzeniu różnego rodzaju świetlic, kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży Inicjonowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu wiedzy i społecznej akceptacji osób starszych i chorych
- Utworzenie wolontariatu socjalnego i włączenie wolontariuszy do pomocy osobom starszym

CEL STRATEGICZNY 2 – WSPARCIE RODZIN W PRAWIDŁOWYM, SAMODZIELNYM WYPEŁNIANIU ICH FUNKCJI

PROGRAM OPERACYJNY 2.1 RODZINA WYPEŁNIAJĄCA W SPOSÓB PRAWIDŁOWY SWOJE FUNKCJE

Kierunki działań:

- Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych
- Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie
- Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężeniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez odtworzenie bądź wzmocnienie ich funkcji
- Monitorowanie zachowań o charakterze patologicznym w środowisku szkolnym oraz podejmowanie działań interwencyjnych i zapobiegawczych mających na celu eliminowanie tego rodzaju niepożądanych zachowań wśród uczniów
- Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Zapewnienie, w razie potrzeby, osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia Kierowanie, w razie potrzeby, sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych

PROGRAM OPERACYJNY 2.2 ROZWÓJ SYSTEMU ZAPEWNIĄCEGO PRAWIDŁOWE UTRZYMANIE SAMODZIELNOŚCI ŻYCIOWEJ ZAPEWNIĄCEJ PRAWIDŁWE WARUNKI BYTOWE I ROZWOJOWE DZIECIOM

Kierunki działań:

- Organizacja i finansowanie dożywiania w szkołach dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Organizacja akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Zintensyfikowanie i rozwój form prac socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo
- Działania w kierunku organizacji alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież
- Organizowanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (światlice)

CEL STRATEGICZNY 3 – PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ OGRANICZENIE ICH NEGATYWNYCH SKUTKÓW SPOŁECZNYCH

PROGRAM OPERACYJNY 3.1 ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU NOWYCH PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ NA TERENIE GMINY

Kierunki działań:

- Podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów w zakresie ich działań profilaktycznych i terapeutycznych w formie szkoleń i superrewizji
- Prowadzenie miejskich kampanii społecznych i działalności edukacyjnej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom
- Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami
- Opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania narkomanii
- Monitorowanie i kreowanie lokalnej profilaktyki sprzedaży alkoholu

PROGRAM OPERACYJNY 3.2 WZMOCNIENIE LOKALNYCH SYSTEMÓW PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW

Kierunki działań:

- Opracowywanie, upowszechnianie i dystrybucja materiałów edukacyjnych dla osób i podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w tym również przemocy w rodzinie
- Doskonalenie zawodowe kadr z obszaru profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Podejmowanie działań poprzez kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe

CEL STRATEGICZNY 4 – SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNIEJĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW

PROGRAM OPERACYJNY 4.1 DOSTOSOWANIE WARUNKÓW PRACY ORAZ STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ JEDOSTEK POMOCY SPOŁECZNEJ I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ DO POTRZEB WYNIKAJĄCEJ Z DIAGNOZY SPOŁECZNEJ

Kierunki działań:

- Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej
- Zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych
- Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie w jak najszerszym zakresie, przez organizacje społeczne, kościoły, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne
- Sygnalizowanie radnym i władzom gmin istniejących problemów społecznych oraz potrzeb związanych z ich skutecznym rozwiązywaniem

PROGRAM OPERACYJNY 4.2 OCENA I WERYFIKACJA POSIADANYCH INSTRUMENTÓW ODDZIAŁYWANIA - KOMPLEKOSWY SYSTEM WSPARCIA SŁUŻB SOCJALNYCH

Kierunki działań:

- Doskonalenie kadr pomocy społecznej
- Zatrudnianie asystentów rodziny
- Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi polegającymi między innymi na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym
- Dostosowanie liczby pracowników socjalnych do wymogów ustawy o pomocy społecznej oraz lokalnych potrzeb
- Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i formach pomocy

Co do zasady należy założyć, że zestaw działań, jakie przewidziano do realizacji w ramach Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 – 2024 będzie w dużym stopniu przyczynić się do realizacji założeń programu rewitalizacji. Program rewitalizacji kładzie szczególny nacisk na rozwiązywanie problemów społecznych. Wytyczenie obszaru rewitalizacji następuje w oparciu o kryteria pozwalające stwierdzić, gdzie koncentrują się problemy społeczne. Istotna różnica związana z realizacją działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych polega na tym, że Strategia skupia się na przestrzeni całej gminy – zaś program rewitalizacji zawęża pole działań do przestrzeni rewitalizacji.

2.4 Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 przyjęty został UCHWAŁĄ NR XV/126/15 RADY MIASTA GRAJEWO z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia "Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 - 2020".

Na dzień 30.06.2015 r. struktura rodzaju mieszkań komunalnych i powierzchni, przedstawia się następująco:

- mieszkania komunalne wraz z mieszkaniami komunalnymi w budynkach Wspólnot Mieszkaniowych – 544 szt. o powierzchni – 22.791,33 m²,
- lokale socjalne – 57 szt. o powierzchni 1947,16 m²,

Planowane jest zwiększenie zasobów mieszkaniowych Miasta w związku z:

- budową w latach 2016-2020 budynku mieszkalnego o pow. ok. 1500 m², obejmującego 32 lokale mieszkalne. Na ten cel przewiduje się zabezpieczenie środków finansowych w budżecie Miasta z uwzględnieniem dofinansowania z dodatkowych środków zewnętrznych z Banku Gospodarstwa Krajowego na wsparcie tworzenia lokali.

Planowane zmniejszenie zasobów mieszkaniowych nastąpi w wyniku:

1) sprzedaży 88 lokali mieszkalnych,

2) wyburzeń 20 lokali tj.:

- w 2016 roku - Pl. Niepodległości 14 -15 – 4 lokale,
- w 2017 roku - Józefa Piłsudskiego 5A – 1 lokal,
- w 2018 roku - Traugutta 1 i 3 – 4 lokale,
- w 2019 roku - Józefa Piłsudskiego 19 i 21 – 10 lokali,
- w 2020 roku - Strażacka 17 – 1 lokal.

Remonty i modernizacje budynków mieszkalnych będą wykonywane przede wszystkim w celu poprawy ich stanu technicznego, zapobiegania degradacji zasobów oraz poprawy wyposażenia technicznego, odpowiednio do uchwał Wspólnot Mieszkaniowych, potrzeb mieszkańców i możliwości finansowych.

Program określa prognozowane zmiany stanu technicznego budynków mieszkalnych będących w administrowaniu Zakładu ADM do 2020 (wynikające z planowania w tym okresie remontów i modernizacji). Planuje się zmniejszenie liczby obiektów w złym stanie technicznym z 5 do 1 oraz zmniejszenie obiektów do rozbiórki z 8 do 1.

Planuje się modernizacje obiektów i instalacji w budynkach o średnim i dobrym stanie technicznym, podwyższające standard mieszkań oraz poprawiające warunki zamieszkiwania lokatorów:

- a. w 2016 roku – realizacja wykonania zewnętrznej i wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej do budynków nr 2 i 2A przy ul. Kolejowej i Łaziennej 9²,

² Dawniej ulicy M. Buczka

- b. w 2017 roku – wykonanie instalacji c.o. i c.c.w. wraz z licznikami ciepła i zaworami termostaticznymi w budynku nr 3, 5, 7-9 przy ul. Józefa Piłsudskiego oraz Placu Niepodległości 17,
- c. w 2018 roku – wykonanie instalacji c.o. w budynku nr 8-10 przy ul. Kopernika,
- d. w 2019 roku – wykonanie przyłączy oraz wewnętrznych instalacji wodno-kanalizacyjnych w budynku przy ul. Sportowej 6A - 10 mieszkań,
- e. w 2020 roku – wykonanie zewnętrznej i wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej do budynku nr 2 i 3 przy dr. Tadeusza Nowickiego;

Przewiduje się remonty zapobiegawcze oraz modernizacje obiektów oraz urządzeń technicznych budynków, umożliwiające utrzymanie obiektów w dotychczasowym, dobrym i średnim stanie technicznym:

a) w 2016 roku

- wykonanie remontu schodów z obłożeniem ich płytką kamienną na 2 budynkach (Kolejowa 2 i 3),
- dokonanie wymiany drzwi wejściowych do 2 budynków (Konstytucji 3-go Maja 21A i Ełcka 5),
- malowanie klatek schodowych w 2 budynkach (Kopernika 8-10 i Konstytucji 3-go Maja 21A),
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

b) w 2017 roku

- wykonanie remontu kominów z wymianą obróbek blacharskich na budynku nr 8-10 przy ul. Kopernika,
- wykonanie wymiany drzwi wejściowych do budynku przy ul. dr. Tadeusza Nowickiego 3,
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

c) w 2018 roku

- odnowienie elewacji budynku przy ul. Kolejowej 3,
- wykonanie wymiany drzwi wejściowych do budynku przy ul. Kilińskiego 5,
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę).

d) w 2019 roku

- malowanie klatek schodowych w 4 budynkach (Ełcka 1, Kilińskiego 5 oraz Józefa Piłsudskiego 3, 5 i 7-9),
- wykonanie wymiany eternitu, docieplenie ścian oraz wykonanie elewacji na ścianach podłużnych z ewentualnym odtworzeniem detali elewacji na budynku nr 8-10 przy ul. Kopernika,
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

e) w 2020 roku

- wykonanie przebudowy przyłączy sanitarnych do budynków przy ul. Piłsudskiego 3, 5,
- kontynuacja wymiany eternitu, docieplenia ścian z odtworzeniem detali na elewacji oraz wykonaniem elewacji na budynku Kopernika 8-10 (zakończenie robót),
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

Przewiduje się inspirowanie realizacji remontów w budynkach Wspólnotach Mieszkaniowych, administrowanych przez Zarządców Wspólnot Mieszkaniowych w kierunku dalszej poprawy stanu technicznego i estetyki budynków oraz nieruchomości wspólnych, poprzez podejmowanie uchwał.

Przewiduje się, że liczba lokali socjalnych w latach 2016-2020 wzrośnie według stanu na dzień 30.06.2015 roku z 57 do 91 na koniec 2020 roku. Na lokale socjalne przeznaczone zostają lokale, głównie w budynkach, położonych przy ul. Dolnej, Łaziennej, Traugutta, Józefa Piłsudskiego 18 i Sportowej 6A.

Miasto Grajewo w latach 2016-2020 będzie prowadzić sprzedaż mieszkań komunalnych na zasadach określonych w uchwale Rady Miasta wydanej w oparciu o art. 18 ust. 2 pkt. 9 lit. a ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Aktualnie obowiązuje w tym zakresie uchwała Nr XI/74/11 Rady Miasta Grajewie z dnia 26 sierpnia 2011 roku w sprawie zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawienia lub wynajmowania na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata lub na czas nieoznaczony, z późniejszymi zmianami.

Po analizie wielkości sprzedaży mieszkań w zasobach komunalnych w latach 2011-2014 szacuje się, że w latach 2016-2020 zostaną sprzedane 88 mieszkania.

Stawka czynszu winna być utrzymana na poziomie, który zapewni pokrycie kosztów związanych z utrzymaniem lokalu, w szczególności z kosztami zarządzania nieruchomością, konserwacji i bieżących napraw. Poziom podwyżek dyktuje w przeważającej mierze istniejąca sytuacja ekonomiczna gospodarki zasobami mieszkaniowymi miasta, jak również struktura zasobu, potrzeby remontowe i inflacja.

W latach 2016-2020 Miasto Grajewo będzie podejmować działania mające na celu poprawę wykorzystania i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem.

Miasto Grajewo ograniczać będzie stary (o złym stanie technicznym) zasób mieszkaniowy do lokali uznanych za niezbędne dla prawidłowego pełnienia przez Miasto przypisanych mu zadań publicznych poprzez rozbiórkę budynków o najgorszym stanie technicznym, których remont okaże się nieopłacalny oraz sprzedaż mieszkań zbędnych z punktu widzenia sprawności i ciągłości wykonywania zadań przez Miasto. Dokonywać będzie remontów i modernizacji wynikających ze stanu technicznego budynków i lokali mieszkalnych.

Miasto Grajewo będzie prowadzić racjonalną politykę czynszową, która ma na celu utrzymanie mieszkaniowego zasobu Miasta na odpowiednim poziomie technicznym, estetycznym i użytkowym.

Złagodzenie problemu zapewnienia lokali zamiennych pod rozbiórkę i inne niezbędne cele takie jak, przekwaterowania osób w związku z ujawnieniem zagrożeń technicznych w budynkach, klęski żywiołowej, itp. może nastąpić po wybudowaniu w 2016-2020 roku budynku komunalnego. Przewiduje się, że nastąpi również wydzielenie w ramach zasobu mieszkaniowego 1-2 lokali zamiennych o charakterze rotacyjnym lub podpisanie porozumień z innymi podmiotami na wynajęcie lokali zamiennych.

Zarówno sprzedaż lokali (88 szt.), jak i wyburzenie (20 szt.) mieszkań, spowoduje ogółem zmniejszenie liczby mieszkań o 108. W związku z budową budynku komunalnego liczba mieszkań zwiększy się o 32. Reasumując, zasób komunalny na koniec 2020 r. zmniejszy się o 76 mieszkań.

Ww. wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 wskazuje na dążenie do poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych. Większość planowanych inwestycji będzie miała miejsce w ścisłym centrum miasta, uznanym przez Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, jako przestrzeń wymagającą przekształceń. Istotne oprócz poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych jest wyburzanie obiektów. Pozwoli to „uwolnić” przestrzeń w ścisłym centrum miasta i uporządkować strukturę przestrzenną oraz jakość terenów publicznych. Ww. założenia Planu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta wskazują na dużą spójność z założeniami rewitalizacji.

2.5. Miejski Program Opieki nad Zabytkami Miasta Grajewo na lata 2014-2017

Miejski Program Opieki nad Zabytkami Miasta Grajewo na lata 2014-2017 został przyjęty Uchwałą nr XLV/325/14 Rady Miasta Grajewo z dnia 24 stycznia 2014r.

Miejski program opieki nad zabytkami jest dokumentem określającym politykę Miasta Grajewo dotyczącą ochrony dziedzictwa kulturowego znajdującego się w granicach administracyjnych miasta. W Programie dokonano analizy zasobów kulturowych miasta Grajewo oraz określono zasadnicze kierunki działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

Założenia programowe przyjęte w *Miejskim Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Grajewo na lata 2014-2017* zakładają:

- 1) włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Rady Miasta Grajewo;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami;
- 3) **rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;**
- 4) **eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;**
- 5) **podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;**
- 6) tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewnienia ich opieki.

W Programie określono dziewięć głównych, długoterminowych celów polityki miejskiej, związanych z ochroną zabytków. Te cele to:

- 1) planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
- 2) racjonalne wykorzystanie miejskich funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne;
- 3) powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju gospodarczego oraz polityką przestrzenną miasta;
- 4) wspieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
- 5) **powstrzymanie degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania;**
- 6) **wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;**
- 7) wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 8) **realizacja przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;**
- 9) **prowadzenie działań informacyjnych, popularyzacyjnych i edukacyjnych związanych z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego.**

Ponadto w omawianym dokumencie zdefiniowano zadania i kierunki działań w trzech obszarach:

- 1) Działania w zakresie odnowy zabytków:
 - **pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków będących własnością miasta Grajewo,**
 - **informowanie innych właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków,**

- sprawowanie opieki nad dawnymi cmentarzami cywilnymi poprzez usuwanie roślinności zielonej oraz samosiewek drzew, oznakowanie obiektów, upowszechnianie wiedzy na ich temat wśród mieszkańców miasta, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Zwracanie szczególnej uwagi na obowiązek otaczania opieką miejsc grzebalnych, niezależnie od pochodzenia i wyznania osób tam spoczywających.
- 2) Określenie zasad udostępniania zabytków w celach turystycznych:
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych zasad ich udostępniania w celach turystycznych,
 - **oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych,**
 - **opracowanie tablic informacyjnych umieszczonych na zewnątrz obiektów, zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie,**
 - **upowszechniania wśród mieszkańców prowadzących działalność turystyczną i agroturystyczną zasad włączania obiektów historycznych do oferty turystycznej regionu oraz przygotowywania obiektów zabytkowych na cele turystyczne.**
- 3) Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:
- **włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w jednostkach prowadzonych przez miasto,**
 - **publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych oraz na stronie internetowej miasta.**

Na powyższym zestawieniu założeń programowych i długoterminowych celów *Miejskiego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Grajewo na lata 2014-2017* a także zadań i kierunków działań zdefiniowanych w trzech obszarach omawianego Programu, pogrubieniem oznaczono te zapisy, które należy wziąć pod uwagę przy tworzeniu Programu Rewitalizacji i rozważyć, czy w ramach Programu Rewitalizacji będą możliwe do podjęcia działania rewitalizacyjne nawiązujące do wyszczególnionych zapisów.

3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Istotne dla dalszej części prac nad strukturą operacyjną programu rewitalizacji było pogłębienie diagnozy zjawisk i czynników kryzysowych występujących na obszarze rewitalizacji, jak również wskazanie mocnych stron obszaru, na których można oprzeć pomysły na rewitalizację (analiza lokalnych potencjałów). Istotne było również dokonanie analizy otoczenia obszaru rewitalizacji i wskazanie szans oraz zagrożeń dla potencjalnych działań rewitalizacyjnych. W tym celu przeprowadzono dalsze analizy, w tym o charakterze ilościowym i jakościowym. W tej części analiz wykorzystano również wiedzę zdobytą w trakcie wywiadów oraz pozyskaną na bazie opinii liderów społeczności lokalnych, jak również wizji lokalnych.

Poszczególne pogłębione analizy obszaru rewitalizacji przeprowadzono w następujących sferach:

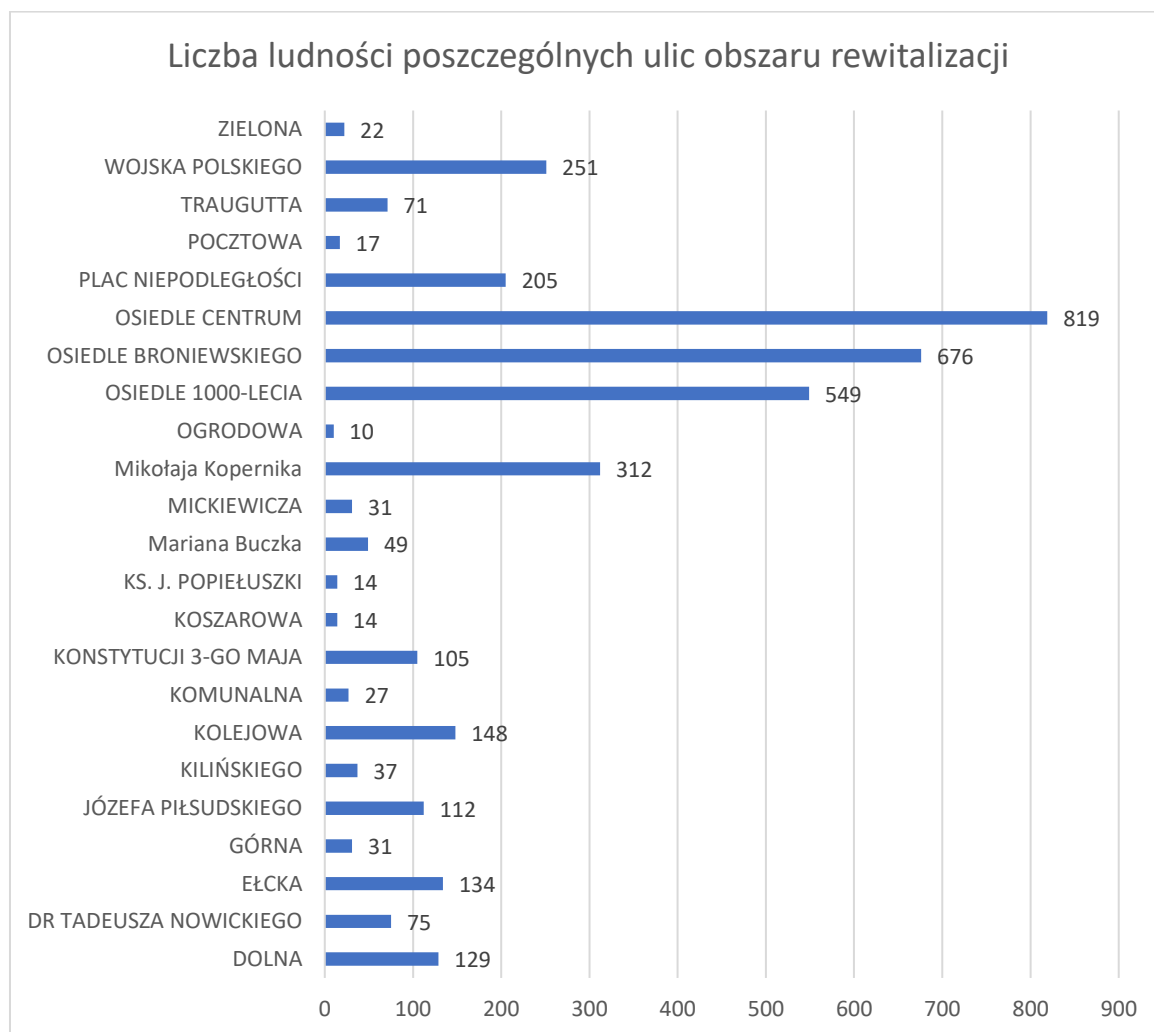
- społecznej,
- gospodarczej,
- środowiskowej,
- przestrzenno-funkcjonalnej,
- technicznej.

3.1 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze społecznej

3.1.1 Demografia

W lokalizacji Osiedle Centrum, Osiedle Broniewskiego, Osiedle 1000-lecia mieszkało wg danych UM w Grajewie z 2015 53,2% mieszkańców obszaru rewitalizacji. Oznacza to, że większość mieszkańców obszaru rewitalizacji mieszka w zabudowie wielorodzinnej blokowej z drugiej połowy XX-wieku.

WYKRES 1. LICZBA LUDNOŚCI POSZCZEGÓLNYCH ULIC OBSZARU REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: DANE UM W GRAJEWIE (2015 ROK)

Na obszarze rewitalizacji obserwowany był znaczny ubytek liczby mieszkańców. W analizowanym okresie 2015/2010 z obszaru rewitalizacji ubyło 360 mieszkańców, co stanowiło 8,58% ludności z 2010 roku. W tym samym czasie w skali miasta ubytek ten wyniósł 816 osób, co stanowiło 3,66% ludności miasta z 2010 roku. Dane te wskazują na znaczną dynamikę zmniejszenia liczby mieszkańców, mając na uwadze długość analizowanego okresu oraz skalę ubytku ludności. Ubytek ludności na obszarze rewitalizacji był szczególnie widoczny w przestrzeni ulic Dolnej, Kolejowej, Łaziennej, Placu Niepodległości, Traugutta oraz Osiedla 1000-lecia. Oprócz ostatniej wspomnianej lokalizacji ubytek ludności miał miejsce z przestrzeni zdominowanej przez starszą zabudowę mieszkalną. Oznacza to, że mieszkańcy opuszczali miejsca o najniższej atrakcyjności pod względem stanu technicznego obiektów budowlanych. Taki proces powoduje, że na ww. obszarach pozostają osoby, których z różnych względów nie stać na przeprowadzkę. Potwierdzają to dane dot.

m. in. pomocy społecznej. Na obszarze rewitalizacji liczba przyznawanych świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców była ponad dwukrotnie wyższa od wartości notowanej dla całego miasta (18,21 na obszarze rewitalizacji, 8,85 w mieście, dane MOPS, 2015 rok).

Wraz ze zmianą liczby ludności w przestrzeni obszaru rewitalizacji widoczny był wzrost odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa dotyczyło w największej skali przestrzeni osiedli z wielkiej płyty, tj. Osiedla 1000-lecia i Broniewskiego, czyli jednych z najludniejszych ulic obszaru rewitalizacji. Na Osiedlu 1000-lecia duży odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym korespondował ze znacznym ubytkiem ludności.

TABELA 4. ZMIANY DEMOGRAFICZNE NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba ludności w 2010 roku	Liczba ludności w 2015 roku	Ubytek liczby ludności w okresie 2015/2010	Odsetek ubytku ludności w okresie 2015/2010	Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w 2015 roku
1	Dolna	162	129	-33	-20,37	11,63
2	Dr Tadeusza Nowickiego	82	75	-7	-8,54	6,67
3	Ełcka	145	134	-11	-7,59	16,42
4	Górna	33	31	-2	-6,06	25,81
5	Józefa Piłsudskiego	117	112	-5	-4,27	14,29
6	Kilińskiego	44	37	-7	-15,91	29,73
7	Kolejowa	184	148	-36	-19,57	16,22
8	Komunalna	24	27	3	12,50	3,70
9	Konstytucji 3-go Maja	101	105	4	3,96	14,29
10	Koszarowa	14	14	0	0,00	21,43
11	Ks. J. Popiełuszki	15	14	-1	-6,67	0,00
12	Łazienna	73	49	-24	-32,88	18,37
13	Mickiewicza	25	31	6	24,00	3,23
14	Mikołaja Kopernika	316	312	-4	-1,27	16,03
15	Ogrodowa	11	10	-1	-9,09	10,00
16	Osiedle 1000-lecia	631	549	-82	-13,00	33,88
17	Osiedle Broniewskiego	694	676	-18	-2,59	29,29
18	Osiedle Centrum	882	819	-63	-7,14	13,31
19	Plac Niepodległości	246	205	-41	-16,67	13,66
20	Pocztowa	19	17	-2	-10,53	5,88
21	Traugutta	105	71	-34	-32,38	11,27
22	Wojska Polskiego	253	251	-2	-0,79	19,92
23	Zielona	22	22	0	0,00	13,64
	Razem	4198	3828	-360	-8,58	19,91

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UM GRAJEWO

3.1.2 Bezrobocie i rynek pracy

Ogółem na obszarze rewitalizacji w 2015 roku, wg danych PUP, było 375 osób bezrobotnych. Szczególne natężenie problemu bezrobocia na obszarze rewitalizacji widoczne było na ulicy Traugutta, Łaziennej oraz Placu Niepodległości, gdzie liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym przekraczała 30. Ponadto wartość średnią dla obszaru rewitalizacji, wynoszącą 15,78 osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym, przekraczają wartości dla ulic: Dolna, Kilińskiego, Kolejowa, Mikołaja Kopernika, Piłsudskiego, Ogrodowa. Oznacza to, że dla ww. lokalizacji od 20 do 30% ludności w wieku produkcyjnym stanowiły osoby bezrobotne. Jednocześnie analizując charakter zabudowy ww. lokalizacji można stwierdzić, że bezrobocie było przypisane przestrzeni miasta zdominowanej przez najstarszą zabudowę mieszkalną, o złym stanie technicznym (m.in. ulica Traugutta, Plac Niepodległości, Dolna, Kopernika, Łazienna).

Sytuacja na rynku pracy w Grajewie ulega systematycznej poprawie, o czym świadczą wskaźniki bezrobocia w całym mieście i powiecie grajewskim (zob. diagnoza ogólna). Niemniej miasto Grajewo charakteryzuje nadal znaczna skala bezrobocia. W przypadku obszaru rewitalizacji, wskazując na przyczyny bezrobocia, na pewno nie można mówić wyłącznie o braku miejsc pracy na obszarze miasta. Przyczyną wysokiego bezrobocia na obszarze rewitalizacji jest w dużej części bierność osób bezrobotnych na rynku pracy, niedostosowanie do potrzeb rynku pracy (brak kwalifikacji i umiejętności do podjęcia zatrudnienia). Istotną przyczyną może być również niska konkurencyjność podjęcia zatrudnienia w stosunku do innych form utrzymania, np. uzależnienia od pomocy społecznej (co potwierdzają dane nt. liczby przyznawanych świadczeń przez MOPS) oraz praca w szarej strefie.

TABELA 5. BEZROBOCIE NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba ludności w 2015 roku	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
1	Dolna	129	25,35
2	Dr Tadeusza Nowickiego	75	11,86
3	Ełcka	134	13,33
4	Górna	31	12,50
5	Józefa Piłsudskiego	112	20,29
6	Kilińskiego	37	20,00
7	Kolejowa	148	19,57
8	Komunalna	27	5,00
9	Konstytucji 3-go Maja	105	11,76
10	Koszarowa	14	11,11
11	Ks. J. Popiełuszki	14	7,69
12	Łazienna	49	37,50
13	Mickiewicza	31	20,83
14	Mikołaja Kopernika	312	26,34
15	Ogrodowa	10	22,22
16	Osiedle 1000-lecia	549	14,53
17	Osiedle Broniewskiego	676	11,38
18	Osiedle centrum	819	8,64

19	Plac Niepodległości	205	33,59
20	Pocztowa	17	0,00
21	Traugutta	71	39,13
22	Wojska Polskiego	251	15,33
23	Zielona	22	12,50
	Razem obszar rewitalizacji	3828	15,78

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH PUP

Wśród osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji nieznaczną przewagę stanowiły kobiety (50,93% ogółu bezrobotnych, dane PUP, 2015 rok). W odniesieniu do grup wieku, bezrobocie jest równomiernie rozłożone, tj. trudno wskazać wyraźną przewagę jednej wybranej grupy wiekowej. Należy jednak zauważyć, że w przedziale osób w wieku od 25 do 54, czyli grupy wiekowej potencjalnie najbardziej aktywnej na rynku pracy, największy odsetek bezrobotnych dotyczy wieku od 25 do 35 roku życia, czyli osób początkujących na rynku pracy. Tłumaczyć to może znaczną skalę odpływu mieszkańców z Grajewa (brak odpowiedniej oferty pracy na miejsku).

O niskiej aktywności na rynku pracy świadczy znaczny odsetek osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (ponad 50% ogółu bezrobotnych na obszarze rewitalizacji). Istotną barierą w podjęciu zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez osoby z obszaru rewitalizacji może być również brak doświadczenia zawodowego.

TABELA 6. CHARAKTERYSTYKA BEZROBOCIA NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Charakterystyka bezrobocia	Odsetek osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji (%)
1	Bezrobocie wśród kobiet	50,93
2	Bezrobocie wśród mężczyzn	49,07
3	Osoby bezrobotne w wieku 18-24 lat	15,74
4	Osoby bezrobotne w wieku 25-34 lat	27,31
5	Osoby bezrobotne w wieku 35-44 lat	22,22
6	Osoby bezrobotne w wieku 45-54 lat	22,22
7	Osoby bezrobotne w wieku 55-59 lat	7,87
8	Osoby bezrobotne w wieku powyżej 60 lat	4,63
9	Osoby bezrobotne w wieku bez kwalifikacji zawodowych	50,46
10	Osoby bezrobotne w wieku bez doświadczenia zawodowego	25,46

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH PUP

3.1.3 Pomoc społeczna

W 2015 roku, wg danych MOPS, najczęstszymi przyczynami przyznania pomocy społecznej mieszkańcom obszaru rewitalizacji było ubóstwo (669 osób) i bezrobocie (663). Obie przyczyny są ściśle ze sobą powiązane. Niedostatek środków materialnych, wynikających z braku stałego źródła dochodów, prowadzi do ubóstwa. Pomoc społeczna z tytułu ubóstwa przyznawana jest wg kryteriów dochodowych. Oznacza to, że na obszarze rewitalizacji mieszkał znaczny odsetek osób o niskim statusie materialnym. Powody ubóstwa są różnorodne. Jednym z nich, jak już wcześniej wspomniano był brak stałych źródeł dochodów, wynikający m. in. z braku zatrudnienia. Przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa wiązać się powinno z aktywizacją osób na rynku pracy. Należy zauważyć, że liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa i bezrobocia były bardzo zbliżone, co może potwierdzać, że główną przyczyną ubóstwa była właśnie nieaktywność na rynku pracy.

Znaczną skalę pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji stanowiła niepełnosprawność. W 2015 roku pomoc z tego tytułu przyznano 220 osobom. Pomoc z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby przyznano 73 mieszkańcom obszaru rewitalizacji.

Znacznie mniejsza skala świadczeń pomocy społecznej dotyczyła problemu alkoholizmu oraz przemocy w rodzinie, choć należy wskazać, że na obszarze rewitalizacji problemy te były wyraźniejsze niż w skali całego miasta.

TABELA 7. POWODY I LICZBY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Powody przyznania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji	Liczba osób, którym przyznano pomoc społeczną na obszarze rewitalizacji w 2015 roku
1	Pomoc społeczna z tytułu ubóstwa	699
2	Pomoc społeczna z bezrobocia	663
3	Pomoc społeczna z tytułu niepełnosprawności	220
4	Pomoc społeczna z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	73
5	Pomoc społeczna z tytułu alkoholizmu	26
6	Niebieskie Karty	40

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS

Analizując rozkład terytorialny związany z powodami przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom obszaru rewitalizacji, należy zwrócić uwagę na kilka lokalizacji. Największe natężenie negatywnych zjawisk, mierzone liczbą osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu 100 mieszkańców odnotowano na ulicach: Dolnej, Łazienna, Mickiewicza, Placu Niepodległości, Traugutta. W tych lokalizacjach stwierdzono najwyższe natężenie zjawisk związanych z powodami przyznania pomocy z tytułu ubóstwa i bezrobocia. Problemy te współwystępowały z szeregiem dalszych problemów społecznych. Na ulicy Dolnej oprócz wysokiego natężenia problemu ubóstwa i bezrobocia stwierdzono duże natężenie pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Na ulicy Łazienniej widoczne było duże natężenie pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, na Placu Niepodległości odnotowano wysokie wartości wskaźnika Niebieskich Kart, na ulicy Traugutta zarówno alkoholizmu jak też Niebieskich Kart.

Oznacza to, że problemy społeczne na obszarze rewitalizacji współwystępują ze sobą. Kumulacja ww. problemów na obszarze rewitalizacji ma swoje przyczyny w szeregu procesów, które zachodziły w przestrzeni miasta od wielu lat. Należy zwrócić uwagę, że szczególna koncentracja problemów społecznych jest przypisana przestrzeni miasta, która zdominowana jest przez najstarszą zabudowę mieszkalną, w której znajdują się lokalizacje obiektów socjalnych i komunalnych. Taki stan rzeczy

wynika z uwarunkowań historycznych, tj. zasiedlania centrum miasta, charakteryzującego się niskim standardem mieszkań, ludnością o niskim statusie materialnym. Na proces ten nałożyły się negatywne zjawiska demograficzne, związane między innymi z odpływem ludności bardziej mobilnej lub „zaradnej życiowo”, np. na obszary podmiejskie lub poza obszar funkcjonalny miasta.

Przestrzeń centrum miasta stała się niejako pożądaną przestrzenią do zamieszkania dla osób o niskim statusie materialnym, przede wszystkim ze względu na lokalizację obiektów komunalnych i socjalnych. Atrakcyjność centrum miasta dla osób o niskim statusie materialnym związana była między innymi z niskimi kosztami utrzymania mieszkań.

Z kolei niski standard techniczny obiektów i przestrzeni w centrum wpływał na odpływ mieszkańców, poszukujących lepszych warunków do zamieszkania.

Taki stan rzeczy powodował błędne koło negatywnych przemian, zarówno pod względem społecznym, jak też technicznym. Wpływało to na degradację struktury przestrzennej miasta, kryzys przestrzeni publicznych, niewykorzystanie potencjału usługowego, kulturalnego i społecznego centrum miasta.

Trochę odmienny charakter mają problemy przestrzeni zdominowanej przez zabudowę wielorodzinną blokową. Tutaj natężenie problemów związanych z ubóstwem, czy też bezrobociem (m. in. Osiedle 1000-lecia, Centrum) było dużo niższe. Problemy tych części obszaru rewitalizacji związane są z procesami starzenia się społeczeństwa oraz ubytku ludności. Na problemy te nakładają się zjawiska niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Poszukując przyczyn tych zjawisk na obszarach zabudowy blokowej należy zwrócić uwagę na to, kiedy powstały poszczególne osiedla (tj., kiedy zostały zasiedlone). Odpływ mieszkańców z tych obszarów i starzejące się społeczeństwo to naturalne procesy zmian pokoleniowych. Osiedla, które w przeważającej mierze oddane zostały do użytku w latach 70-tych, 80-tych XX-wieku, są dziś zamieszkałe przez osoby starsze. Wielkość poszczególnych mieszkań nie sprzyja wspólnemu zamieszkaniu przez dwa pokolenia. Widoczny jest w tej przestrzeni znaczny ubytek mieszkańców oraz wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa na obszarze rewitalizacji nadal będzie zachodzić, w szczególności na obszarze zabudowy blokowej. Można przypuszczać, że wzrastać będzie również skala pomocy społecznej związanej z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą. Niewykluczony jest także wzrost świadczeń pomocy społecznej związanej z ubóstwem (przejście na emeryturę powoduje z reguły spadek dochodów). Oczekiwać również można wzrostu zapotrzebowania na świadczenia opiekuńcze oraz ofertę dla seniorów.

TABELA 8. POWODY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W 2015 ROKU

Lp.	Ulica	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu ubóstwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu bezrobocia	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu niepełnosprawności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu alkoholizmu	Liczba Niebieskich Kart na 100 mieszkańców
1	Dolna	129	51,94	48,06	20,16	3,10	0,78	0,00
2	Dr Tadeusza Nowickiego	75	21,33	13,33	8,00	2,67	1,33	2,67
3	Ełcka	134	24,63	22,39	2,24	2,24	0,75	0,00
4	Górna	31	25,81	25,81	0,00	0,00	0,00	0,00
5	Józefa Piłsudskiego	112	20,54	18,75	4,46	0,89	0,89	0,00
6	Kilińskiego	37	24,32	18,92	24,32	5,41	0,00	0,00
7	Kolejowa	148	29,05	25,00	16,22	0,00	1,35	2,70
8	Komunalna	27	3,70	3,70	0,00	0,00	3,70	0,00
9	Konstytucji 3-go Maja	105	12,38	10,48	0,95	0,00	0,00	0,95
10	Koszarowa	14	14,29	14,29	0,00	0,00	0,00	0,00
11	Ks. J. Popiełuszki	14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	Łazienna	49	38,78	55,10	6,12	0,00	4,08	2,04
13	Mickiewicza	31	51,61	48,39	3,23	0,00	0,00	0,00
14	Mikołaja Kopernika	312	25,64	30,45	8,97	1,92	0,96	0,96
15	Ogródowa	10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10,00
16	Osiedle 1000-lecia	549	16,94	15,66	6,19	3,64	1,82	1,46
17	Osiedle Broniewskiego	676	5,62	10,36	4,44	1,92	0,30	0,74
18	Osiedle Centrum	819	8,06	7,20	1,47	0,49	0,00	0,73
19	Plac Niepodległości	205	48,29	45,37	12,20	2,93	0,00	3,41
20	Pocztowa	17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
21	Traugutta	71	56,34	0,00	0,00	0,00	2,82	4,23

22	Wojska Polskiego	251	12,75	11,16	5,18	4,78	0,00	0,80
23	Zielona	22	4,55	4,55	0,00	0,00	0,00	0,00
	Razem obszar rewitalizacji	-	18,21	17,27	5,73	1,90	0,68	1,12
	Miasto Grajewo	-	8,85	8,50	2,62	1,00	0,22	0,67

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS

3.1.4 Przestępczość

Liczba popełnianych przestępstw na obszarze rewitalizacji wskazuje, że jest to względnie bezpieczna przestrzeń. W 2015 roku Policja odnotowała łącznie 43 przestępstwa, z czego największą liczbę stanowiły kradzieże i przewłaszczenia mienia (27 przestępstw). Na drugim miejscu znalazły się wykroczenia spowodowane prowadzeniem pojazdów pod wpływem alkoholu. Na obszarze rewitalizacji odnotowano także 4 rozboje i pobicia oraz miały miejsce 3 wypadki drogowe. Porównując dane nt. liczby popełnianych przestępstw na obszarze rewitalizacji do ogółu zdarzeń w skali miasta widoczna, można zauważyć, że przestępstwa popełniane były częściej na obszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji odnotowano 43 z 70 przestępstw w skali miasta. Największą liczbę przestępstw na obszarze rewitalizacji odnotowano na Osiedlu Centrum (9 przestępstw), ul. Konstytucji i ul. Wojska Polskiego (po 6 przestępstw). Przestępstwa związane z rozbojem i pobiciem miały miejsce na Placu Niepodległości, ul. Traugutta, Wojska Polskiego, czyli zostały odnotowane w samym centrum obszaru rewitalizacji.

TABELA 9. PRZESTĘPCZOŚĆ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.		Kradzież i przywłaszczenie	Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu	Wypadek drogowy i uszkodzenie samochodu	Rozbój, pobicie	Suma przestępstw
1	Dolna	2				2
2	Dr Tadeusza Nowickiego					0
3	Etcka	1				1
4	Górna					0
5	Józefa Piłsudskiego	2	2			4
6	Kilińskiego					0
7	Kolejowa					0
8	Komunalna					0
9	Konstytucji 3-go Maja	2	2	2		6
10	Koszarowa		2			2
11	Ks. J. Popiełuszki	1				1
12	Łazienna					0
13	Mickiewicza	1				1
14	Mikołaja Kopernika	2	1			3
15	Ogrodowa					0
16	Osiedle 1000-lecia	4				4
17	Osiedle Broniewskiego					0
18	Osiedle Centrum	9				9
19	Plac Niepodległości				2	2
20	Pocztowa					0
21	Traugutta		1		1	2
22	Wojska Polskiego	3	1	1	1	6
23	Zielona					0
	Razem obszar rewitalizacji	27	9	3	4	43

	Miasto Grajewo	43	17	6	4	70
--	----------------	----	----	---	---	----

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POLICJI

3.1.5 Aktywność społeczna

Oceny poziomu aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji dokonano na podstawie szeregu dostępnych informacji, m. in. dotyczących aktywności obywatelskiej, mierzonej za pomocą frekwencji wyborczej oraz na podstawie zaangażowania mieszkańców w działalność organizacji społecznych. Wiedzę nt. poziomu aktywności społecznej pogłębiono także poprzez badania ankietowe z mieszkańcami Grajewa, w tym z mieszkańcami obszaru rewitalizacji.

Analizując frekwencję wyborczą w wyborach samorządowych w 2014 roku warto zauważyć, że w samym mieście Grajewo była ona niższa (50,86%) od frekwencji powiatowej (52,53%) i wyższa od frekwencji wojewódzkiej (48,01%). W przestrzeni miasta widoczne były różnice w frekwencji. Najniższą frekwencję, poza wynikami dla szpitala, odnotowano dla obwodu wyborczego nr 8 i 9 (odpowiednio 46,26% i 45,83). Ulice wchodzące w skład obszaru rewitalizacji ujęte były w kilku obwodach wyborczych, tj. nr 1, 4, 5, 6, 7, 11. W tych obwodach frekwencja wyborcza była z reguły wyższa od średniej dla miasta Grajewo. Dane te warto zestawzić z wartością frekwencji wyborczej dla całego kraju. Dla przedmiotowych wyborów wyniosła ona 47,21%, co oznacza, że mieszkańcy Grajewa charakteryzuje się większą aktywnością w życiu politycznym na poziomie lokalnym. Dane nt. frekwencji wyborczej z poszczególnych odwodów wskazują, że aktywność ta była również wyższa na obszarze rewitalizacji.

TABELA 10. FREKWENCJA WYBORCZA W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH W 2014 ROKU W GRAJEWIE WEDŁUG OBWÓD WYBORCZYCH

Numer obwodu	Granica obwodu głosowania	Frekwencja wyborcza (średnia = 50,86%)
1	OBWÓD STAŁY AKACJOWA, BRZOZOWA, GRZYBOWA, JEŻYNOWA, JODŁOWA, LEŚNA, 11-GO LISTOPADA, MALINOWA, A. MICKIEWICZA , OWOCOWA, PARKOWA, KS. J. POPIEŁUSZKI , POZIOMKOWA, PRZEKOPKA, SOSNOWA, STRAŻACKA, ŚWIERKOWA, WIERZBOWA, OS. CENTRUM BLOKI: 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.	54.26%
2	OBWÓD STAŁY CUDRO, EŁCKA , GRUNWALDZKA, H. SIENKIEWICZA, J. KOCHANOWSKIEGO, KOLEKTOROWA, KRZYWA, PIASKOWA, POLNA, S. WYSPIAŃSKIEGO, S. ŻEROMSKIEGO, SŁOWACKIEGO, WIEJSKA, KSIĄŻĘCA, DWORNA, KRÓTKA, KSIĘDZA ALEKSANDRA PĘZY, M. DĄBROWSKIEJ, NORWIDA, ORZESZKOWEJ, REYMONTA, WILCZEWO.	50.72%
3	OBWÓD STAŁY K. BACZYŃSKIEGO, KOPERNIKA, LIPOWA, RZEMIEŚNICZA, SPÓŁDZIELCZA, WESOŁA, WSPÓLNA, WYZWOLENIA, OS. CENTRUM BLOKI: 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 29A, 30, 30A, 31, 32.	48.92%
4	OBWÓD STAŁY DR TADEUSZA NOWICKIEGO , KOMUNALNA, KILIŃSKIEGO, OGRODOWA , OS. CENTRUM BLOKI: 26, 27, 33, 34, 35, 35A, 36, 37, 38, 38A, 39.	52.32%
5	OBWÓD STAŁY ARCHITEKTÓW, BRACI ŚWIACKICH, BUDOWLANA, ELEWATORSKA, FABRYCZNA, GEN. BEMA, GEN. DĄBROWSKIEGO, GEODETÓW, MAGAZYNOWA, PROLETARIACKA, PRZEMYSŁOWA, PUŁASKIEGO, ROBOTNICZA, RÓŻANA, SPORTOWA, SZKOLNA, T. KOŚCIUSZKI , WIÓROWA, WĄSKA, JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO , KASZTANOWA, PARTYZANTÓW.	53.17%
6	OBWÓD STAŁY BOCZNA, CHĄBROWA, CICHA, JAŚMINOWA, KONWALIOWA, LAWENDOWA, MIŁA, MIODOWA, POCZTOWA , ROLNA, SADOWA, TRAUGUTTA , WRZOSOWA, BAŚNIOWA, DZIAŁKOWA, FRANCISZKA STEFCZYKA, KOLEJOWA , KONOPSKA, KWIATOWA, LIRYCZNA, ŁĄKOWA, M. KONOPNICKIEJ, PRZYGDOWA, SŁONECZNA.	50.91%
7	OBWÓD STAŁY CMENTARNA , GROTA ROWECKIEGO, POGODNA, WOJSKA POLSKIEGO , DOLNA, GÓRNA, ŁAZIENNA, ŁAZIENNA, OS. 1000-LECIA, PLAC NIEPODLEGŁOŚCI, ZIELONA.	55.26%
8	OBWÓD STAŁY OSIEDLE MŁODYCH, SKOŚNA, WIKTOROWO, EKOLOGICZNA, ELEKTRYCZNA, OS. POŁUDNIE BLOKI: 1, 2, 5, 10, SZPITALNA, TARGOWA.	46.26%
9	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 3, 4, 6, 7, 8, 30, 30A, 31, 32, 32A, 33, KONSTYTUCJI 3-GO MAJA.	45.83%
10	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 23, 35, 60, 60A, 60B, 61.	51.58%
11	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 50, 51, 52, 53, 54, 56, 9- GO PUŁKU STRZELCÓW	50.86%

	KONNYCH, KOSZAROWA, OS. POŁUDNIE BLOKI: 13, 16, 17, 22, 45, 46, 47.	
12	OBWÓD STAŁY NOWO- OSIEDLE, OS. BRONIEWSKIEGO, KRASICKIEGO, OS. POŁUDNIE BLOKI: 24, 25, 26, 26A, 27, 28, 28A, 28B, 29.	51.42%
13	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 62, 63, 63A, 64, 65, 66, 67, 71, 72, 73, KOŚCIELNA, LEGIONISTÓW, RTM. W. KONOPKI, SPOKOJNA, TOPOŁOWA, UŁAŃSKA, W. PERLITZA	51.35%
14	OBWÓD ODREBNY SZPITAL OGÓLNY W GRAJEWIE	32.84%
	Uwaga: na żółto zaznaczono ulice wschodzące w skład obszaru rewitalizacji.	

ŹRÓDŁO: PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA, URZĄD MIASTA GRAJEW

Dostępne dane wskazują, że w Grajewie działalność prowadzi 20 organizacji pozarządowych, w tym 12 posiada siedzibę na obszarze rewitalizacji. Szczególnym miejscem lokalizacji siedzib organizacji pozarządowych jest ulica Strażacka (3 organizacje) oraz Mickiewicza (3 organizacje). Podczas przeprowadzonych wywiadów z organizacjami pozarządowymi w ramach prac nad programem rewitalizacji stwierdzono, iż pomimo lokalizacji w różnych częściach miasta większość organizacji prowadzi działalność na obszarze rewitalizacji, jednocześnie deklarując gotowość współpracy z samorządem miasta przy realizacji zadań publicznych na tym obszarze.

Zdiagnozowano, że najwięcej organizacji prowadzi działania w sektorze kultury fizycznej i sportu oraz podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowych, a najmniej w sektorze pomocy społecznej, ochrony i promocji zdrowia oraz aktywności. W 2016 r. w ramach otwartych konkursów ofert ogłoszonych przez UM w Grajewie, dofinansowanie na realizację zadań publicznych otrzymało 16 organizacji. Organizacje ubiegające się o dofinansowanie współpracują z samorządem miasta Grajewo od wielu lat, a zadania realizowane są cyklicznie.

Dane dotyczące potencjału organizacji pozarządowych w Grajewie w zakresie aktywności społecznej, obywatelskiej i partycypacji zostały zawarte w „Sprawozdaniu z realizacji Roczego programu współpracy organów samorządowych miasta Grajewo z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami działającymi w sferze pożytku publicznego za rok 2016”. 6 organizacji pozarządowych, które w 2016 r. złożyły wniosek o realizację zadania publicznego zarejestrowane są na obszarze rewitalizacji, a 12 zrealizowanych zadań odbyło się na obszarze rewitalizacji. Potwierdza to dane z wywiadów, że większość organizacji prowadzi działalność na obszarze rewitalizacji. Jednak wyniki przeprowadzonych badań jakościowych pokazują, że organizację pozarządowe często działają „od wydarzenia do wydarzenia”, przez co ich działalność, a tym samym możliwości rozwoju kapitału społecznego nie są w pełni wykorzystywane. Ograniczeniem dla zwiększenia zakresu realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe jest fakt, że większość z nich nie dysponuje własnym lokalem, lub nie ma środków na jego wynajęcie i utrzymanie.

TABELA 11. STOWARZYSZENIA, KTÓRE OTRZYMAŁY DOFINANSOWANIE W FORMIE WSPARCIA REALIZACJI ZADAŃ PUBLICZNYCH W MIEŚCIE GRAJEW W 2016 ROKU W DRODZE OTWARTEGO KONKURSU OFERT

Lp.	Nazwa organizacji	Rodzaj zadania publicznego	Nazwa zadania	Liczba odbiorców zadania publicznego
<u>Organizacje zarejestrowane na obszarze rewitalizacji</u>				
<u>Zadania publiczne realizowane na obszarze rewitalizacji</u>				
1	Uczniowski Klub Karate os. Południe 66/30 19-200 Grajewo	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w mieście Grajewo	<u>X Mikołajkowy Turniej Karate</u>	ok. 100
2	Związek Strzelecki „STRZELEC” Organizacja Społeczno – Wychowawcza Jednostka Strzelecka 1011 Grajewo ul. Wojska Polskiego 84		Zielony sport	ok. 35

Lp.	Nazwa organizacji	Rodzaj zadania publicznego	Nazwa zadania	Liczba odbiorców zadania publicznego
	19-200 Grajewo			
3	Klub Sportowy „MARATONKA” ul. Konstytucji 3 Maja 34 19-200 Grajewo		<u>XI Koleżeński Bieg Sylwestrowy</u>	ok. 70
4	<u>Towarzystwo Przyjaciół 9 Pułku Strzelców Konnych ul. Etcka 30 19-200 Grajewo</u>	Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo	<u>Rekonstrukcja akcji opanowania przez podziemie niepodległościowe PUBP w Grajewie – 8/9 V 1945 r.</u>	ok. 150-200
5	Etckie Towarzystwo Muzyczne ul. Gdańska 5A/5 19-300 Etka		<u>Koncerty muzyki polskiej w obiektach sakralnych miasta Grajewo</u>	-
6	Związek Strzelecki „STRZELEC” Organizacja Społeczno – Wychowawcza Jednostka Strzelecka 1011 Grajewo ul. Wojska Polskiego 84 19-200 Grajewo		Rajd Partyzancki „Grzędy – Grajewo 2016 „Mundurowe Manewry „Zdobywanie Jednostki”	ok. 350
7	Stowarzyszenie Lepsze Grajewo ul. Wojska Polskiego 61B 19-200 Grajewo	Wspieranie i upowszechnianie działalności na rzecz rodziny w mieście Grajewo	<u>VI Piknik Familiiny</u>	ok. 1100
8	<u>Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych na Rzecz Osób Niepełnosprawnych os. Centrum 38A 19-200 Grajewo</u>	Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście Grajewo	<u>Żyjmy Razem 2016</u>	-
9	Związek Strzelecki „STRZELEC” Organizacja Społeczno – Wychowawcza Jednostka Strzelecka 1011 Grajewo ul. Wojska Polskiego 84 19-200 Grajewo	Porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	<u>Warsztaty samoobrony dla kobiet II</u>	ok. 30
10	Etckie Towarzystwo Muzyczne ul. Gdańska 5A/5 19-300 Etka	Kultura w mieście	Gloria – Antonio Vivaldi	-
11	Kultura Niezależna os. Południe 3/6 19-200 Grajewo		<u>Uwaga (COOL)TURA Warsztaty artystyczne – aktorsko i wokalnie</u>	40
12	<u>Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły Muzycznej I stopnia im. Jana Sebastiana Bacha w Grajewie „PARTITA” ul. Nowickiego 5 19-200 Grajewo</u>		<u>IV Konkurs Duetów „Zagramy razem” w Grajewie</u>	78
13	<u>Uniwersytet Trzeciego Wieku w Grajewie ul. Wojska Polskiego 20 19-200 Grajewo</u>	Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	<u>Uniwersytet Trzeciego Wieku w Grajewie</u>	75
14	Polskie Towarzystwo Krajoznawcze ul. Prosta 53	Organizacja wypoczynku letniego lub zimowego z	Kolonie edukacyjne „ŻYJ ZDROWO z elementami profilaktyki	25

Lp.	Nazwa organizacji	Rodzaj zadania publicznego	Nazwa zadania	Liczba odbiorców zadania publicznego
	65-783 Zielona Góra	programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży	alkoholowej w Wiśle	
15	<u>Stowarzyszenie Szkoła Naszą Szansą ul. Etcka 11/4A</u> <u>19-200 Grajewo</u>	Działania na rzecz osób niepełnosprawnych	<u>Obchody VI Powiatowego Dnia Godności Osoby z Niepełnosprawnością Intelktualną</u>	ok. 300
16	<u>Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych na Rzecz Osób Niepełnosprawnych os. Centrum 38 A</u> <u>19-200 Grajewo</u>		<u>Żymy Razem Grajewo</u>	ok. 220

ŹRÓDŁO: URZĄD MIASTA GRAJEWÓ

Spośród 16 stowarzyszeń realizujących zadania publiczne z dotacji udzielonej w 2016 r. przez UM Grajewo zaledwie 6 położonych było na obszarze rewitalizacji. Jednak spośród 16 zleconych III sektorowi w 2016 r. zadań publicznych aż 12 realizowanych zostało na obszarze rewitalizacji, w których wzięło udział łącznie 2,2 tys. mieszkańców miasta.

Analiza realizowanych zadań publicznych przez stowarzyszenia lokalne pozwala stwierdzić, iż aktywność organizacji skupia się wokół jednorazowych wydarzeń. Poza nimi nie jest realizowana żadna forma bieżącej i stałej współpracy organizacji z mieszkańcami.

Od 2014 roku w mieście Grajewo realizowane są projekty w ramach Budżetu Obywatelskiego. Poniżej przedstawiono analizę frekwencję głosowania w budżecie obywatelskim w latach 2014-2017³. Warto dodać, że uprawniony do głosowania był każdy mieszkaniec miasta, z tym że osoby do 13 roku życia potrzebowały zgoda opiekuna prawnego.

Liczba osób głosujących⁴ w poszczególnych latach wynosiła:

- 2014 – 7962, tj. 44,57% uprawnionych mieszkańców
- 2015 – 3147, tj. 17,62 % uprawnionych mieszkańców
- 2016 – 4068, tj. 22,77 % uprawnionych mieszkańców
- 2017 – 1772, tj. 9,92 % uprawnionych mieszkańców

Z zestawienia wynika, iż w latach 2014-2017 systematycznie malało zainteresowanie mieszkańców głosowaniem na projekty budżetu obywatelskiego. W 2015 r. frekwencja głosujących mieszkańców spadła o 30% w porównaniu do roku poprzedniego. W 2017 r. odnotowano najniższe zainteresowanie projektami – liczba głosujących spadła pięciokrotnie w porównaniu do 2014 r., a w głosowaniu wzięło udział zaledwie 9,92 % uprawnionych mieszkańców.

Poniżej przedstawiono wykaz projektów biorących udział w głosowaniu w ramach budżetu obywatelskiego w latach 2014-2017.

³ Miasto Grajewo nie prowadzi szczegółowych statystyk głosujących na projekty w budżecie obywatelskim w podziale na okręgi, wiek i zameldowanie mieszkańców

⁴Dane dotyczą tylko liczby oddanych głosów na poszczególne zadania uznanych za ważne. Przyczyny przez, które głos został uznany za nieważny są szczegółowo rozpisane w protokołach z głosowania dostępnych w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Grajewo oraz w siedzibie Urzędu Miasta Grajewo przy ul. Strażackiej 6A w Grajewie.

TABELA 12. PROJEKTY ZGŁOSZONE DO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO W GRAJEWIE W 2017 ROKU

Lp.	Nazwa zadania i jego lokalizacja	Liczba oddanych głosów	% oddanych głosów
<u>Zadania proponowane/realizowane na obszarze rewitalizacji</u>			
ZADANIE O WARTOŚCI DO 50 TYS. ZŁ			
1.	„Modernizacja - przebudowa placu zabaw dla dzieci w Parku przy ul. Wojska Polskiego.” – zrealizowany	758	42,8%
2.	<u>„Miejsce rozrywki i rekreacji dla czworonogów – budowa wybiegu dla psów.” (w parku przy budynku dawnej Komendy Powiatowej Policji naprzeciw Urzędu Miasta)</u>	129	7,3%
ZADANIE O WARTOŚCI DO 90 TYS. ZŁ			
1.	„Budowa automatycznego systemu nawadniania boisk piłkarskich: Stadion Miejski im. Witolda Terleckiego, Boisko piłkarskie przy Klubie Hades” - zrealizowany	473	26,7%
2.	„Budowa ścieżki spacerowo-biegowo-rowerowej do celów rekreacyjnych wokół boiska miejskiego oraz terenach parku przy ul. Wojska Polskiego, róg ul. rtm. W. Konopki.”	263	14,8%
3.	<u>„Renowacja alejek w parku/skweru przy ul. A. Mickiewicza (przy budynku dawnej Komendy Powiatowej Policji), naprzeciw Urzędu Miasta.”</u>	48	2,7%
4.	<u>„Wykonanie ścianki wspinaczkowej w hali sportowej Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Grajewie, ul. Strażacka 2.”</u>	101	5,7%
	łącznie głosów	1772	100,00%

ŹRÓDŁO: URZĄD MIASTA GRAJEWO

W 2017 r. na 6 propozycji zadań inwestycyjnych do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego 3 zlokalizowane były na obszarze rewitalizacji. Łącznie w głosowaniu oddano na wszystkie projekty 1772 głosy, z czego na projekty położone na obszarze rewitalizacji załedwie 15,7% głosów. Do realizacji przewidziano przedsięwzięcia położone poza obszarem rewitalizacji – dot. modernizacji placu zabaw dla dzieci w Parku przy ul. Wojska Polskiego, na które głosowało aż 42,8% mieszkańców oraz budowa systemu nawadniania boisk piłkarskich (26,7% oddanych głosów).

TABELA 13. PROJEKTY ZGŁOSZONE DO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO W GRAJEWIE W 2016 ROKU

Lp.	Nazwa zadania i jego lokalizacja	Liczba oddanych głosów	% oddanych głosów
<u>Zadania proponowane/realizowane na obszarze rewitalizacji</u>			
1.	<u>Budowa Pumptrack – specjalnego toru do jazdy z wykorzystaniem balansu ciała i skoordynowanych ruchów w Parku „Solidarność”</u>	387	9,5%
2.	Wyposażenie ZSM Nr 1 i ZSM Nr 3 w Grajewie w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne	1747	42,9%
3.	Utworzenie placu zabaw i miejsca wypoczynku w Parku przy ul. Wojska Polskiego w Grajewie	82	2,1%
4.	<u>Projekt rozwoju sportu i rekreacji w mieście 2016 w ramach Budżetu Obywatelskiego w parku przy ul. Strażackiej, parku przy ul. Wojska Polskiego i w MOSiR Grajewo - zrealizowany</u>	1852	45,5%
	Razem głosy	4068	100,0%

ŹRÓDŁO: URZĄD MIASTA GRAJEWO

W 2016 r. na 4 zgłoszone projekty aż dwa położone były na obszarze rewitalizacji Grajewa. Spośród 4068 oddanych w głosowaniu głosów największą popularnością cieszyło się przedsięwzięcie położone na obszarze rewitalizacji dot. rozwoju sportu i rekreacji w parku przy ul. Strażackiej, Wojska Polskiego i MOSIR, na które wskazało 45,5% mieszkańców.

TABELA 14. PROJEKTY ZGŁOSZONE DO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO W GRAJEWIE W 2015 ROKU

Lp.	Nazwa zadania i jego lokalizacja	Liczba oddanych głosów	% oddanych głosów
<u>Zadania proponowane/realizowane na obszarze rewitalizacji</u>			
1.	Modernizacja kuchni Przedszkola Miejskiego nr 2 w Grajewie	524	16,6%
2.	Skate Park – rozbudowa skate parku przy ul. Konstytucji 3-go Maja w Grajewie	112	3,6%
3.	Modernizacja alejek, wymiana ławek oraz ogrodzenie placu zabaw w Parku „Wolności” przy ul. Strażackiej - zrealizowany	1201	38,2%
4.	Darmowy miejski internet – rozbudowa bezprzewodowego Internetu w mieście Grajewo	32	1,0%
5.	Wyposażenie ZSM nr 1, <u>ZSM nr 2</u> i ZSM nr 3 w Grajewie w nowoczesne środki dydaktyczne	859	27,3%
6.	<u>Miejskie stoły szachowe w trzech parkach miejskich: parki przy ul. Wojska Polskiego i Plac Niepodległości</u>	2	0,1%
7.	<u>Modernizacja ścieżek i ustawienie ławek w Parku Wolności przy ul. Strażackiej</u>	26	0,8%
8.	<u>Budowa parku Street Workout do treningu sportowego z ciężarem własnego ciała w Parku Central w Grajewie, w pobliżu siłowni miejskiej „pod chmurką”</u>	391	12,4%
	Razem ilość głosów	3147	100,00%

ŹRÓDŁO: URZĄD MIASTA GRAJEW

W 2015 r. do sfinansowania w ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy Grajewa zgłosili 8 propozycji projektów, z czego 3 zlokalizowane były na obszarze rewitalizacji. W głosowaniu oddano łącznie 3147 głosów, z czego zaledwie 13,3% na projekty położone na obszarze rewitalizacji. W plebiscycie wygrało przedsięwzięcie dot. modernizacji infrastruktury Parku „Wolności”, położone poza obszarem rewitalizacji, na które głosowało blisko 40% mieszkańców.

TABELA 15. PROJEKTY ZGŁOSZONE DO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO W GRAJEWIE W 2015 ROKU

Lp.	Nazwa zadania i jego lokalizacja	Liczba oddanych głosów	% oddanych głosów
<u>Zadania proponowane/realizowane na obszarze rewitalizacji</u>			
1.	Budowa parkingu na os. Południe (przy blokach 63, 65, 66, 67).	294	3,7%
2.	Budowa placu zabaw w Parku miejskim przy ul. Strażackiej. - zrealizowany	1607	20,2%
3.	Instalacja kolektorów solarnych na bloku nr 7 os. Broniewskiego.	214	2,7%
4.	Budowa nawierzchni jezdni, chodników i odwodnienie w ulicy Kolektorowej w Grajewie.	219	2,8%
5.	Budowa parkingu na ul. Sportowej (wzdłuż Stadionu Miejskiego).	43	0,5%
6.	Budowa spinki wodociągowej między ul. Partyzantów i ul. Braci Świackich.	108	1,3%

7.	„Wiem jak głosuje mój radny" - personalizacja głosowań radnych Rady Miasta Grajewo.	36	0,4%
8.	<u>Budowa oświetlenia ul. Ks. J. Popiełuszki - odcinek od ul. Kilińskiego do ul. Strażackiej.</u>	245	3,1%
9.	Rozbudowa bazy dydaktycznej i infrastrukturalnej ZSM nr 1 w Grajewie w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu.	1532	19,2%
10.	Wyposażenie pracowni matematycznych i przyrodniczych ZSM nr 1 w Grajewie w pomoce dydaktyczne umożliwiające uczniom samodzielne przeprowadzanie doświadczeń i poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych rozwijających uzdolnienia zakresie przedmiotów matematyczno - przyrodniczych.	1559	19,6%
11.	Organizacja koncertu hip – hop.	397	5,0%
12.	<u>Murale tematyczne (dwie lokalizacje).</u>	95	1,2%
13.	Rozwój Wietnamskich Sztuk Walki (Viet Vo Dao) na terenie miasta Grajewo, stworzenie kadry zawodniczej startującej w Mistrzostwach Polski i Europy.	72	0,9%
14.	Budowa boiska do gry w piłkę siatkową (w parku przy ul. Wojska Polskiego).	145	1,8%
15.	Modernizacja alejek oraz wymiana ławek w Parku miejskim przy ul. Strażackiej.	1396	17,6%
	Razem liczba głosów	7962	100,00%

ŹRÓDŁO: URZĄD MIASTA GRAJEWÓ

W 2014 r. do budżetu obywatelskiego Grajewo zgłoszono największą ilość projektów – 15 szt., z czego zaledwie 2 inicjatywy położone były na obszarze rewitalizacji. Głosowanie nad przedsięwzięciami zaktywizowało największą w historii funkcjonowania budżetu ilość mieszkańców – 7962 osoby. Na przedsięwzięcia zlokalizowane na obszarze rewitalizacji głosowało jednak niewiele ponad 4% mieszkańców biorących udział w plebiscycie. Do fazy realizacyjnej przeszedł projekt położony poza obszarem rewitalizacji, na który oddano ponad 20% głosów, a dot. budowy placu zabaw w parku przy ul. Strażackiej.

Analizując zgłaszane od 2014 r. zadania do budżetu obywatelskiego można zauważyć, że ilość przedsięwzięć zgłaszanych z obszaru rewitalizacji była podobna w poszczególnych latach, pomimo dużych zmian łącznej ilości propozycji do realizacji.

Zasadniczym problemem było małe zainteresowanie realizacją inicjatyw na terenie rewitalizowanym. Tylko w 2017 r. udało się zrealizować z sukcesem jedną inicjatywę w tej części miasta. Zgłaszane inicjatywy w analizowanych latach dot. obszaru rewitalizacji mają głównie wymiar rekreacyjny, co wskazuje na charakter potrzeb aktywnych mieszkańców tej części miasta.

Reasumując należy zauważyć, iż większą aktywność obywatelską reprezentują mieszkańcy spoza obszaru rewitalizacji, których inicjatywy najczęściej są realizowane w tej formule. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji wykazują niewielką aktywność na poziomie budżetu obywatelskiego, co powoduje niskie zainteresowanie realizacją przedsięwzięć rozwojowych na tym terenie.

Realizacja na obszarze rewitalizacji wielu inicjatyw społecznych w formie zadań publicznych zleczanych przez miasto Grajewo stowarzyszeniom lokalnym nie przekłada się również na wzrost aktywności społecznej jego mieszkańców.

3.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej

Obszar rewitalizacji jest aktywną gospodarczo częścią miasta. W tej części przestrzeni miejskiej koncentruje się szereg usług gospodarczych, w tym obiektów handlowych. Wysoką aktywność gospodarczą obszaru rewitalizacji potwierdzają dane dot. indywidualnej działalności gospodarczej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji było 9,89 osób, które prowadziły własną działalność gospodarczą. Dla porównania wskaźnik ten dla całego miasta wyniósł 8,25. Na obszarze rewitalizacji działalność gospodarczą prowadziło w 2015 roku 235 osób, przy 1125 osobach w skali całego miasta.

Rozwijaniu aktywności usługowej sprzyja również koncentracja szeregu usług publicznych, w tym szkół, administracji, kultury, pomocy społecznej.

Mają na uwadze powyższe, aktywność gospodarczą obszaru rewitalizacji należy potraktować jako jeden z istotniejszych potencjałów, na bazie którego możliwe jest oparcie pomysłu na rewitalizację. Aktualny potencjał aktywności gospodarczej w odniesieniu do obszaru rewitalizacji powinien być traktowany jako potencjał optymizmu rynku co do szans prowadzenia z sukcesem biznesu w obszarze rewitalizacji. Obszarami szczególnej koncentracji podmiotów gospodarczych jest rejon ulic: Etckiej, Piłsudskiego, Kolejowej, Komunalnej, Konstytucji 3-go Maja, Mickiewicza, Kopernika, Placu Niepodległości, Pocztowej, Wojska Polskiego.

TABELA 16. OSOBY FIZYCZNA PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym
1	Dolna	4	71	5,63
2	Dr Tadeusza Nowickiego	3	59	5,08
3	Etcka	11	90	12,22
4	Górna	2	16	12,50
5	Józefa Piłsudskiego	15	69	21,74
6	Kilińskiego	2	20	10,00
7	Kolejowa	15	92	16,30
8	Komunalna	10	20	50,00
9	Konstytucji 3-go Maja	13	68	19,12
10	Koszarowa	2	9	22,22
11	Ks. J. Popiełuszki	3	13	23,08
12	Łazienna	4	32	12,50
13	Mickiewicza	13	24	54,17
14	Mikołaja Kopernika	28	186	15,05
15	Ogrodowa	1	9	11,11
16	Osiedle 1000-lecia	9	289	3,11
17	Osiedle Broniewskiego	21	378	5,56
18	Osiedle Centrum	2	579	0,35
19	Plac Niepodległości	30	128	23,44
20	Pocztowa	4	13	30,77

21	Traugutta	0	46	0,00
22	Wojska Polskiego	42	150	28,00
23	Zielona	1	16	6,25
	Razem obszar rewitalizacji	235	2377	9,89
	Miasto Grajewo	1125	13640	8,25

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UM GRAJEWO

Rejon ulic Wojska Polskiego i Etckiej i Placu Niepodległości w granicach obszaru rewitalizacji jest miejscem o szczególnych funkcjach handlowych, stanowiących jedną z podstawowych centrować funkcji miasta. Można zatem stwierdzić, że na obszarze rewitalizacji optymizm gospodarczy nie wygaś (co obrazuje występowanie dużej liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) i można ten optymizm potraktować jako element lokalnego potencjału rozwojowego.

FOT. 1. CZĘŚĆ HANDLOWA ULICY PIŁSUDSKIEGO

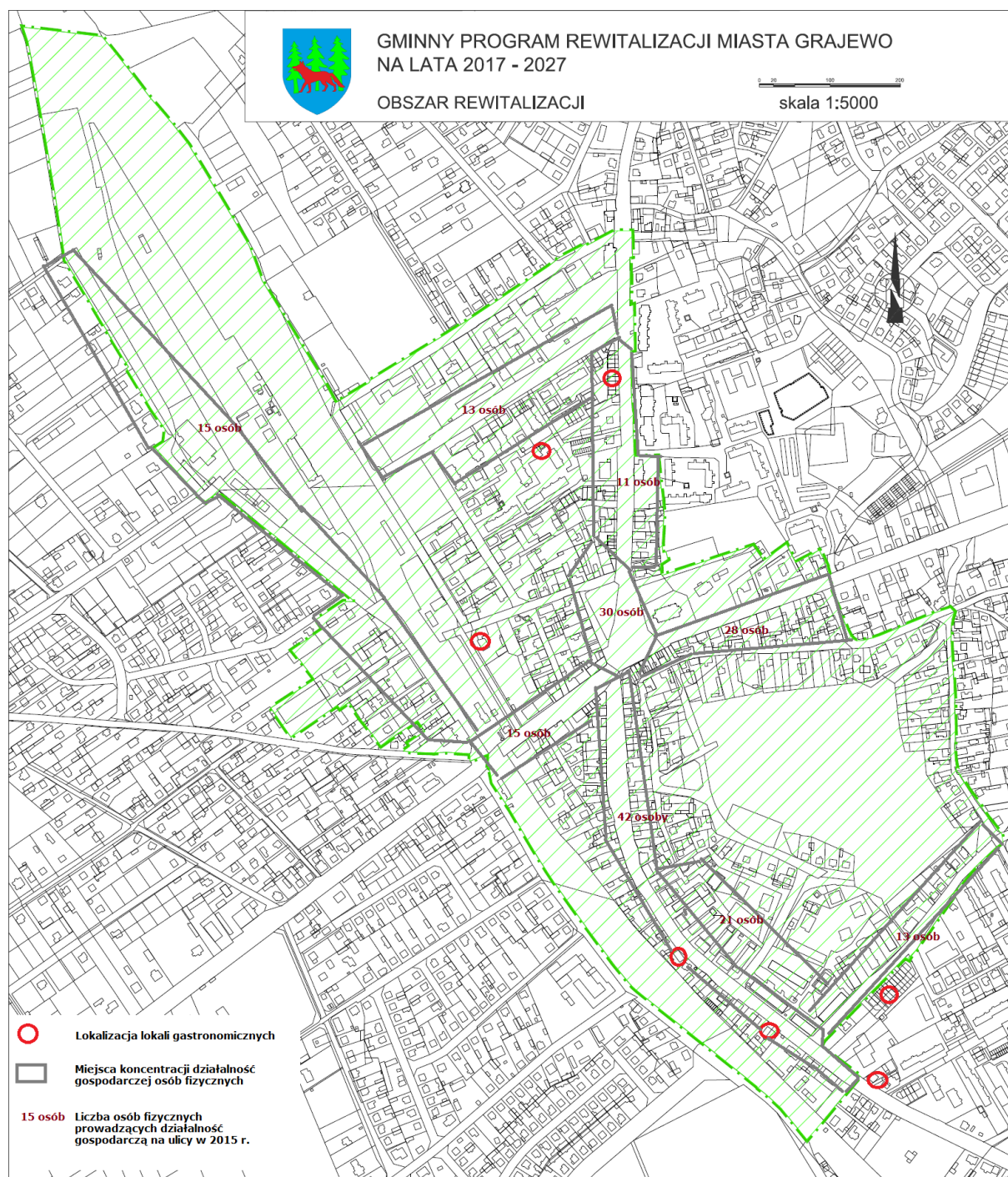
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Jak już wcześniej wspomniano koncentracja działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji ma miejsce w ścisłym centrum, tj. w ciągu ulic Wojska Polskiego, Kopernika, Piłsudskiego, Etckiej, Mickiewicza, Konstytucji 3 Maja, Osiedla Broniewskiego oraz Placu Niepodległości. Wybitnie handlowy charakter posiadają ulice Wojska Polskiego, Etcka oraz Plac Niepodległości. Ulice te tworzą najbardziej pożądaną przestrzeń usługową w Grajewie, o czym świadczy lokalizacja w ciągu tych ulic szeregu usług finansowych.

Istotną słabością przestrzeni śródmiejskiej Grajewo jest nieduża liczba lokali gastronomicznych. Tym samym przestrzeń obszaru rewitalizacji nie tworzy przestrzeni do rozrywki i rekreacji, jak również obsługi osób przyjezdnych, pomimo lokalizacji w sąsiedztwie obiektu dworca kolejowego oraz

autobusowego, jak również szeregu usług publicznych, w tym Urzędu Miejskiego, Starostwa Powiatowego, szkół, obiektów kultury i obiektów sakralnych.

MAPA 2. LOKALIZACJA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE

Atrakcyjność działalności gospodarczych prowadzonych na obszarze rewitalizacji wynika z jakości przestrzeni publicznych. Mała liczba lokali gastronomicznych świadczy o tym, że przestrzeń śródmiejska Grajewa nie tworzy miejsc atrakcyjnych do przebywania przez mieszkańców i przyjezdnych. W Grajewie brakuje reprezentacyjnej przestrzeni śródmiejskiej, która skupiałaby usługi na rzecz ludności i zachęcała do przebywania. Potencjalnie taką przestrzeń tworzy Plac Niepodległości, znajdujący się na skrzyżowaniu dróg krajowych prowadzących przez Grajewo. Jest to

rozległa niezabudowana przestrzeń, zdominowana przez funkcję komunikacyjną. Plac Niepodległości ograniczony jest najstarszą zabudową mieszkalną, której istotną funkcję uzupełniającą są usługi. Wschodnia pierzeja Placu Niepodległości ograniczona jest obiektem Kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej, w północno-zachodniej części zlokalizowany jest skwer zieleni. W chwili obecnej Plac Niepodległości pełni funkcję tranzytową zarówno w odniesieniu do ruchu komunikacyjnego dalekobieżnego (kierunek Ełk, Białystok, Łomża), jak również w obrębie przestrzeni miejskiej. Duży ruch komunikacyjny zniechęca do przebywania w przestrzeni Placu Niepodległości. W trakcie dużego natężenia ruchu, w tym pojazdów wysokotonażowych, pojazdy oczekują kilka cykli świetlnych przed i w obrębie Placu Niepodległości, czego efektem jest zanieczyszczenie powietrza oraz hałas.

FOT. 2. WIDOK NA PLAC NIEPODLEGŁOŚCI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Istotny potencjał do kształtowania funkcji reprezentacyjnej w Grajewie może mieć kwartał zabudowy w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki. Jest to stosunkowo nieduża przestrzeń, sąsiadująca bezpośrednio z Placem Niepodległości oraz ulicą Piłsudskiego. Atutem tej przestrzeni, oprócz lokalizacji w ścisłym centrum miasta, jest położenie poza głównymi ciągami komunikacyjnymi oraz sąsiedztwo istotnych dla obsługi ludności miejsc przesiadkowych, tj. dworca kolejowego oraz autobusowego, jak również obiektu sakralnego Kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej. Niestety przestrzeń tych ulic charakteryzuje się obecnie znacznym stopniem degradacji obiektów mieszkalnych oraz niską estetyką, powodowaną m. in. zdewastowanymi obiektami gospodarczymi. Charakter dewastacji obiektów gospodarczych dotyczy przede wszystkim dekapitalizacji obiektów budowlanych, tj. hal, pomieszczeń magazynowych, komórek. Bezpośrednią przyczyną degradacji technicznej wielu obiektów gospodarczych w obrębie centrum miasta był upadek firm i zaprzestanie działalności gospodarczej, która była realizowana na tym terenie. Duża większość obiektów gospodarczych sprawia wrażenie „opuszczonych” i „niewykorzystywanych” od wielu lat. Odnosi się wrażenie wieloletnich zaniedbań w modernizację i podtrzymanie obiektów w dobrym stanie. Podobne wrażenie sprawiają tereny działek, na których zlokalizowane są wspomniane wyżej obiekty gospodarcze.

FOT. 3. PRZESTRZEŃ POMIĘDZY BUDYNKAMI MIESZKALNYMI PRZY UL. TRAUGUTTA, W TYLE OBIEKT KOŚCIOŁA PW. TRÓJCY PRZENAJŚWIĘTSZEJ

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

W odniesieniu do funkcji gospodarczych miasta warto podkreślić istotną rolę większych przedsiębiorstw, głównie przemysłowych, zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji, w kształtowaniu oferty rynku pracy. Na obszarze rewitalizacji koncentruje się z kolei w największej skali w mieście zjawisko bezrobocia. Grajewskie przedsiębiorstwa mogą mieć istotny wkład w zmniejszaniu zjawiska bezrobocia. Wskazane jest zaangażowanie przedsiębiorstw działających w Grajewie do realizacji działań mających na celu aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe, dedykowane potrzebom lokalnych przedsiębiorstw.

3.3 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej

Przestrzeń obszaru rewitalizacji, ze względu na swój charakter śródmiejski oraz zwartość zabudowy, nie posiada szczególnych walorów środowiskowych. Tereny zieleni na obszarze rewitalizacji tworzy duża, w większości pozbawiona drzew, przestrzeń parku Solidarności, położonego w południowo-wschodniej części obszaru rewitalizacji. Poza parkiem Solidarności niewielkie enklawy zieleni tworzy skwer zieleni przy Placu Niepodległości oraz niewielki park przy kompleksie obiektów publicznych przy ul. Strażackiej i Mickiewicza.

Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Główną oś komunikacyjną miasta tworzą ulice: Ełcka, Kopernika, Piłsudskiego, Wojska Polskiego oraz Plac Niepodległości. Układ komunikacyjny jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego. Problem hałasu dotyka znaczącego odsetka mieszkańców obszaru rewitalizacji, tj. 23,19% (jest to około 890 osób, wg danych GDDKiA, dot. rozmieszczenia strefy przekroczenia norm dla hałasu komunikacyjnego). W skali miasta problem ten dotyczy 10,33% mieszkańców miasta, co oznacza, że na obszarze rewitalizacji jest on szczególnie widoczny.

Poprawa płynności komunikacyjnej w obrębie miasta i obszaru rewitalizacji może nastąpić w przypadku oddania do użytku drogi ekspresowej, zmniejszającej przepływ pojazdów przez centrum miasta. Inwestycja budowy drogi ekspresowej S61 jest planowana do realizacji w perspektywie kilkuletniej.

Przez obszar rewitalizacji przebiega linia kolejowa, a w północno-zachodniej części obszaru zlokalizowany jest dworzec kolejowy oraz bocznicę kolejowe. Można założyć, że sąsiadujące przestrzenie narażone są na hałas generowany przez pociągi. Problem ten dotyczyć może w szczególności mieszkańców ulic: Kolejowej, Popiełuszki, Pocztovej oraz częściowo Wojska Polskiego. Linia kolejowa stanowi ponadto istotną barierę funkcjonalną oraz środowiskową, rozdzielającą obszar rewitalizacji oraz miasto na część wschodnią i zachodnią. Obie części obszaru rewitalizacji połączone są przez przebiegające przez linię kolejową ulice Piłsudskiego oraz Cmentarną. Łączność z przestrzenią dworca kolejowego oraz terenem po wschodniej stronie linii kolejowej zapewnia również kładka biegnąca nad torami kolejowymi.

Przebieg linii kolejowej przez centrum miasta oraz obszar rewitalizacji wpływa na płynność przemieszczania. Zamknięcie przejazdu kolejowego wpływa na zatrzymanie ruchu drogowego, co z kolei powoduje powstawanie zatorów w obrębie ulic tranzytowych przebiegających przez miasto, w tym przez obszar rewitalizacji.

Problemy środowiskowe obszaru rewitalizacji związane są z występowaniem pokryć dachowych z azbestu. Wg danych UM Grajewo z 2015 na obszarze rewitalizacji były to 24 obiekty. Od 1997 roku używanie azbestu jest zakazane i konieczne jest jego usunięcie.

FOT. 4. OBIEKTY GOSPODARCZE POKRYTE AZBESTEM

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Na obszarze rewitalizacji są przestrzenie, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej. Oznacza to, że obiekty mieszkalne w tych przestrzeniach korzystają z indywidualnych źródeł ciepła, w których spala się najczęściej węgiel i drewno. W okresie niekorzystnych warunków wietrznych zanieczyszczenia z indywidualnych źródeł ciepła mogą negatywnie wpływać na stan powietrza bezpośrednio w przestrzeni obszaru rewitalizacji.

Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej dotyczy 13,81% mieszkańców obszaru rewitalizacji. Istotny problem infrastruktury kanalizacyjnej dot. także kanalizacji deszczowej. Wywiady jakościowe wskazały, że problem ten dotyczy w szczególności ulicy Popiełuszki oraz parku Solidarności. Obfite opady deszczu powodują, że przestrzeń ulicy Popiełuszki zamienia się w zbiornik wody. Należy zaznaczyć, że przy ulicy Popiełuszki zlokalizowany jest dworzec autobusowy. Ulica ta stanowi również dojazd do obiektów publicznych, m. in. Urzędu Miasta oraz Starostwa Powiatowego. W przypadku parku Solidarności opady deszczu powodują czasowe zawodnienie znacznej powierzchni terenu parku. Uniemożliwia to wykorzystywanie przestrzeni parku przez mieszkańców miasta.

Jak już wcześniej wspomniano obszar rewitalizacji nie należy do obszarów cennych przyrodniczo. Brak jest na tym obszarze form ochrony przyrody, w tym powierzchniowych oraz pomników przyrody. Nie zdiagnozowano również występowanie gatunków chronionych roślin, grzybów i zwierząt. Pomimo tego nie można wykluczyć ich występowania, w szczególności ptaków i nietoperzy, mając na uwadze lokalizację starszej zabudowy, w tym poddaszy i strychów, jak też obiektu kościoła.

3.4 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Obszar rewitalizacji pełni kilka istotnych funkcji, z których dominującą jest mieszkaniowa. Większość mieszkańców obszaru rewitalizacji mieszka w obiektach wielorodzinnych, wśród których przeważają bloki z lat 70 – tych do 90 – tych XX wieku (Osiedle Centrum, Broniewskiego, 1000-lecia). Na obszarze rewitalizacji zlokalizowana jest również starsza zabudowa. Są to kamienice z pierwszej połowy XX-wieku oraz starsze, zlokalizowane przede wszystkim przy głównych ciągach komunikacyjnych, tj. ulicy Piłsudskiego, Kościuszki, Wojska Polskiego. W tych obiektach zlokalizowane są między innymi mieszkania komunalne oraz socjalne. Przy głównych ulicach handlowych miasta partery obiektów mieszkalnych wykorzystywane są jako lokale usługowe. Pośród zabudowy wielorodzinnej zlokalizowane są enklawy zabudowy jednorodzinnej. Na obrzeżach obszaru rewitalizacji, np. przy ulicy Koszarowej występuje dość zwarta zabudowa jednorodzinna.

TABELA 17. OPIS DOMINUJĄCEJ FUNKCJI PRZESTRZENI OBSZARU REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba mieszkańców	Dominujące zagospodarowanie
1.	Cmentarna (północna część)	0	Krótki ulica łącząca centrum miasta z południowo-zachodnią częścią miasta (m. in. strefa przemysłowa).
2	Dolna	129	Zabudowa wielorodzinna – kamienice o mniejszej kubaturze oraz zabudowa jednorodzinna.
3	Dr T. Nowickiego	75	Przeważająca zabudowa usługowa, uzupełniono o zabudowę jednorodziną.
4	Łtcka od Placu Niepodległości do skrzyżowania	134	Zabudowa wielorodzinna – kamienice z drugiej połowy XX wieku.
5	Górna	31	Zabudowa wielorodzinna – kamienice o niedużej kubaturze, w dużym stopniu zdekapitalizowane.
6	Józefa Piłsudskiego (od Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Kolejową)	112	Zabudowa wielorodzinna – kamienice, liczne obiekty handlowe.
7	Kilińskiego	37	Przeważająca zabudowa mieszkalna - kamienice, w dużym stopniu zdekapitalizowana, zabudowa usługowa, w tym komórki, obiekty gospodarcze
8	Kolejowa	148	Zabudowa jednorodzinna w ciągu drogi prowadzącej do Dworca PKP, zabudowa gospodarcza (teren przyległy do Dworca) oraz Dworzec PKP
9	Komunalna	27	Zabudowa wielorodzinna – bloki oraz usługi, w tym Urząd Gminy
10	Konstytucji 3 Maja (część północna) od Wojska Polskiego do skrzyżowania z ulicą Koszarową	105	Zabudowa wielorodzinna – bloki oraz kamienica z końca XX-wieku wraz z funkcją usługową na parterze.
11	Koszarowa (część zachodnia) od z Konstytucji 3 Maja do skrzyżowania z ulicą Zieloną	14	Zwarta zabudowa jednorodzinna
12	Ks. J. Popiełuszki	14	Obiekty gospodarcze oraz funkcja usługowa związana z lokalizacją dworca autobusowego.
13	Łazienna	49	Zabudowa usługowa oraz mieszkaniowa wielorodzinna z nielicznymi obiektami jednorodzinnymi, sąsiedztwo parku Niepodległości
14	Mickiewicza	31	Zabudowa wielorodzinna – bloki oraz usługowa, w tym obiekt Gimnazjum oraz sklepy
15	Mikołaja Kopernika (od Placu	312	Zabudowa wielorodzinna – kamienice, liczne obiekty

	Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Zieloną		handlowe, Kościół pw. Trójcy Przenajświętszej
16	Ogrodowa	10	Enklawa zabudowy jednorodzinnej oraz usługowa w przestrzeni zdominowanej przez zabudowę wielorodzinną – bloki
17	Osiedle 1000-lecia	549	Zabudowa wielorodzinną – blokowa
18	Osiedle Broniewskiego	676	Zabudowa wielorodzinną – blokowa
19	Osiedle Centrum (po zachodniej stronie od ulicy Ełckiej)	819	Zabudowa wielorodzinną – blokowa
20	Plac Niepodległości	205	Zabudowa wielorodzinną – kamienice, główne skrzyżowanie miasta, skwer, obiekty handlowe
21	Pocztowa	17	Zabudowa jednorodzinna oraz obiekty gospodarcze
22	Strażacka (część południowa)	0	Zabudowa usługowa, w tym obiekty o walorach kulturowych, obiekty Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, Powiatowego Urzędu Pracy, Starostwa Powiatowego oraz Urzędu Miasta
23	Traugutta	71	Przeważająca zabudowa mieszkalna - kamienice, w dużym stopniu zdekapitalizowana, zabudowa usługowa, w tym komórki, obiekty gospodarcze
24	Wojska Polskiego do Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Cmentarną i Konstytucji 3 Maja	251	Zabudowa wielorodzinną – kamienice, liczne obiekty handlowe, Grajewski Ośrodek Kultury
25	Zielona (południowa część)	22	Zabudowa wielorodzinną – kamienice o niedużej kubaturze, w dużym stopniu zdekapitalizowane

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UM GRAJEWO

Na obszarze rewitalizacji występują dość liczne obiekty publiczne, które koncentrują się głównie w północnej części obszaru rewitalizacji (ul. Strażacka, Mickiewicza), gdzie swoje siedziby mają m. in. Urząd Miasta, Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz szkoły. Spośród istotnych dla życia społeczno-kulturalnego miasta instytucji warto wymienić także Grajewski Ośrodek Kultury, zlokalizowany w południowej części obszaru rewitalizacji, przy ulicy Wojska Polskiego.

Na obszarze rewitalizacji zlokalizowany jest także kościół pw. Trójcy Przenajświętszej, stanowiący istotną dominantę przestrzeni centrum miasta (Plac Niepodległości).

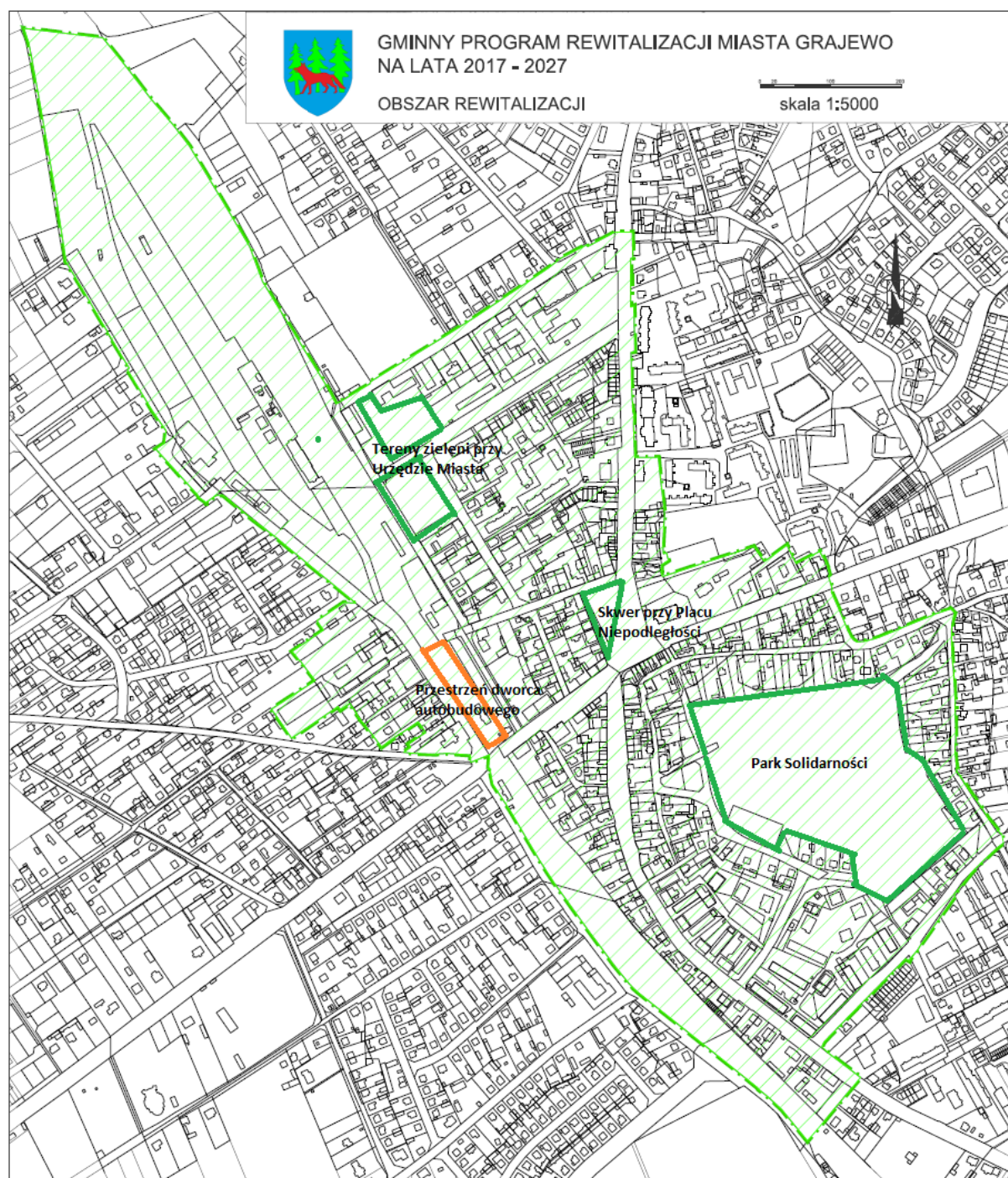
Główną oś komunikacyjną obszaru stanowią ciągi dróg krajowych, biegnące ulicami Ełcką, Kopernika, Wojska Polskiego, Piłsudskiego, schodzące się w kierunku Placu Niepodległości. Stwarza to problemy związane z płynnością przemieszczania się w obrębie obszaru rewitalizacji i negatywnie wpływa na jakość klimatu akustycznego i powietrza atmosferycznego.

Przez obszar rewitalizacji biegnie również linia kolejowa oraz znajduje się obiekt dworca kolejowego wraz z bocznkami kolejowymi. Jest to zasadniczo obszar wyłączony w znacznej mierze z publicznego dostępu oraz stanowi jedną z barier funkcjonalnych obszaru rewitalizacji (przemieszczanie się z zachodniej do wschodniej części obszaru możliwe jest poprzez ulicę Piłsudskiego, Cmentarną oraz kładkę łączącą dworzec kolejowy z ulicą Popiełuszki).

Tereny zielone obszaru rewitalizacji tworzy sporej powierzchni park Solidarności, w obrębie którego znajduje się plac zabaw, jak również niewielkie skwery zieleni przy Placu Niepodległości oraz pomiędzy ulicą Strażacką i Mickiewicza (w sąsiedztwie Urzędu Miasta).

Na obszarze rewitalizacji brak jest przestrzeni publicznych, które można uznać za reprezentacyjne, w których możliwa jest organizacja imprez i przedsięwzięć plenerowych.

MAPA 3. LOKALIZACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Grajewo podkreśla ponadlokalną funkcję przestrzeni obszaru rewitalizacji. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg usług publicznych, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościoły i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy. Ponadto obszar rewitalizacji to przestrzeń mieszkaniowa oraz przestrzeń prowadzenia działalności gospodarczej.

Jednocześnie **Studium wskazuje na potrzebę kompleksowej rewaloryzacji śródmieścia, podporządkowanej celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie, z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy.** Tym samym wskazuje na istotny problem obszaru

rewitalizacji. Zwartość i jakość przestrzeni śródmieścia jest mocno zaburzona. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.

Istotnym problemem przestrzeni miejskiej jest także niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sieciowa, w tym sieć ciepłownicza oraz kanalizacyjna. Na obszarze rewitalizacji prawie połowa mieszkańców nie ma dostępu do sieci ciepłowniczej. 30% mieszkańców dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.

Największą skalę degradacji przestrzennej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. Jak już wcześniej wspomniano przy analizie sfery gospodarczej, kwartał ten mógłby wypełnić lukę związaną z brakiem w centrum miasta przestrzeni reprezentatywnej. Wymaga jednak podjęcia wysiłku związanego z usunięciem zdegradowanej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej.

FOT. 5. ZABUDOWA MIESZKALNA PRZY UL. TRAUGUTTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

FOT. 6. PRZESTRZEŃ POMIĘDZY BUDYNKAMI MIESZKALNYMI PRZY UL. TRAUGUTTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

FOT. 7. PRZESTRZEŃ POMIĘDZY BUDYNKAMI MIESZKALNYMI PRZY UL. KOPERNIKA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

FOT. 8. DYSHARMONIA ZABUDOWY PRZY UL. ŁAZIENNEJ

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Poszukując potencjałów sfery przestrzenno-funkcjonalnej na obszarze rewitalizacji warto zwrócić na kapitał kulturowy, który należy postrzegać przez pryzmat lokalizacji instytucji kultury na obszarze rewitalizacji. Instytucje poprzez swoją działalność mogą przyczynić się do rozwoju społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Do instytucji kultury zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji możemy zaliczyć:

- Grajewską Izbę Historyczną
- Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia im. J.S. Bacha
- Grajewskie Centrum Kultury
- Miejską Bibliotekę Publiczną
- Kino

Poza obszarem rewitalizacji położone są:

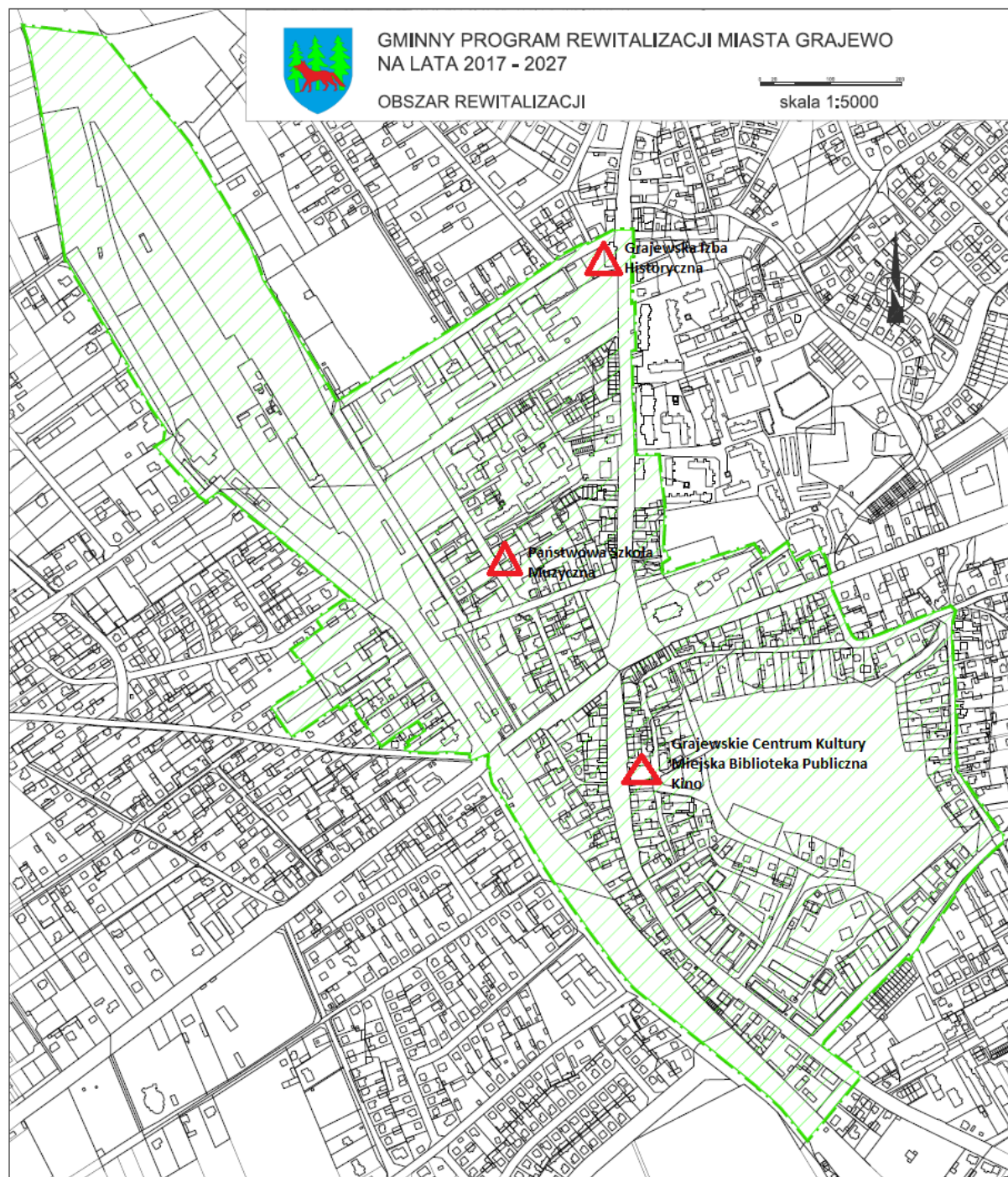
- Centrum Tradycji Mleczarstwa – Muzeum Mleka
- Klub Hades

Partnerami rewitalizacji powinny stać się nie tylko instytucje kultury wymienione powyżej, ale również ludzie kultury: artyści, animatorzy, edukatorzy, zorganizowane środowiska pasjonatów i miłośników poszczególnych obszarów kultury.

Inwestowanie w działalność kulturalną wymienionych instytucji kultury oraz osób związanych z kulturą, należy potraktować jako istotny mechanizm osiągania celów rewitalizacji. W ramach procesu rewitalizacji należy prowadzić działania, które pozwolą mieszkańcom obszaru rewitalizacji otworzyć się na kulturę poprzez uczestnictwo w edukacji kulturalnej i udział w wydarzeniach kulturalnych, ale także poprzez możliwość animowania i organizowania wydarzeń kulturalnych.

Institucje kultury oraz osoby związane z kulturą mogą być nośnikami działań animacyjnych w zakresie edukacji kulturalnej na obszarze rewitalizacji, mogą także działać na rzecz ożywienia społecznego. Aby w pełni wykorzystać ich potencjał konieczne jest podjęcie działań i inwestycji (w tym modernizacyjnych), które przyczynią się do rozszerzenia oferty tych instytucji.

MAPA 4. LOKALIZACJA INSTYTUCJI KULTURY NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Grajewska Izba Historyczna jest oddziałem Grajewskiego Centrum Kultury. Głównym celem statutowym GIH jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr kulturalno – historycznego dziedzictwa mieszkańców Miasta Grajewo i regionu o charakterze materialnym i niematerialnym. Cel ten jest realizowany m.in. poprzez: organizację wystaw stałych i czasowych, prowadzenie badań terenowych

i kwerend archiwalnych, organizację konferencji, działalność wydawniczą, współorganizację uroczystości rocznicowych i patriotycznych. W ramach swojej działalności GIH prowadzi również podręczną bibliotekę i archiwum. GIH ściśle współpracuje z placówkami muzealnymi i edukacyjnymi, organizacjami pozarządowymi, organizacjami kombatanckimi.⁵

Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Jana Sebastiana Bacha istnieje od roku 1974. Organem prowadzącym jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nauka prowadzona jest w dwóch cyklach: 4-letnim dla starszych dzieci i 6-letnim dla dzieci młodszych. Szkoła uczy gry na: fortepianie, skrzypcach, gitarze, wiolonczeli, akordeonie, flecie, saksofonie, trąbce, klarncie.

Grajewskie Centrum Kultury jest samorządową instytucją kultury powstałą na mocy Uchwały Nr XIII/102/15 Rady Miasta Grajewo z dnia 29 września 2015 r. w sprawie połączenia samorządowych instytucji kultury - Miejskiego Domu Kultury w Grajewie i Grajewskiej Izby Historycznej oraz utworzenia Grajewskiego Centrum Kultury. W związku z powyższym kontynuujemy wieloletnią działalność instytucji, z których połączenia powstał, choć pod względem formalno-prawnym funkcjonujemy od dnia 1 stycznia 2016 r.

Centrum prowadzi wielokierunkową działalność w dziedzinie rozwoju i upowszechniania kultury oraz gromadzenia, trwałej ochrony i promowania dóbr kulturalno-historycznego dziedzictwa miasta i regionu. Do podstawowych zadań naszej działalności należy:

- edukacja kulturalna oraz kształtowanie wartości poznawczych i estetycznych odbiorców kultury,
- tworzenie mieszkańcom Grajewa warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką,
- rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i intelektualnych mieszkańców Grajewa oraz tworzenie warunków do ich rozwoju,
- tworzenie warunków do podtrzymywania postaw patriotycznych i kultywowania tradycji, w tym tradycji folklorystycznych,
- gromadzenie, trwała ochrona i udostępnianie dóbr kulturalno-historycznego dziedzictwa o charakterze materialnym i niematerialnym mieszkańcom miasta i regionu,
- integrowanie społeczności miasta i wspieranie lokalnych inicjatyw kulturalnych,
- inspirowanie mieszkańców miasta do rozwijania zainteresowań przeszłością oraz umacnianie ich związku z własnym regionem;
- promocja miasta Grajewo.⁶

Grajewskie Centrum Kultury prowadzi kino, które oferuje seanse w technologii 3D.

Miejska Biblioteka Publiczna prowadzi statutową działalność, której podstawą jest udostępnianie książek, czasopism, audiobooków, etc. mieszkańcom miasta. Ponadto jest organizatorem przedsięwzięć kulturalnych, m. in. spotkań ze znanymi osobami, publicznego czytania, współpracy ze szkołami, konkursów.

Atutem obszaru rewitalizacji może być również potencjał przestrzenno-funkcjonalny rozumiemy tu jako samo położenie obszaru rewitalizacji, a także wynikający z lokalizacji obiektów użyteczności publicznej oraz występowania terenów mogące pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe,

Obszar rewitalizacji położony jest w centralnej części miasta, w której m.in. koncentruje się szereg usług gospodarczych, w tym obiektów handlowych. Ponadto analiza Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazuje na ponadlokalną funkcję przestrzeni obszaru rewitalizacji. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg obiektów użyteczności

⁵ <http://gih.grajewo.pl>

⁶ <http://www.gckgrajewo.pl/>

publicznej, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościół i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy.

Na obszarze rewitalizacji można wskazać wiele obiektów i terenów, które po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, mogą pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz integrujące mieszkańców. Wśród tych obiektów i terenów należy wymienić w szczególności:

- Park Solidarności – jest to duży teren zielony, który można przekształcić w miejsce integracji społecznej/miejsce spotkań, ale wymaga zagospodarowania i uporządkowania. Park Solidarności ma potencjał stania się głównym w mieście terenem pełniącym funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz kulturalne.
- Plac Niepodległości – jego potencjał tkwi w położeniu – centralna część obszaru rewitalizacji u zbiegu dróg krajowych nr 61 i 65, w pobliżu zabytkowego kościoła. Teren ten po modernizacji i zagospodarowaniu może stać się miejscem lokowania małej działalności gospodarczej (głównie o charakterze gastronomicznym) oraz miejscem spacerów i spotkań dla mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- Kwartal zabudowy przy ul. Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego jako potencjalna przestrzeń wizerunkowa centrum miasta.
- Obiekt Dworca PKP – potencjał dworca może zostać uwolniony po przywróceniu funkcji dworca kolejowego (głównie poprzez działania mające na celu podniesienie jakości obsługi pasażerów) oraz po realizacji projektów zakładających rozwój działalności handlowej na terenie dworca. Ponadto można wykorzystać potencjał turystyczny dworca PKP – jest to bowiem obiekt zabytkowy
- Obiekt Wieży ciśnień – potencjał Wieży ciśnień tkwi w jej walorach turystyczno-wypoczynkowych. Po przeprowadzeniu niezbędnych działań rewitalizacyjnych i modernizacyjnych Wieża ciśnień może pełnić funkcję punktu widokowego.
- Niezagospodarowane przestrzenie, mogące służyć budowie ścieżek rowerowych i innych ciągów komunikacyjnych pomiędzy obszarami rewitalizacji i innymi częściami miasta.
- Niezagospodarowane podwórza miejskie lub podwórza, które poprzez obecną zabudowę (tzw. „chlewiki”), ograniczają możliwość realizacji projektów polegających na tworzeniu miejsc spotkań i wypoczynku mieszkańców okolicznych budynków.

3.5 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze technicznej

Na obszarze rewitalizacji położona jest większość mieszkaniowego zasobu Miasta Grajewo. Z 50 szt. budynków komunalnych będących własnością gminy i administrowanych przez Zakład Administracji Domów Mieszkalnych, aż 80% (40 szt.) zlokalizowanych jest na obszarze rewitalizacji.

Na potrzeby *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 – 2020* została przeprowadzona uproszczona inwentaryzacja oraz ocena stanu technicznego mieszkaniowego zasobu gminy, w wyniku czego stan zachowania poszczególnych obiektów przyporządkowano do trzech kategorii:

- 1) zły – zaliczono do niej budynki przeznaczone do rozbiórki w latach 2016 – 2020,
- 2) zadowalający – zaliczono do niej budynki, w których w najbliższym czasie (2-3 lat) zachodzi potrzeba dokonania niezbędnego remontu (wymiany) co najmniej jednego z elementów budynku;
- 3) dobry – zaliczono do niej budynki, w których nie zachodzi pilna potrzeba remontu budynku do następnego przeglądu technicznego obiektów (5 lat).

Zgodnie z klasyfikacją *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 – 2020* na obszarze rewitalizacji położonych jest:

- 14 budynków w stanie technicznym „zadowalającym” (35%),
- 5 budynków w stanie technicznym „złym”, które są przeznaczone do rozbiórki (13%),
- 21 budynków w stanie technicznym dobrym (52%).

Na obszarze rewitalizacji Grajewo pilnego (w okresie 2-3 lata) zainwestowania wymaga więc łącznie 48% mieszkaniowego zasobu komunalnego. Potwierdza ten stan dokumentacja z prowadzonych przez Zakład Administracji Domów Mieszkalnych kontroli technicznych rocznych i pięcioletnich komunalnych budynków mieszkalnych.

Analizując wyniki inwentaryzacji zasobu mieszkaniowego gminy, będącej w posiadaniu Zakładu Administracji Domów Mieszkalnych, dot. wyposażenia technicznego budynków na obszarze rewitalizacji (tabela na 17) można dostrzec fakt, że tylko jeden budynek posiada pełne wyposażenie w media, tj. dostęp do zimnej i ciepłej wody, centralne ogrzewanie oraz podłączenie do kanalizacji, a jeden nie posiada go w ogóle. Dodatkowo, aż 34 budynki nie posiadają ciepłej wody i centralnego ogrzewania.

Indywidualne źródła ogrzewania występujące w 85% budynkach komunalnych położonych na obszarze rewitalizacji generują z jednej strony niskie emisje, z drugiej wpływają negatywnie na estetykę przestrzeni, gdyż wokół zabudowy mieszkalnej zlokalizowana jest niskiej jakości zabudowa gospodarcza, w której mieszkańcy przechowują m.in. opał. Podwórka w otoczeniu zabudowy mieszkaniowej nie posiadają więc charakteru rekreacyjnego, ale głównie użytkowy (gospodarczy), co docelowo wpływa na niską jakość zamieszkania na obszarze rewitalizacji Grajewo.

Braki w wyposażeniu technicznym uniemożliwiają efektywne korzystanie z obiektu budowlanego, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska. Do tego powodują utrudnienia w bieżącym korzystaniu z zasobu mieszkaniowego wśród osób w podeszłym wieku, zwiększając poziom wykluczenia społecznego.

TABELA 18. WYPOSAŻENIE TECHNICZNE BUDYNKÓW KOMUNALNYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Wyposażenie techniczne	Liczba budynków na obszarze rewitalizacji	Udział w strukturze budynków komunalnych obszaru rewitalizacji
Budynki z pełnym wyposażeniem technicznym (c.o., c.c.w, kanalizacja)	1	2,5%
Budynki z zimną wodą i kanalizacją	34	85,0%
Budynki z zimną wodą i podłączeniem do szamba	1	2,5%
Budynki z c.o., zimną wodą i kanalizacją	3	7,5%
Budynki bez wyposażenia technicznego	1	2,5%
Razem:	40	100,00%

ŹRÓDŁO: UM GRAJEWO

Z powyższego zestawienia wynika, iż tylko jeden budynek komunalny posiada pełen dostęp do mediów. Aż 2 budynki wielorodzinne nie są podłączone do kanalizacji sanitarnej, z czego jeden nie posiada żadnego wyposażenia technicznego.

W Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 – 2020 wskazano na ogromną potrzebę realizacji inwestycji na obszarze rewitalizacji w sferze technicznej:

Planuje się systematycznie poprawiać stan techniczny obiektów mieszkalnych, co związane będzie z następującymi działaniami:

1.1 Wykonanie niezbędnych remontów głównych budynków, umożliwiających zakwalifikowanie ich do wyższej kategorii stanu technicznego oraz poprzez rozbórkę budynków o złym stanie technicznym:

- wyburzenie budynków przy ul. Pl. Niepodległości 14-15 (zmniejszenie o dwa budynki o zadowalającym stanie technicznym), dokonanie dobudowy klatki schodowej do budynku Piłsudskiego 3 w związku z wyburzeniem budynku nr 15 przy Pl. Niepodległości, wykonanie wyburzeń budynków gospodarczych przynależnych do wyburzonych budynków, wykonanie docieplenia i elewacji ścian na budynku przy ul. Kilińskiego 5,
- wyburzenie budynku przy ul. Piłsudskiego 5A (zmniejszenie o jeden budynek o zadowalającym stanie technicznym), wykonanie wyburzeń budynków gospodarczych przynależnych do wyburzonego budynku, wykonanie docieplenia oraz elewacji na ścianach podłużnych (od podwórka) na budynkach nr 3, 5, 7-9 przy ul. Józefa Piłsudskiego,
- wyburzenie budynków przy ul. Traugutta 1, 3, wykonanie wyburzeń budynków gospodarczych przynależnych do wyburzonych budynków, wykonanie wymiany na budynku mieszkalnym, pokrycia dachowego z eternitu oraz skorodowanej blachy na blachę dachówkopodobną, powlekaną na Placu Niepodległości 5A i 5, (zmiana stanu technicznego ze złego na zadowalający), łącznie z remontem więźby dachowej, kominów i uzupełnieniem obróbek blacharskich,
- wykonanie docieplenia oraz elewacji ścian na budynku przy Pl. Niepodległości 10,
- wyburzenie budynku przy ul. Strażackiej 17 (zmniejszenie o jeden budynek o złym stanie technicznym), wykonanie docieplenia i elewacji na 2 budynkach (Ełcka 5 oraz Kopernika 13), wykonanie wymiany pokryć dachowych na 2 budynkach, z eternitu na blachę dachówkopodobną, powlekaną (przy ul. dr. Tadeusza Nowickiego 2 i Kilińskiego 11), połączone z remontem kominów i wymianą obróbek blacharskich.

1.2 Modernizacje obiektów i instalacji w budynkach o średnim i dobrym stanie technicznym, podwyższające standard mieszkań oraz poprawiające warunki zamieszkiwania lokatorów:

- realizacja wykonania zewnętrznej i wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej do budynków nr 2 i 2A przy ul. Kolejowej i Łazienna 9,
- wykonanie instalacji c.o. i c.c.w. wraz z licznikami ciepła i zaworami termostatycznymi w budynku nr 3, 5, 7-9 przy ul. Józefa Piłsudskiego oraz Placu Niepodległości 17,
- wykonanie zewnętrznej i wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej do budynku nr 2 i 3 przy dr. Tadeusza Nowickiego.

1.3 Remonty zapobiegawcze oraz modernizacje obiektów oraz urządzeń technicznych budynków, umożliwiające utrzymanie obiektów w dotychczasowym, dobrym i średnim stanie technicznym:

- wykonanie remontu schodów z obłożeniem ich płytką kamienną na 2 budynkach (Kolejowa 2 i 3), dokonanie wymiany drzwi wejściowych do budynku (Ełcka 5), wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),
- wykonanie remontu kominów z wymianą obróbek blacharskich, wykonanie wymiany drzwi wejściowych do budynku przy ul. dr. Tadeusza Nowickiego 3, wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),
- odnowienie elewacji budynku przy ul. Kolejowej 3, wykonanie wymiany drzwi wejściowych do budynku przy ul. Kilińskiego 5, wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),
- malowanie klatek schodowych w 4 budynkach (Ełcka 1, Kilińskiego 5 oraz Józefa Piłsudskiego 3, 5 i 7-9), wykonanie wymiany eternitu, wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),
- wykonanie przebudowy przyłączy sanitarnych do budynków przy ul. Piłsudskiego 3, 5, kontynuacja wymiany eternitu, wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę).

Powyższe dane wskazują na skalę potrzeb modernizacyjnych i remontowych związanych z mieniem komunalnym na obszarze rewitalizacji. W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* znajdziemy również zapisy wskazujące na konieczność eliminacji zabudowy w złym stanie technicznym, w szczególności obiektów gospodarczych. Należy podkreślić, iż większość zaplanowanych do realizacji zadań ujętych w *Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 – 2020* odnosi się do obiektów zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji. Potwierdza to występowanie największej skali degradacji tkanki mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji w odniesieniu do całego miasta.

3.6 Obszar rewitalizacji w ocenie mieszkańców i liderów społeczności miasta Grajewo

Istotnym elementem pogłębionej diagnozy były **wywiady przeprowadzone z liderami opinii miasta Grajewo**. W badaniu wzięło udział 20 respondentów – liderów opinii reprezentujących różnego rodzaju instytucje i środowiska funkcjonujące na terenie miasta Grajewo. Poniżej przedstawiono listę instytucji/środowisk, które reprezentowali respondenci.

1. Centrum Integracji Społecznej
2. Klub Sportowy
3. Klub Zdrowie i Trzeźwość i Dom Dziennego Pobytu
4. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
5. Muzeum Mleka
6. Pływalnia Miejska
7. Przedsiębiorstwo 2
8. Przedsiębiorstwo 3
9. Przedsiębiorstwo 1
10. Przedstawiciel Mieszkańców Obszaru Rewitalizacji
11. Przedszkole Miejskie nr 4
12. Rada Miasta (radny) 3
13. Rada Miasta (radny) 1
14. Rada Miasta (radny) 2
15. Rada Miasta (radny) 4
16. Rada Miasta (radny) 5
17. Rada Miasta (radny) 6
18. Stowarzyszenie Lepsze Grajewo
19. Towarzystwo Przyjaciół Pułku Strzelców
20. Zespół Szkół Miejskich Nr 3

Badanie z mieszkańcami Grajewa zostało zrealizowane za pomocą dwóch technik badawczych – badania PAPI – ang. Paper and Pencil Interview oraz za pomocą techniki CAWI – ang. Computer-Assisted Web Interview. W badaniu wzięło udział 553 badanych. Prawie połowa badanych mieszka na obszarze wybranym do przeprowadzenia rewitalizacji. Spoza tego obszaru jest 52,6% respondentów.

Problemy społeczne

Liderzy opinii uważają, że **największym problemem społecznym** obszaru rewitalizacji jest to, że centrum miasta w dużej mierze jest zasiedlone przez osoby z marginesu społecznego. Dzieje się tak, ponieważ w centrum miasta znajduje się dużo tanich lokali mieszkaniowych w złym stanie technicznym, co sprzyja osiedlaniu się osób z tzw. „dołów społecznych” – osób uzależnionych, długotrwale bezrobotnych itp. Z drugiej jednak strony liderzy wskazują, że na obszarze rewitalizacji mamy do czynienia z niewystarczającą liczbą mieszkań socjalnych i komunalnych (jest ich zdecydowanie za mało, a chętni muszą bardzo długo oczekiwać na przydział takiego mieszkania).

Problemy społeczne (ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm) dużej części mieszkańców obszaru rewitalizacji są dziedziczone – dzieci osób z takimi problemami nie widząc innych wzorców powielają zachowania rodziców. Dlatego też zdaniem respondentów, działania rewitalizacyjne dotyczące sfery społecznej, powinny być w pierwszej kolejności kierowane do osób młodych, po to, aby pokazać im, że możliwy jest inny sposób funkcjonowania w społeczności, niż tylko ten, który jest im znany z domu.

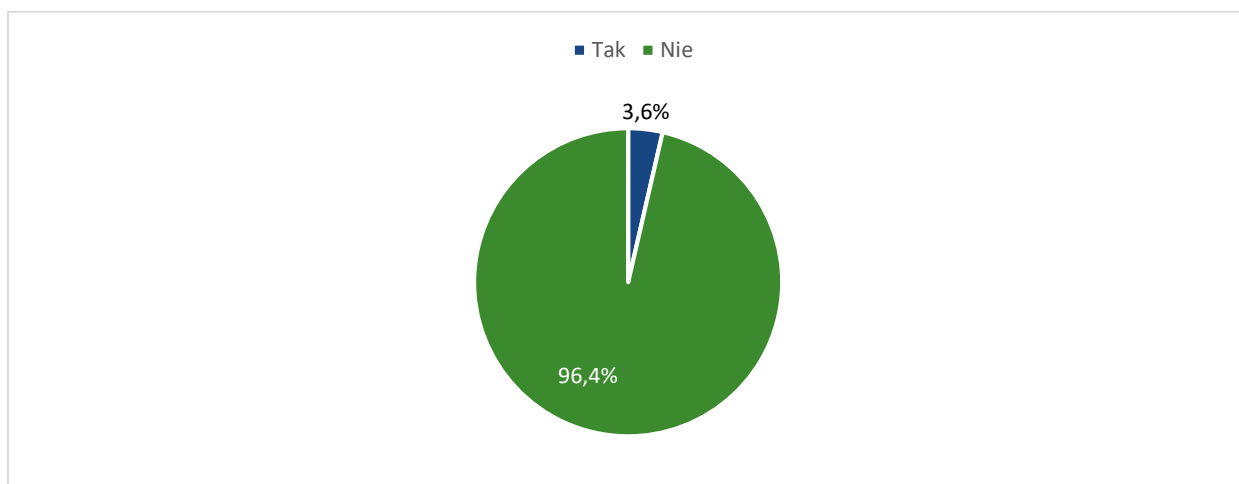
W trakcie badań jakościowych i ilościowych próbowano **ocenić poziom aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji**.

Mieszkańców Grajewa zapytano o członkostwo w jakiejś organizacji pozarządowej – w stowarzyszeniu, fundacji. Na takie uczestnictwo wskazało 3,6% badanych. Wśród organizacji znalazły się:

- Bike Travels
- Caritas
- Centrum inicjatyw społecznych
- Fundacja Pokaż Język
- Morsy Grajewo
- Motocykliści
- Nadbiebrzańskie Stowarzyszenie Twórców Kultury
- Ochotnicza straż pożarna
- Stowarzyszenie Czapla
- Stowarzyszenie Harmonia
- Stowarzyszenie Lepsze Grajewo
- Stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych
- Towarzystwo przyjaciół szkoły muzycznej
- Towarzystwo przyjaciół ziemi grajewskiej
- Związek zawodowy pracowników służby zdrowia

Oznacza to, że aktywnie w działalność organizacji pozarządowych angażuje się skromna grupa mieszkańców miasta. Nieduża liczba organizacji pozarządowych, które aktywnie działają na rzecz społeczności miasta może świadczyć o niskiej aktywności społecznej.

WYKRES 2. CZŁONKOSTWO W ORGANIZACJI POZARZĄDOWEJ

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

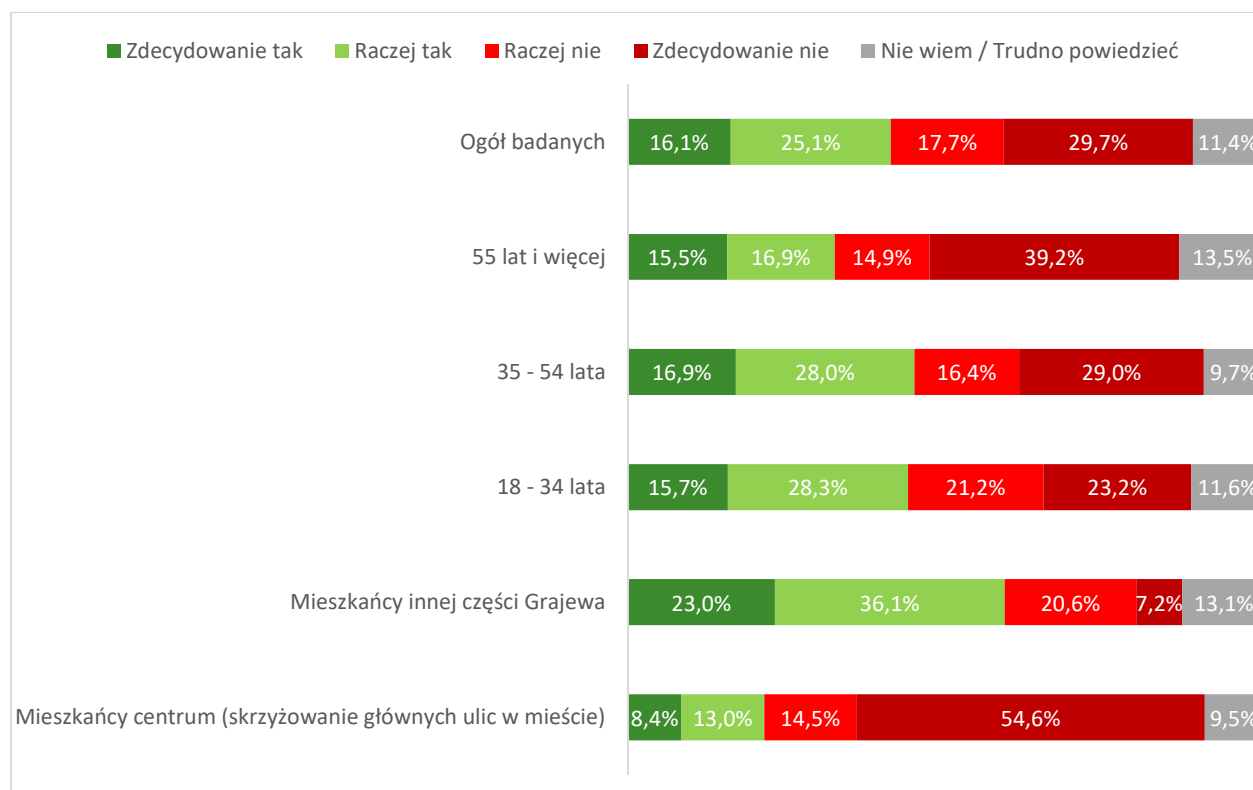
W trakcie badania ankietowego zdecydowano się ocenić również potencjalny poziom zaangażowania mieszkańców w przedsięwzięcia edukacyjne, animacyjne i kulturalne. Okazuje się, że tego typu realizacje cieszyłyby się zainteresowaniem wśród 41,2% badanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Zdecydowanie bardziej zainteresowani udziałem w tego typu przedsięwzięciach byli mieszkańcy Grajewa spoza obszaru rewitalizacji (59,1% w porównaniu do 21,4% mieszkańców obszaru rewitalizacji). Ponad połowa mieszkańców obszaru rewitalizacji zdecydowanie nie była zainteresowana tego typu wydarzeniami, projektami. Ponadto najmniejsze zainteresowanie projektami edukacyjnymi, animacyjnymi i kulturalnymi wykazali najstarsi badani – suma pozytywnych

odpowiedzi 32,4%, w porównaniu do 44,9% osób pomiędzy 35 a 54 rokiem życia i 43,9% najmłodszych respondentów.

Zestawiając ze sobą wyniki poszczególnych analiz i badań można wyciągnąć wnioski nt. aktywności społecznej. Wynika z nich, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji są biernymi uczestnikami życia publicznego. Chętnie angażują się w przedsięwzięcia, które nie wymagają dużego nakładu czasu i wysiłku (udział w wyborach), natomiast dużo trudniej przychodzi im zaangażować się czynnie w przedsięwzięcia edukacyjne, animacyjne i kulturalne. Należy w tym miejscu odróżnić aspekt biernego uczestnictwa w wybranych przedsięwzięciach. W trakcie dyskusji warsztatowej z liderami społecznymi z miasta Grajewa potwierdzono bowiem, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji chętnie uczestniczą w różnego rodzaju przedsięwzięciach i imprezach, ale przede wszystkim, jako bierni uczestnicy.

Na pytanie o chęć zaangażowania się w projekty edukacyjne, animacyjne i kulturalne, czyli do czynnego uczestnictwa w organizacji takich przedsięwzięć, zdecydowanie widać różnicę pomiędzy mieszkańcami obszaru rewitalizacji i pozostałych części Grajewa. Wyniki te potwierdzają niejako dane dot. koncentracji problemów społecznych, w tym ubóstwa, bezrobocia, które na obszarze rewitalizacji występują ze zdwojoną siłą (wskaźniki bezrobocia i ubóstwa są ponad dwukrotnie wyższe od średniej dla miasta). Warto zwrócić uwagę na bardzo duży rozdzwitek wyników badania. Na pytanie o chęć zaangażowania się w projekty edukacyjne, animacyjne i kulturalne, zdecydowanie nie odpowiedziało aż 54,6% respondentów z obszaru rewitalizacji, przy 7,2% respondentów z poza obszaru rewitalizacji. Na to samo pytanie odpowiedź: zdecydowanie tak, wybrało 16,1% badanych z poza obszaru rewitalizacji, przy zaledwie 8,4% badanych z obszaru rewitalizacji.

WYKRES 3. CHĘĆ ANGAŻOWANIA SIĘ RESPONDENTÓW W PROJEKTY EDUKACYJNE, ANIMACYJNE I KULTURALNEJ W DEKOMPOZYCJI NA WIEK I MIEJSCE ZAMIESZKANIA

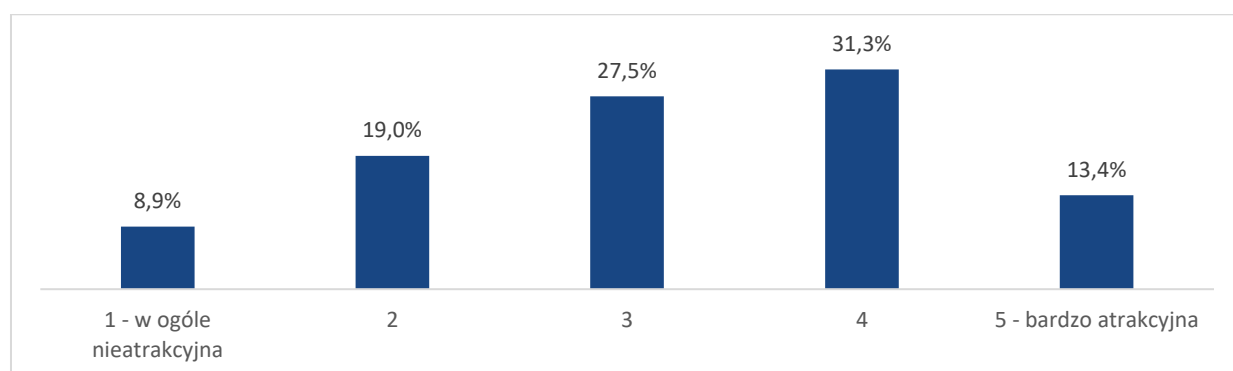
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Sfera gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Analiza wyników badań z lokalnymi liderami oraz wnioski płynące z przeprowadzonych warsztatów pozwalają stwierdzić, że w lokalnych przedsiębiorcach upatruje się potencjalnych liderów zmian na obszarze rewitalizacji, w szczególności w kwestii rozwiązywania problemów bezrobocia oraz zwiększania aktywności gospodarczej obszaru rewitalizacji.

Przestrzeń usługowa / handlowa oceniona została także pozytywnie przez mieszkańców Grajewa. W badaniu ankietowym – 44,7% respondentów przyznało jej ocenę 4 lub 5, świadczącą o dużej atrakcyjności tego obszaru Grajewa. Źle przestrzeń usługową / handlową oceniło 27,9% mieszkańców Grajewa. Ponad jedna czwarta respondentów oceniła tą sferę miasta na ocenę „dostateczną”.

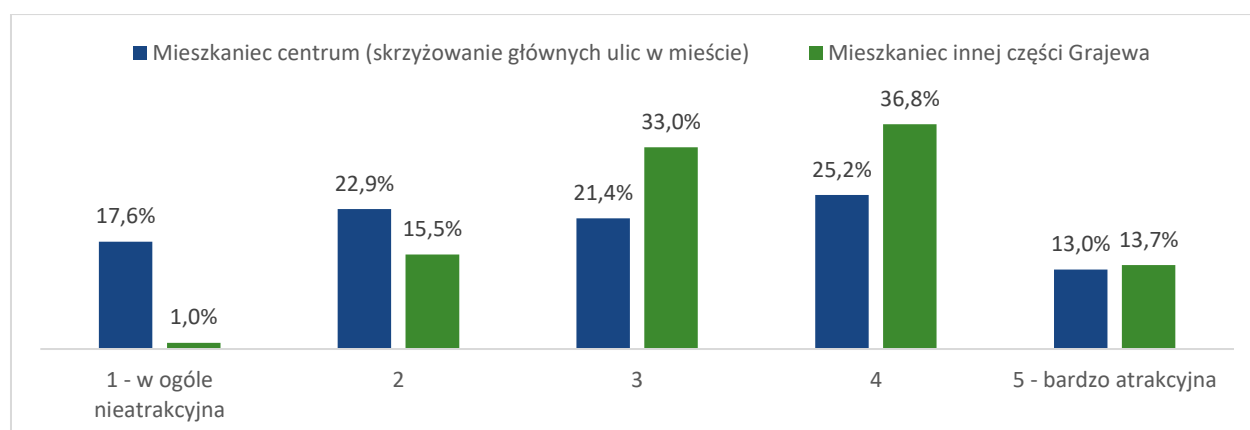
WYKRES 4. OCENA PRZESTRZENI USŁUGOWEJ/HANDLOWEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK

Dekompozycja oceny przestrzeni usługowej / handlowej na miejsce zamieszkania respondenta, pokazuje bardziej pozytywne opinie wśród mieszkańców Grajewa spoza obszaru rewitalizacji. Zdecydowanie większy odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji uznaje tą przestrzeń za nieatrakcyjną.

WYKRES 5. OCENA PRZESTRZENI USŁUGOWEJ/HANDLOWEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

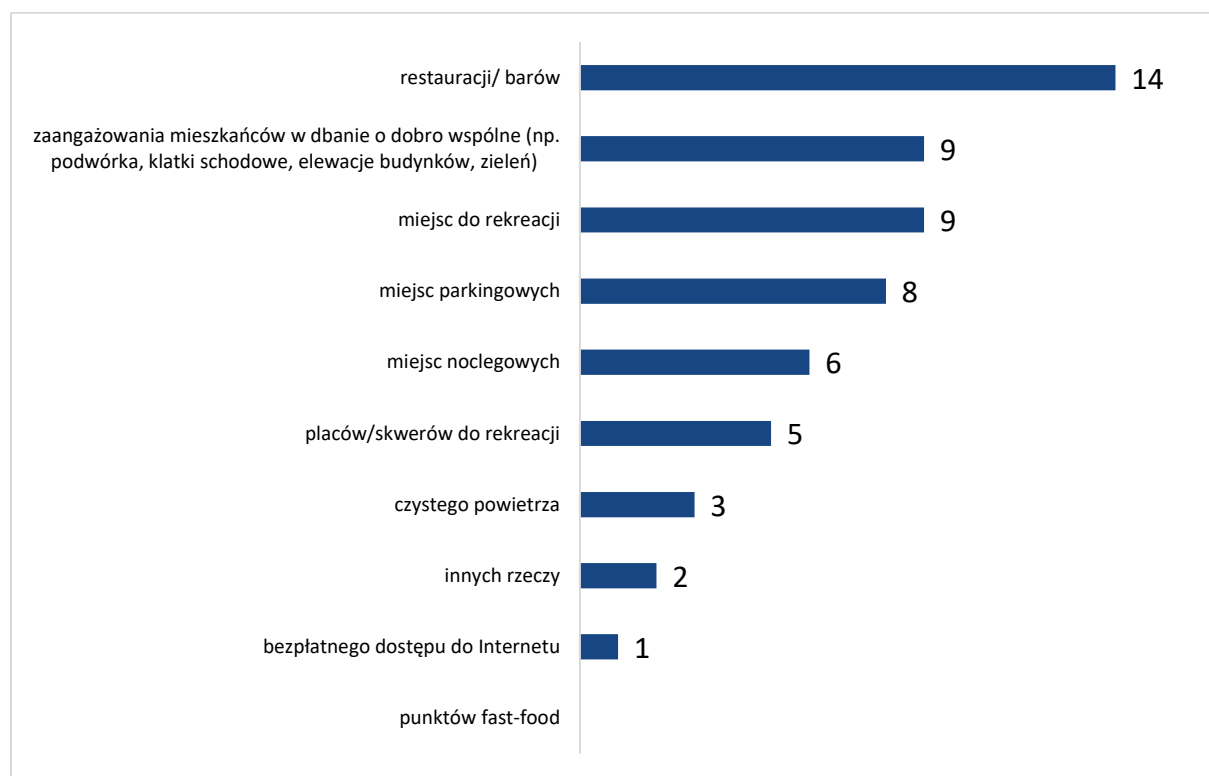
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK

Oceny sfery funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej obszaru rewitalizacji dokonano także poprzez wywiady jakościowe. Liderzy opinii uczestniczący w badaniu wskazali, iż problemem obszaru rewitalizacji jest stygmatyzacja wynikająca z dużego wykluczenia społecznego jego mieszkańców. Zła opinia o obszarze ogranicza na jego terenie rozwój funkcji centrotwórczych. Jedyną możliwością ograniczenia tego problemu, przy istniejącym potencjale instytucji kultury w centrum miasta, jest

poszerzenie oferty kulturalnej w celu aktywizacji jak największej ilości mieszkańców obszaru rewitalizacji i rozpoczęcia procesu integracji społecznej.

Zdaniem liderów opinii ze względu na specyficzną grupę mieszkańców oraz stan techniczny budynków, obszar rewitalizacji nie jest odbierany w Grajewie jako atrakcyjny i bezpieczny. Budynki mieszkaniowe są w złym stanie technicznym, mają najczęściej mały metraż, często nie mają podłączenia do wszystkich mediów np. kanalizacji. Ponadto wiele do życzenia pozostawia także elewacja większości budynków, a powszechnym sposobem ogrzewania zabudowań w centrum miasta są piece, co negatywnie wpływa na zjawisko niskiej emisji (zwłaszcza w sezonie grzewczym). Centrum miasta, które powinno być wizytówką Grajewia, ma niestety negatywny wpływ na jego wizerunek. W centrum miasta brakuje bezpiecznych terenów rekreacyjnych, a gęsta zabudowa nie sprzyja aranżacji terenów zielonych. Ponadto istotną wadą tego obszaru jest uciążliwy ruch samochodowy, głównie tranzytowy – brakuje obwodnicy, a także miejsc parkingowych.

WYKRES 6. NAJWIĘKSZE BRAKI OBSZARU REWITALIZACJI – WEDŁUG LIDERÓW OPINII (N=20)

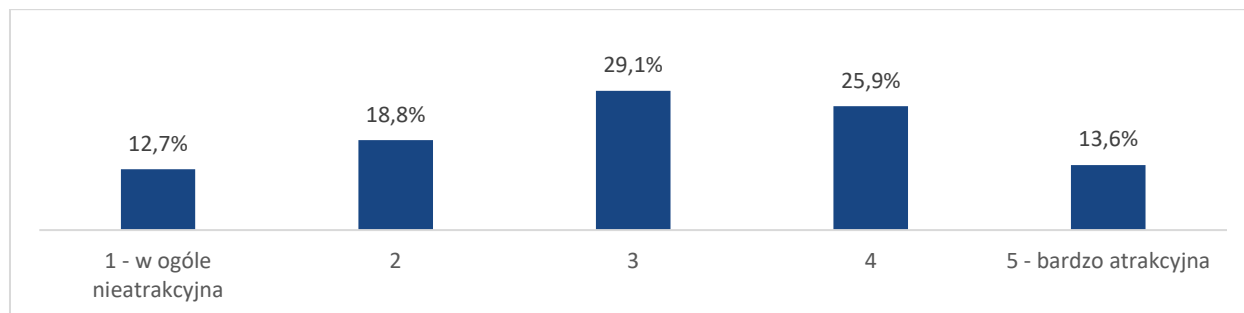
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Ocenę sfery funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej obszaru rewitalizacji uzupełniono poprzez badania ilościowe z mieszkańcami miasta oraz obszaru rewitalizacji⁷. Badani oceniali wybrane aspekty funkcjonowania obszaru rewitalizacji w 5-stopniowych skalach, gdzie 1 oznaczała – zupełnie nieatrakcyjna, a 5 – bardzo atrakcyjna.

⁷ Przypomnienie: Badanie z mieszkańcami Grajewia zostało zrealizowane za pomocą dwóch technik badawczych – badania PAPI – ang. Paper and Pencil Interview oraz za pomocą techniki CAWI – ang. Computer-Assisted Web Interview. W badaniu wzięło udział 553 badanych. Prawie połowa badanych mieszka na obszarze wybranym do przeprowadzenia rewitalizacji. Spoza tego obszaru jest 52,6% respondentów.

Okazuje się, że przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji jest średnio oceniana przez badanych – największy odsetek uzyskała ocena 3 (29,1%). Badani jednak nieco częściej byli skłonni przyznawać pozytywne noty przestrzeni mieszkaniowej Grajewa niż negatywne – 39,5% badanych dało ocenę 4 oraz 5, a 31,5% oceny 1 i 2. Co ciekawe opinia na temat przestrzeni mieszkaniowej Grajewa jest dość spójna wśród jego mieszkańców – nie odnotowano różnic istotnych statystycznie pomiędzy mieszkańcami obszaru rewitalizacji, a mieszkańcami pozostałych części Grajewa czy w poszczególnych przedziałach wiekowych.

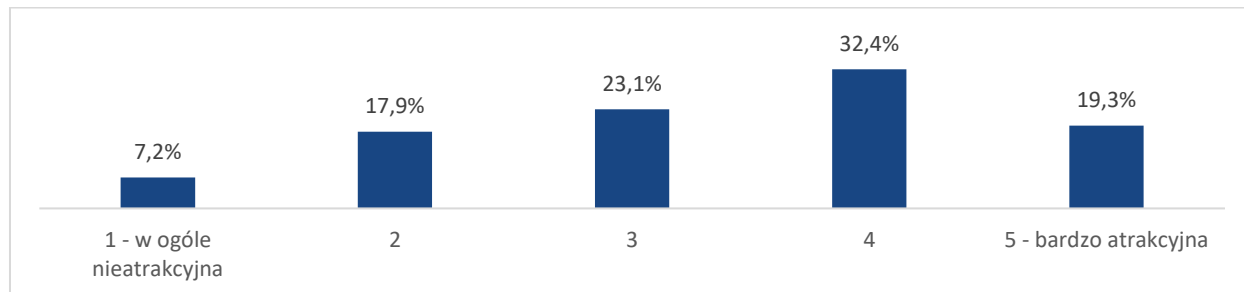
WYKRES 7. OCENA PRZESTRZENI MIESZKANIOWEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Kolejny oceniany aspekt (przeźródźń kulturalna), uzyskał pozytywne noty – prawie jedna trzecia respondentów przyznała ocenę „dobrą”, zaś suma pozytywnych odpowiedzi wyniosła 51,7% wskazań. Negatywne zdanie na temat przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji miało 25,1% badanych.

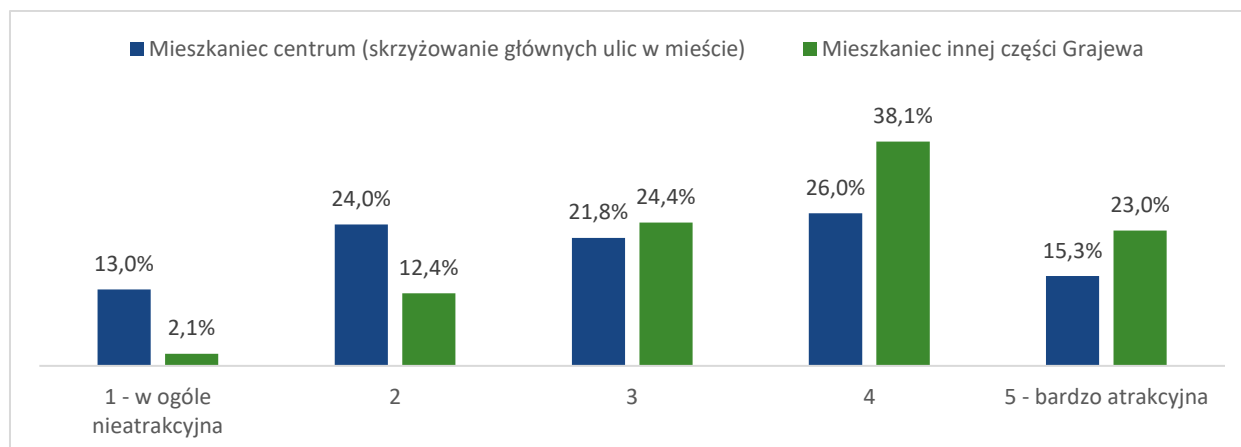
WYKRES 8. OCENA PRZESTRZENI KULTURALNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

W przypadku przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji, ocenę determinuje miejsce zamieszkania. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji są niezadowoleni z przestrzeni kulturalnej, a mieszkańcy innych obszarów Grajewa przypisują jej zdecydowanie wyższe noty.

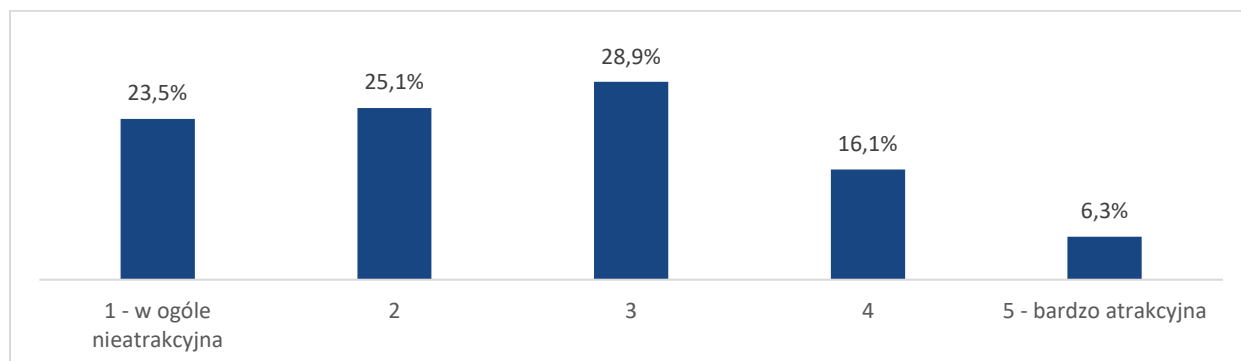
WYKRES 9. OCENA PRZESTRZENI KULTURALNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK

Ostatnia kwestia, którą poddano ocenie dotyczyła przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji – czyli dróg, ulic, placów oraz parków. Przestrzeń ta wypadła najgorzej spośród innych – aż 48,6% respondentów przyznało negatywne oceny tej przestrzeni, 28,9% badanych średnio oceniło przestrzeń publiczną na obszarze rewitalizacji. 22,4% badanych uznało przestrzeń publiczną Grajewa za atrakcyjną.

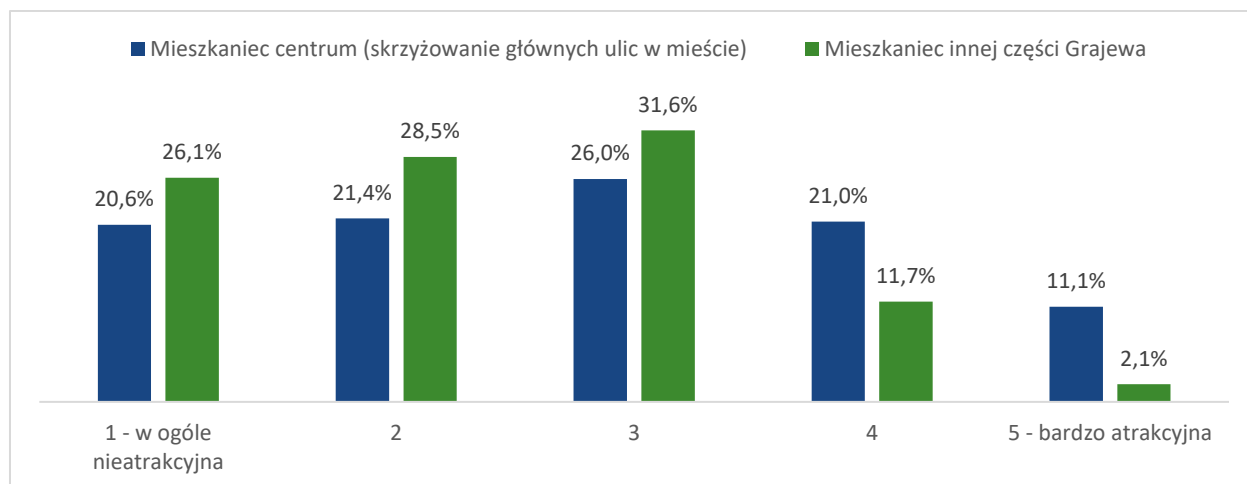
WYKRES 10. OCENA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI (DRÓG, ULIC, PLACÓW, PARKÓW)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK

Biorąc pod uwagę dekompozycję na miejsce zamieszkania, to mieszkańcy obszaru rewitalizacji lepiej oceniają przestrzeń publiczną na obszarze rewitalizacji niż osoby spoza tego obszaru.

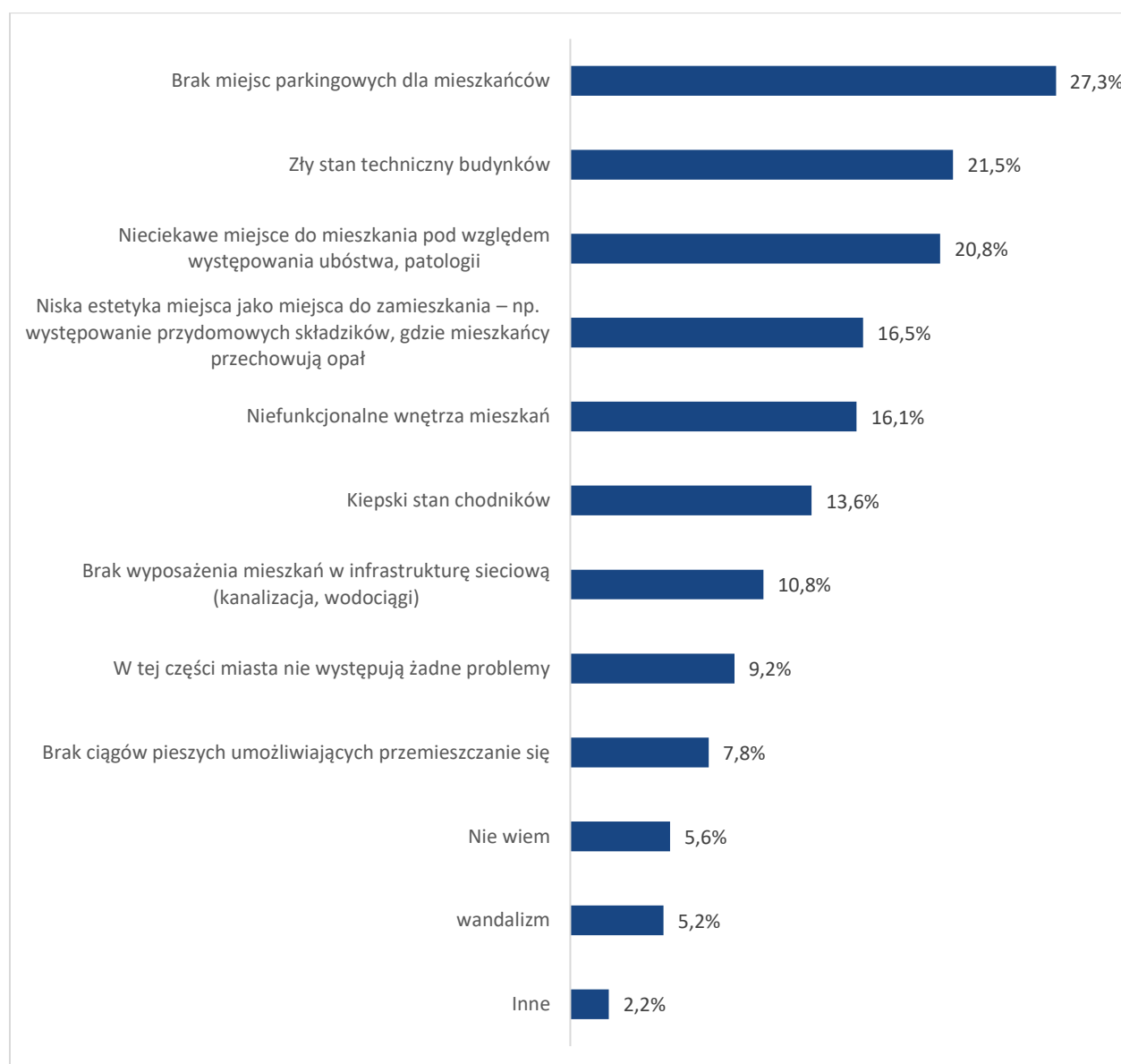
WYKRES 11. OCENA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK

Po ogólnej ocenie poszczególnych aspektów funkcjonowania obszaru rewitalizacji mieszkańców Grajewa zapytano o problemy, jakie mają miejsce w przestrzeni mieszkaniowej. Największym problemem według ogółu badanych jest brak miejsc parkingowych dla mieszkańców – 27,3%. 21,5% respondentów wskazało na zły stan techniczny budynków, a nieco mniejszy odsetek badanych – 20,8% uznał, że na obszarze rewitalizacji jest nieciekawo ze względu na występowanie problemu ubóstwa, patologii. Ponadto 16,5% respondentów twierdzi, że na obszarze rewitalizacji zmagają się z przydomowymi składnikami, gdzie mieszkańcy przechowują opał, co znacząco obniża estetykę centrum. 16,1% badanych uważa także, że mieszkania dostępne w na obszarze rewitalizacji nie są funkcjonalne. Dodatkowo 13,6% badanych odpowiedziało, że problemem z jakim zmagają się przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji to kiepski stan chodników.

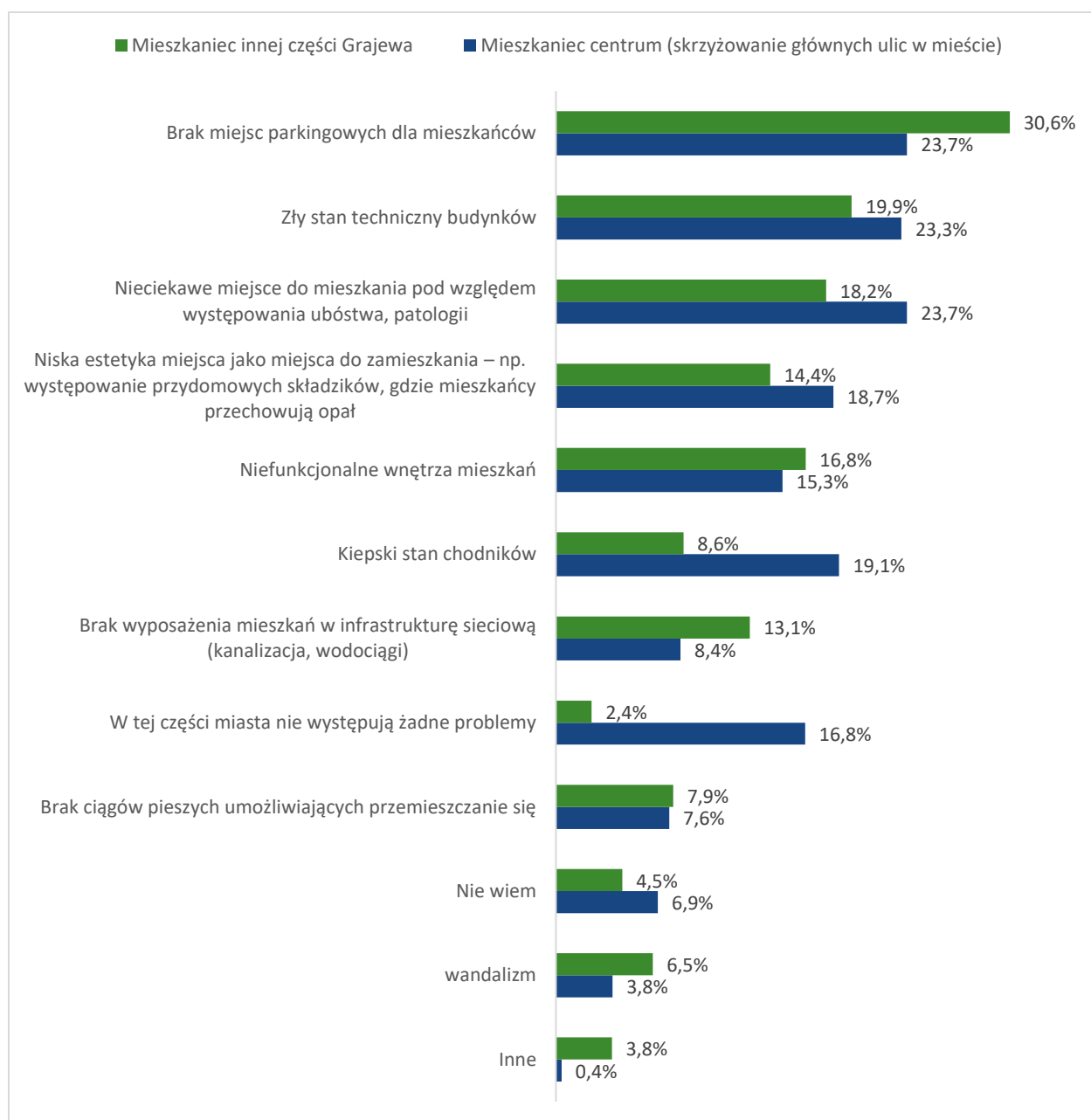
WYKRES 12. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ MIESZKANIOWA NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Opinie co do problemów występujących w na obszarze rewitalizacji są zależne od miejsca zamieszkania. Dla mieszkańców obszaru rewitalizacji problem stanowi zarówno brak wystarczającej liczby miejsc parkingowych, jak i występowanie na tym obszarze patologii, ubóstwa – po 23,7% wskazań. Ponadto mieszkańcy na obszarze rewitalizacji widzą także problem kiepskiego stanu chodników – 19,1%. Według nich także estetykę obniżają przydomowe składziki – 18,7%. Warto także zaznaczyć, że to właśnie mieszkańcy tego terenu zdecydowanie częściej niż mieszkańcy innych części Grajewa twierdzili, że w tej części miasta nie ma żadnych problemów. Osoby mieszkające poza terenem objętym rewitalizacją w większym odsetku wskazywali na takie problemy przestrzeni mieszkaniowej jak: brak miejsc parkingowych, niefunkcjonalne wnętrza mieszkań, brak wyposażenia mieszkań w infrastrukturę sieciową (kanalizacja, wodociągi), a także częściej niż mieszkańcy centrum wskazywali na pojawiający się w tym obszarze wandalizm.

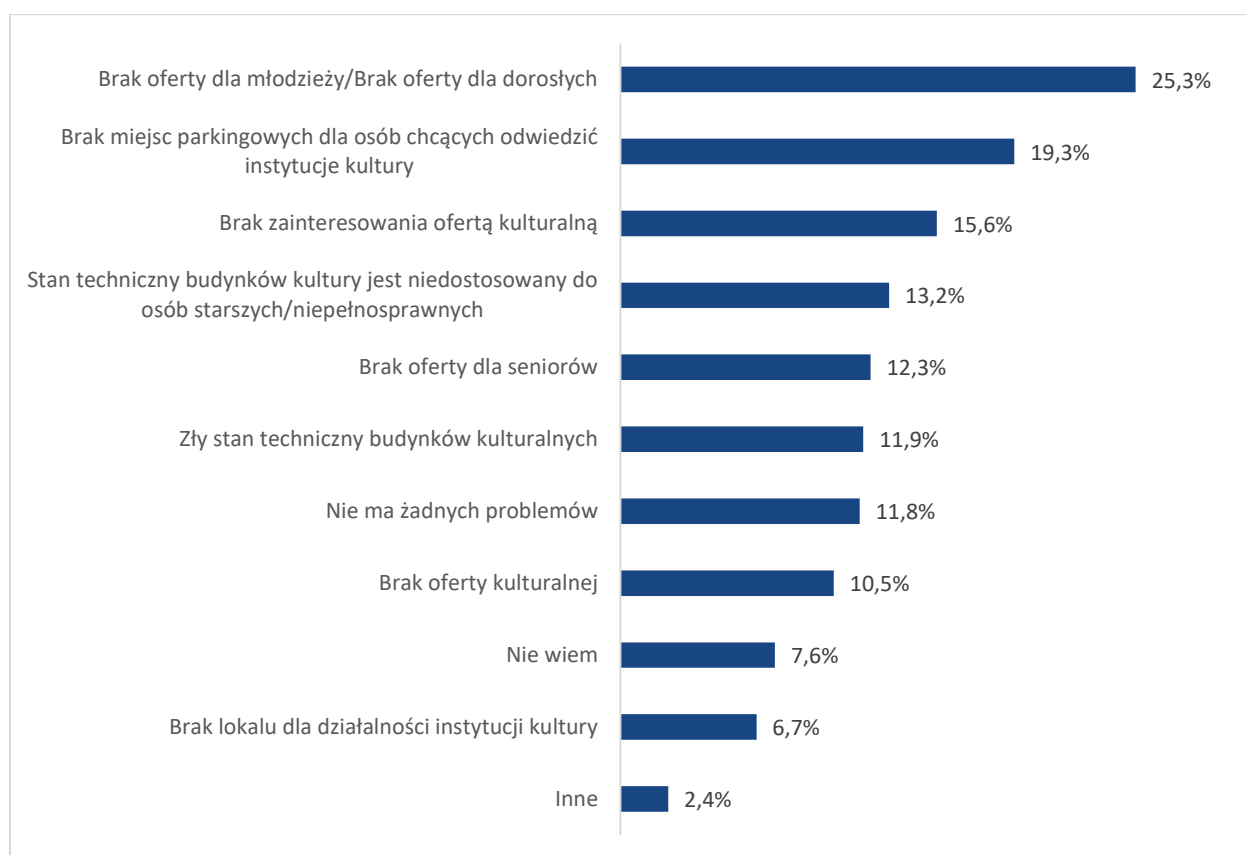
WYKRES 13. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ MIESZKANIOWA NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Głównym problemem przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji jest brak oferty zarówno dla młodzieży jak i dla dorosłych mieszkańców – 25,3% wskazań. Problem z parkingami jest także widoczny dla osób chcących korzystać z oferty kulturalnej Grajewa – na brak miejsc dla zmotoryzowanych wskazało 19,3% badanych. Ponadto 15,6% respondentów stwierdziło, że nie ma w Grajewie zainteresowania ofertą kulturalną. Warto także popracować nad dostosowaniem stanu technicznego budynków do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych – na ten problem wskazuje 13,2% badanych. Ponadto 11,8% deklaruje, że przestrzeń kulturalna na obszarze rewitalizacji nie ma żadnych problemów, a 7,6% badanych nie potrafiło wygenerować problemów, wskazując na odpowiedź „nie wiem”.

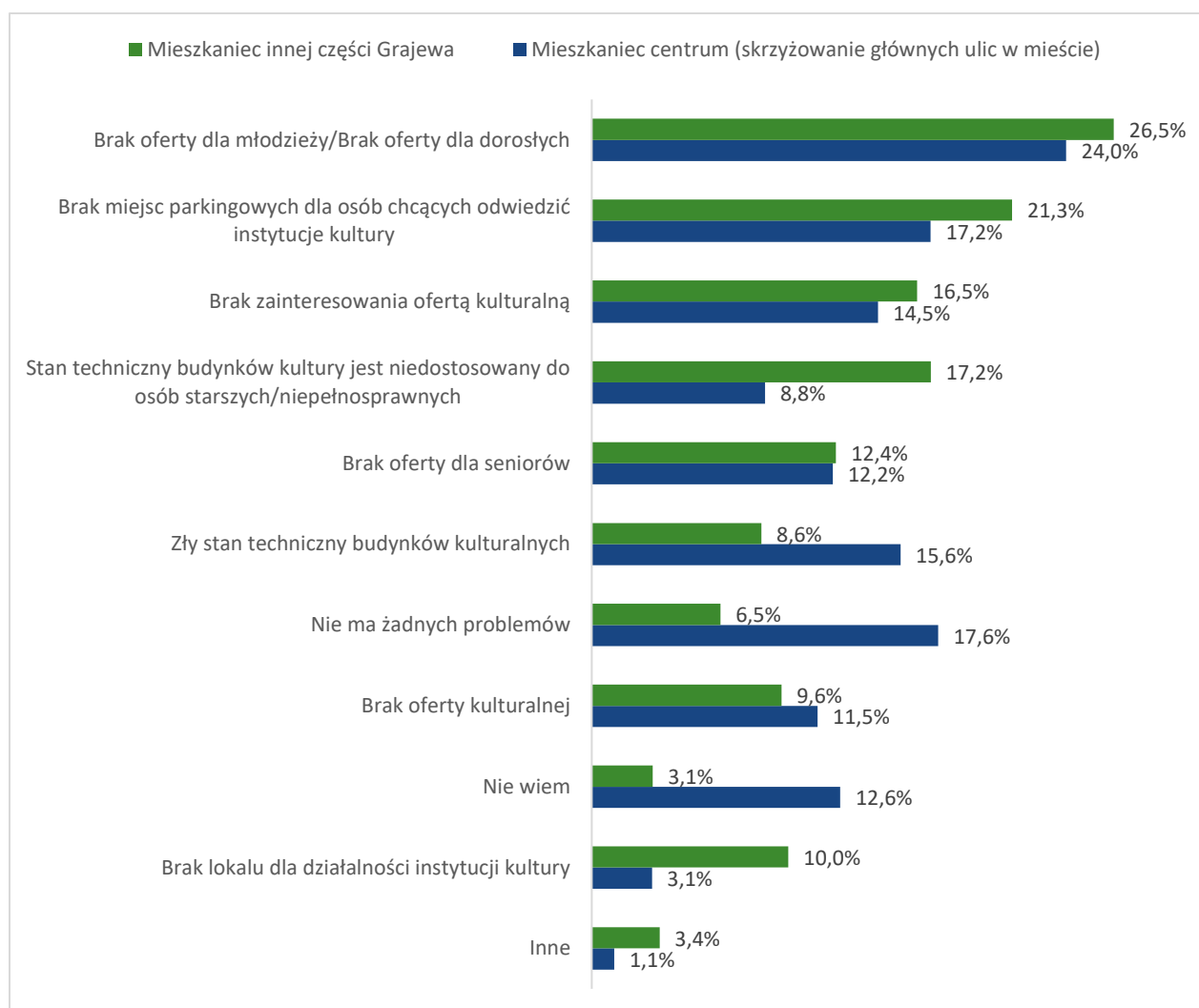
WYKRES 14. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ KULTURALNA NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Według mieszkańców obszaru rewitalizacji głównym problemem przestrzeni kulturalnej jest brak oferty zarówno dla młodzieży jak i osób starszych – twierdzi tak 24% badanych. Ponadto dużo większy odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji w porównaniu do mieszkańców innych części Grajewa odpowiada, że problemem jest zły stan techniczny budynków kulturalnych – 15,6% w porównaniu do 8,6% wskazań mieszkańców innych części miasta. Ponadto mieszkańcy obszaru rewitalizacji są bardziej skłonni do obrony przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji – to właśnie oni zdecydowanie częściej podają, że nie zauważają tu żadnych problemów, a także zdecydowanie częściej wskazują na odpowiedź „nie wiem”. Mieszkańcy innych części Grajewa zdecydowanie częściej wskazywali na brak miejsc parkingowych, niedostosowanie budynków do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także na brak lokalu dla działalności instytucji kultury.

WYKRES 15. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ KULTURALNA NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Kolejne pytanie dotyczyło problemów przestrzeni usługowej / handlowej na obszarze rewitalizacji. Problem miejsc parkingowych wydaje się być dużym utrudnieniem dla mieszkańców tego miasta, pojawia się on na pierwszym miejscu w zestawieniu ogólnym – 30,7%. Ponad jedna piąta podaje, że problemem jest brak przestrzeni – ścisła zabudowa (22,2%) oraz zły stan techniczny budynków (21,3%). Podobny odsetek badanych – 20,6% uznał obszar rewitalizacji za nieciekawą przestrzeń do prowadzenia usług, handlu ze względu na występowanie problemu ubóstwa czy patologii. Dużym problemem wydaje się również organizowanie przez mieszkańców tego obszaru przydomowych składzików, gdzie np. przechowuje się opał. Na ten problem, który także dotyczy przestrzeni handlowej, usługowej wskazało 17% badanych.

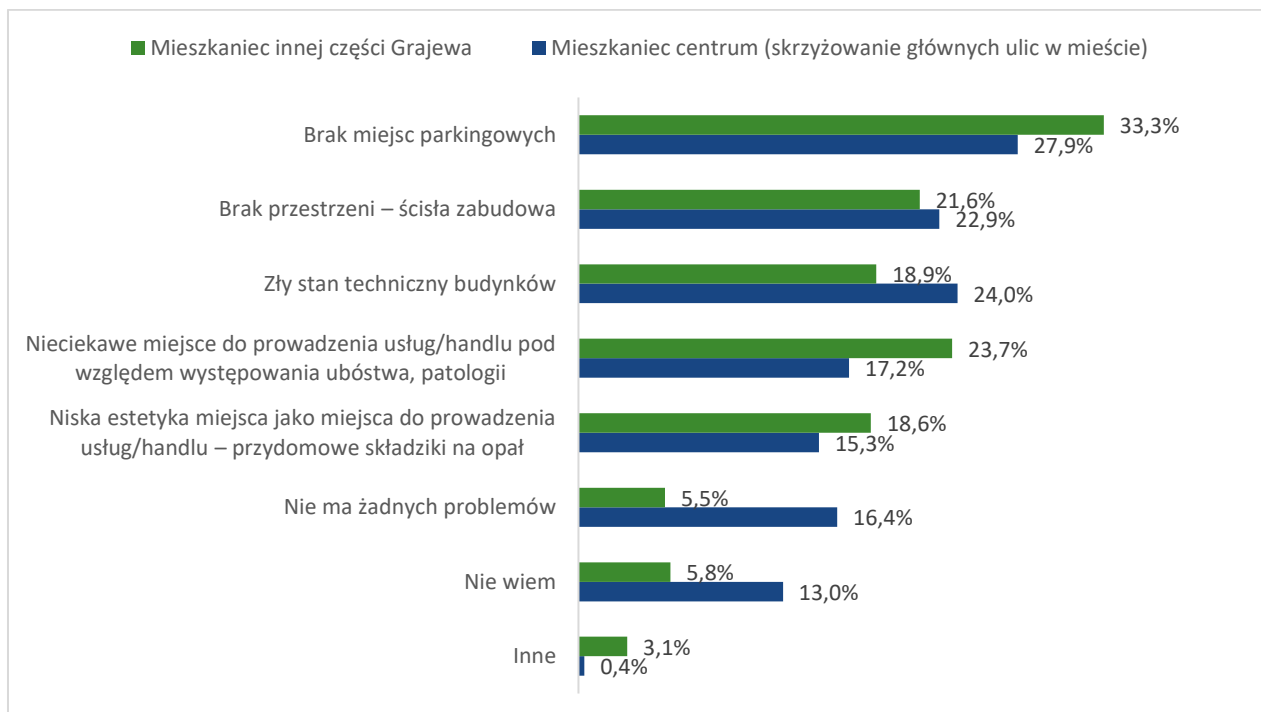
WYKRES 16. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ USŁUGOWA/HANDLOWA NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

W dekompozycji pytania na miejsce zamieszkania respondenta ponownie mieszkańcy obszaru rewitalizacji częściej wskazują, że nie dostrzegają żadnych problemów związanych z przestrzenią handlową czy usługową, częściej też nie potrafią wskazać tych problemów. To na co mieszkańcy z obszaru rewitalizacji zwracają uwagę częściej niż mieszkańcy innych części miasta to zły stan techniczny budynków.

WYKRES 17. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ USŁUGOWA/HANDLOWA NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCA ZAMIESZKANIA

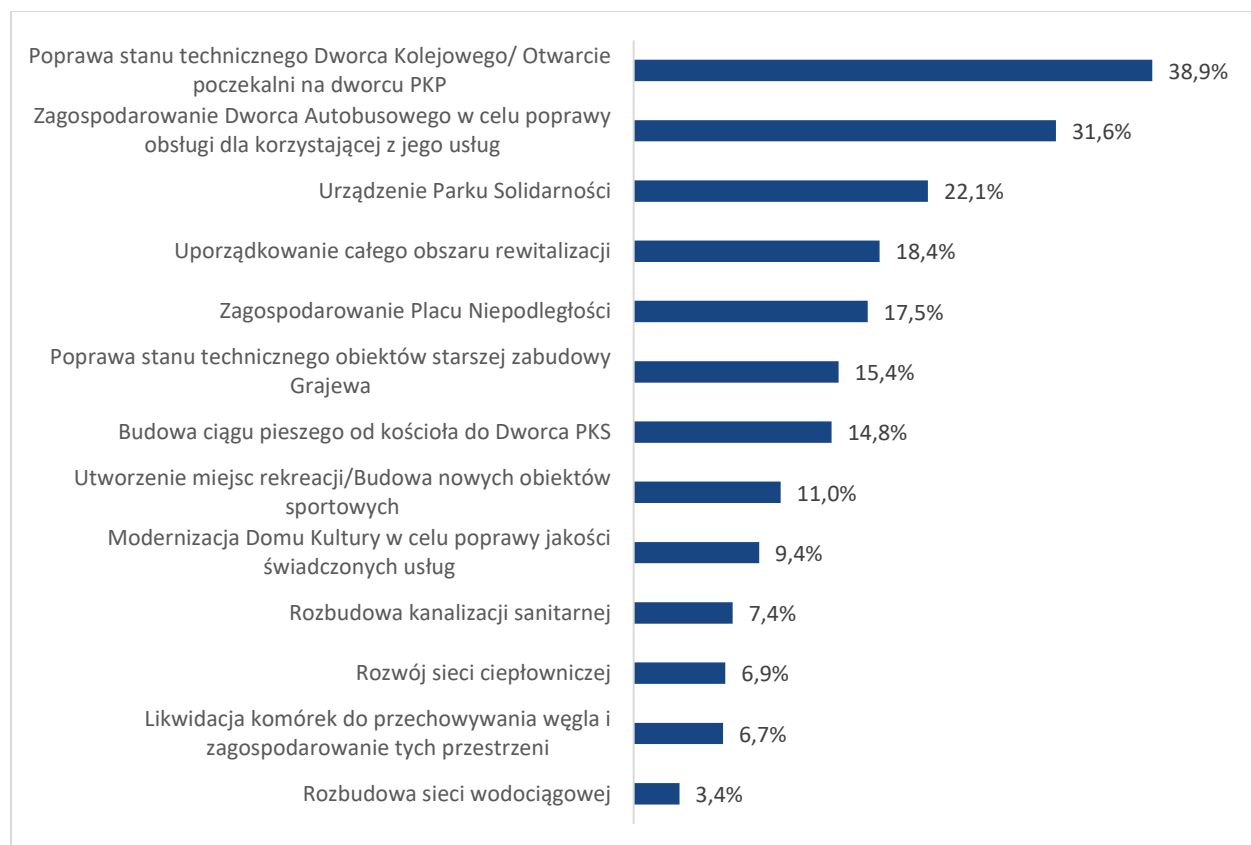

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Wśród pytań skierowanych do mieszkańców Grajewa było również to, jakie inwestycje respondenci widzieliby w pierwszej kolejności na obszarze rewitalizacji. Okazuje się, że 38,9% badanych wskazało

na poprawę stanu technicznego dworca kolejowego / otwarcie poczekalni na dworcu PKP. Nieco mniej popularną inwestycją, wskazywaną przez prawie jedną trzecią badanych było zagospodarowanie dworca autobusowego w celu poprawy jego obsługi. Wydaje się więc, że sfera infrastruktury związanej z komunikacją publiczną stanowi w Grajewie duży problem. Ponadto ponad jedna piąta badanych chciałaby, aby w wyniku rewitalizacji urządzono Park Solidarności, a 18,4% deklaruje, że dobrze by było uporządkować cały obszar rewitalizacji. 17,5% respondentów uznało za najważniejsze zagospodarowanie Placu Niepodległości, 15,4% chciałoby poprawy stany technicznego starszych budynków, a 14,8% chciałoby budowy ciągu pieszego od kościoła do dworca PKS.

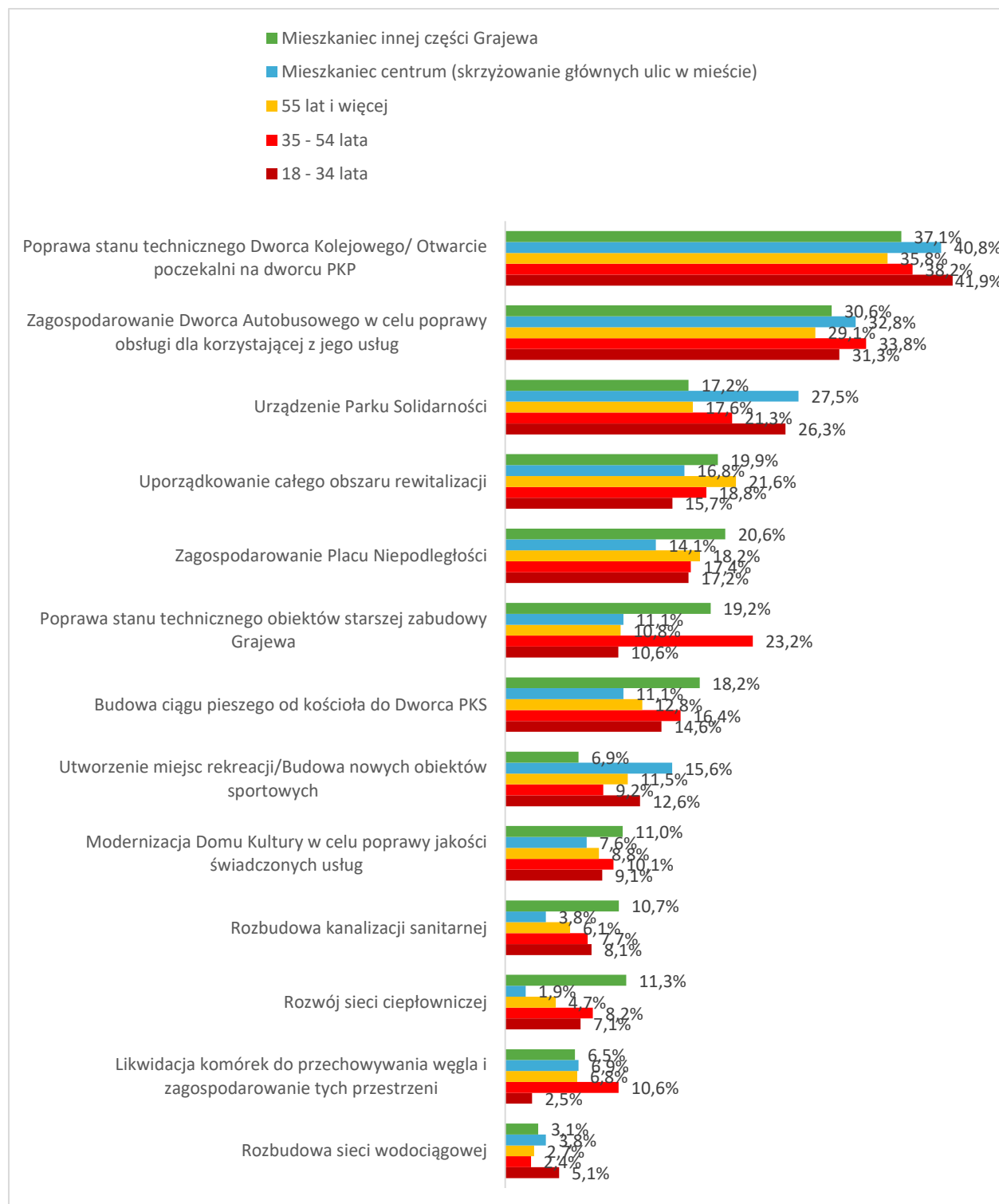
WYKRES 18. NAJWAŻNIEJSZE INWESTYCJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Potrzeby inwestycyjne, związane z procesem rewitalizacji różnią się pod względem miejsca zamieszkania i wieku mieszkańców Grajewa. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, częściej niż mieszkańcy innych części Grajewa spodziewają się po rewitalizacji poprawy strefy komunikacyjnej (dworzec PKP oraz dworzec autobusowy). Częściej także wskazywali na utworzenie Parku Solidarności oraz na budowę miejsc rekreacji, nowych obiektów sportowych. Zaś mieszkańcy innych części Grajewa częściej wskazują na poprawę stanu technicznego budynków, budowę ciągu pieszego od kościoła do dworca PKS, budowę kanalizacji sanitarnej czy sieci ciepłowniczej. Ponadto młodszym respondentom bardziej zależy na poprawie stanu Dworca Kolejowego, otwarciu poczekalni na dworcu, na urządzeniu Parku Solidarności, czy na budowie obiektów sportowych oraz sieci wodociągowej. Natomiast starsi mieszkańcy Grajewa wskazywali częściej niż pozostałe grupy, że zależałoby im na uporządkowaniu całego obszaru rewitalizacji.

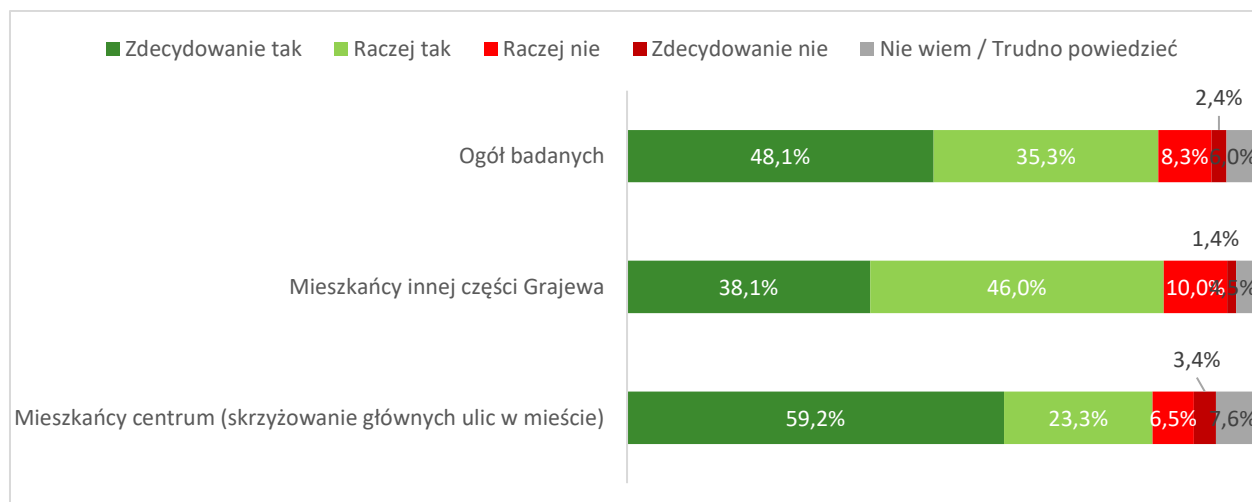
WYKRES 19. NAJWAŻNIEJSZE OCZEKIWANE INWESTYCJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA I WIEK RESPONDENTÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Mieszkańcy Grajewa deklarują, że czują się bezpiecznie w centrum miasta – 83,4% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Mieszkańcy z obszaru rewitalizacji częściej wskazywali na odpowiedź „zdecydowanie tak” niż mieszkańcy pozostałych obszarów Grajewa: 59,2%: 38,1%.

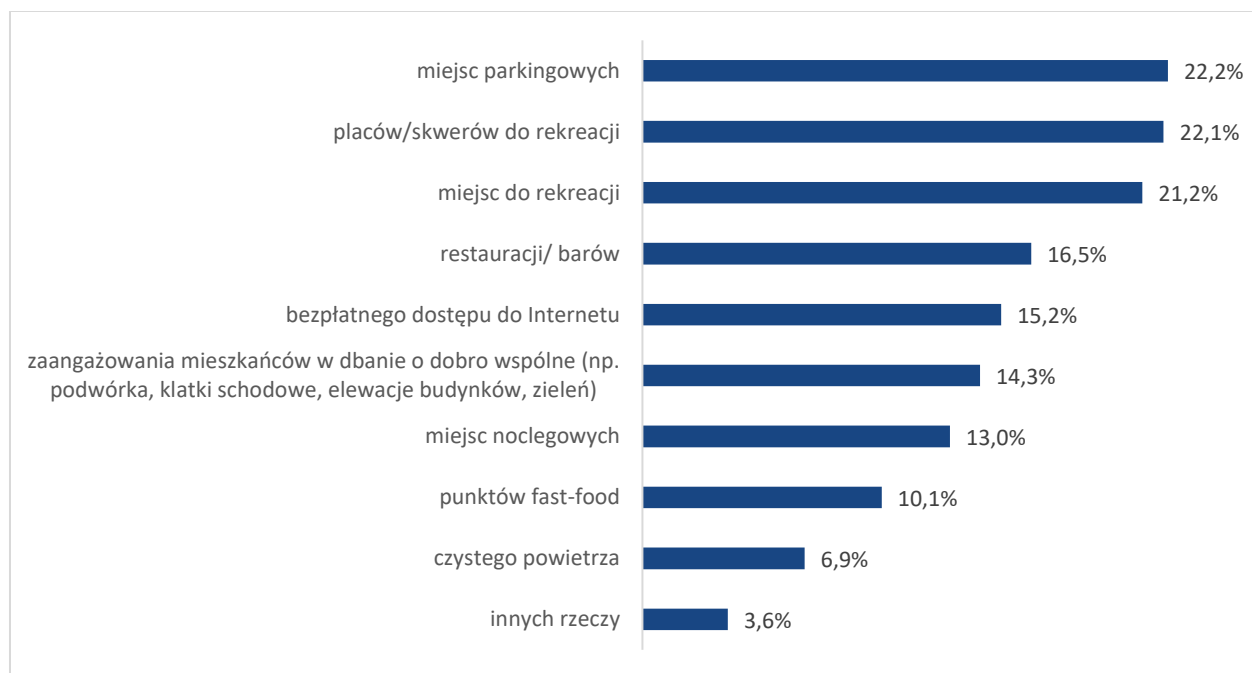
WYKRES 20. POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA W CENTRUM MIASTA – ZESTAWIENIE OGÓLNE ORAZ W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

To czego brakuje w Grajewie koresponduje z poprzednimi wynikami – w centrum brakuje przede wszystkim miejsc parkingowych – 22,2%, ale również placów, skwerów do rekreacji – 22,1% i samych miejsc do rekreacji – 21,2%. To trzy główne potrzeby zdefiniowane w centrum miasta. Ponadto 16,5% badanych wskazało na brak restauracji, barów, a 15,2% na brak dostępu do bezpłatnego Internetu.

WYKRES 21. TO, CZEGO RESPONDENTOM NAJBARDZIEJ BRAKUJE W NA OBSZARZE REWITALIZACJI

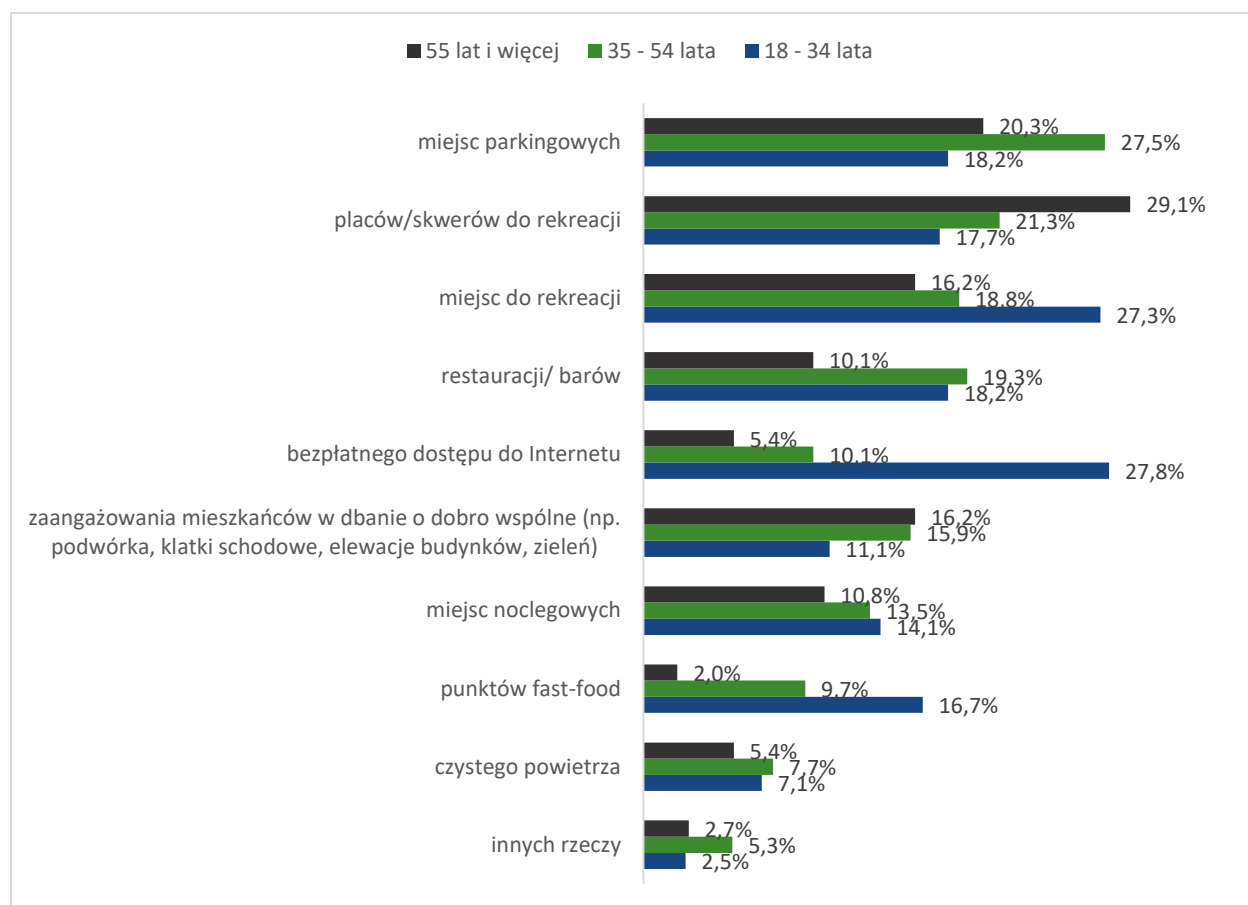

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Potrzeby zagospodarowania na obszarze rewitalizacji kształtowały się różnie w poszczególnych przedziałach wiekowych. Młodszy mieszkańcy zdecydowanie częściej niż pozostałe grupy chcieliby w centrum miejsca do rekreacji, bezpłatnego dostępu do Internetu, a także punktów fast-food. Najstarsi mieszkańcy Grajewa częściej wskazywali na place, skwery służące do rekreacji, a osoby pomiędzy 35 a 54 rokiem życia potrzebują w centrum miejsc parkingowych. Respondenci ze starszych kategorii wiekowych – 35 – 54 lata oraz 55+ częściej niż najmłodsza grupa badanych wskazywali na potrzebę zaangażowania mieszkańców w dbanie o dobro wspólne – o podwórka, klatki schodowe itp.

Z restauracji, barów, które powstałyby na obszarze rewitalizacji korzystałaby zarówno najmłodsza grupa respondentów (18 – 34 lata), jak i osoby starsze (35 – 54 lata).

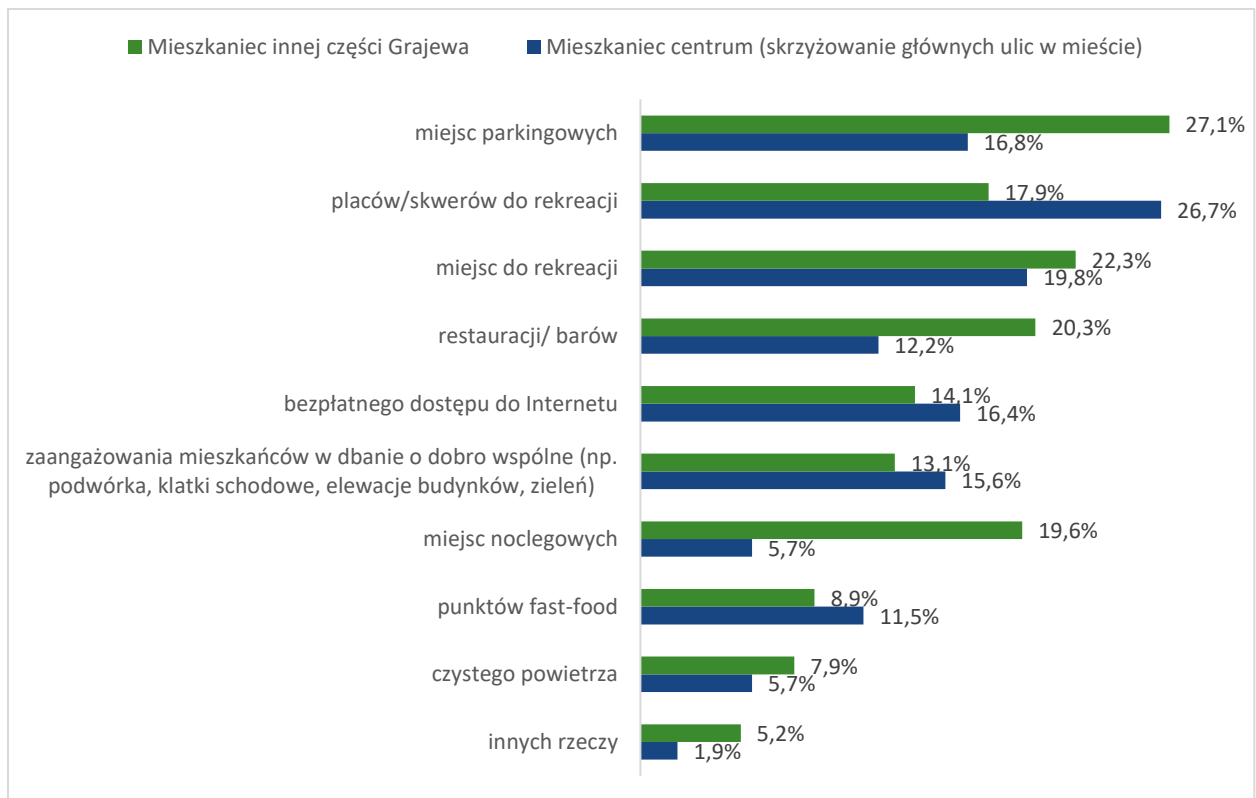
WYKRES 22. TO, CZEGO RESPONDENTOM NAJBARDZIEJ BRAKUJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI W DEKOMPOZYCJI NA WIEK

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Biorąc pod uwagę podział na miejsce zamieszkania, mieszkańcy obszaru zdegradowanego częściej widzą w centrum place, skwery do rekreacji, bezpłatny dostęp do Internetu, częściej także potrzebują punktów fast-food oraz wskazują, że w centrum potrzebne byłoby zaangażowanie mieszkańców w dbanie o dobro wspólne. Mieszkańcy pozostałych miejsc Grajewa zdecydowanie częściej niż mieszkańcy centrum potrzebują miejsc parkingowych, restauracji, barów, miejsc do rekreacji, ale również miejsc noclegowych. Zdecydowanie częściej wiążą oni obszar rewitalizacji z rozrywką, rekreacją.

WYKRES 23. TO, CZEGO RESPONDENTOM NAJBARDZIEJ BRAKUJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI W DEKOMPOZYCJI NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

3.7 Podsumowanie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, potencjały obszaru rewitalizacji

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery społecznej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości. Przyczyny kumulacji tych zjawisk na obszarze rewitalizacji związane są z dominującą funkcją mieszkaniową, w której duży odsetek stanowi zabudowa komunalna i społeczna o niskim standardzie technicznym. Przyczyną pogłębiania się koncentracji ww. zjawisk społecznych są negatywne zmiany demograficzne, w tym znaczny ubytek mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przyczyną bezrobocia nie jest tylko brak miejsc pracy, lecz przede wszystkim niska aktywność na rynku pracy (ponad 50% bezrobotnych z obszaru rewitalizacji to osoby bez kwalifikacji zawodowych).
- Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa pogłębiają się zjawiska związane z niepełnosprawnością oraz długotrwałą i ciężką chorobą. Znaczna skala odpływu ludności dotyczy przestrzeni zabudowy wielorodzinnej, blokowej, co należy uznać w dużym stopniu za naturalny proces. Niemniej jednak zjawisko to wpływa na zmniejszenie potencjału kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji.
- Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery gospodarczej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji należy traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów, na bazie którego możliwe jest zbudowanie pomysłu na rewitalizacji. Przestrzeń obszaru rewitalizacji to najbardziej pożądane miejsce prowadzenia działalności gospodarczej związanej z handlem i usługami na rzecz ludności. Aktywizacja gospodarcza obszaru rewitalizacji może przyczynić się do zmniejszenia skali ubóstwa i bezrobocia.
- Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji może wzrosnąć, jeśli wzrośnie atrakcyjność przestrzeni. Obecnie przestrzeń śródmiejska Grajewa nie tworzy miejsc atrakcyjnych do przebywania przez mieszkańców i przyjezdnych. W Grajewie brakuje reprezentacyjnej przestrzeni śródmiejskiej, która skupiałaby usługi na rzecz ludności i zachęcała do przebywania. Istotny potencjał do kształtowania funkcji reprezentacyjnej w Grajewie może mieć kwartał zabudowy w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki. Niestety przestrzeń tych ulic charakteryzuje się obecnie znacznym stopniem degradacji obiektów mieszkalnych oraz niską estetyką, powodowaną m. in. zdewastowanymi obiektami gospodarczymi.
- Grajewskie przedsiębiorstwa mogą mieć istotny wkład w zmniejszanie zjawiska bezrobocia. Wskazane jest zaangażowanie przedsiębiorstw działających w Grajewie do realizacji działań mających na celu aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe, dedykowane potrzebom lokalnych przedsiębiorstw.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery środowiskowej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego. Poprawa płynności komunikacyjnej w obrębie miasta i obszaru rewitalizacji może nastąpić w przypadku oddania do użytku drogi ekspresowej.
- Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Na obszarze rewitalizacji są przestrzenie, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej.
- Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej dotyczy 13,81% mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery przestrzenno-funkcjonalnej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Na obszarze rewitalizacji konieczna jest przeprowadzenie kompleksowej rewaloryzacji śródmieścia, podporządkowanej celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie, z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy. Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.
- Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Na obszarze rewitalizacji brakuje miejsca (np. sceny plenerowej, placu) umożliwiającego organizację imprez masowych – integrujących lokalną społeczność. Ponadto brakuje oferty spędzania czasu wolnego dla osób w wieku senioralnym a także oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Zwraca się również uwagę na fakt występowania problemów edukacyjnych – problemy z nauką i brak motywacji do nauki u dzieci z rodzin z problemami.
- Obszar rewitalizacji pełni ponadlokalną funkcję. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg usług publicznych, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościoły i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy. Ponadto obszar rewitalizacji to przestrzeń mieszkaniowa oraz przestrzeń prowadzenia działalności gospodarczej.
- Na obszarze rewitalizacji można wskazać wiele obiektów i terenów, które po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, mogą pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz integrujące mieszkańców.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery technicznej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. Kwartał ten mógłby wypełnić lukę związaną z brakiem w centrum miasta przestrzeni reprezentatywnej. Wymaga jednak podjęcia wysiłku związanego z usunięciem zdegradowanej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej.

- Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Na obszarze rewitalizacji położona jest większość mieszkaniowego zasobu Miasta Grajewo. Z 50 szt. budynków komunalnych będących własnością gminy i administrowanych przez Zakład Administracji Domów Mieszkalnych, aż 80% (40 szt.) zlokalizowanych jest na obszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji Grajewa pilnego (w okresie 2-3 lata) zainwestowania wymaga łącznie 48% mieszkaniowego zasobu komunalnego. Tylko jeden budynek posiada pełne wyposażenie w media, tj. dostęp do zimnej i ciepłej wody, centralne ogrzewanie oraz podłączenie do kanalizacji, a jeden nie posiada go w ogóle. Dodatkowo, aż 34 budynki nie posiadają ciepłej wody i centralnego ogrzewania. Indywidualne źródła ogrzewania występujące w 85% budynkach komunalnych położonych na obszarze rewitalizacji generują z jednej strony niskie emisje

4. Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele oraz kierunki rewitalizacji

Ustawa w art. 15 ust 1 p. 3 i 4 stanowi, że Gminny Program Rewitalizacji zawiera w szczególności opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, a także cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzennie – funkcjonalnych i technicznych.

Wizja obszaru rewitalizacji jest więc wyobrażanym stanem tego obszaru po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych. Wizja wskazuje na istotne dążenia i aspiracje, związane z chęcią dokonania zasadniczej zmiany obrazu obszaru, na którym koncentruje się szereg problemów, w tym społecznych. Kompleksowe podejście do rewitalizacji oznacza, że działania podejmowane na rzecz wychodzenia ze stanu kryzysowego powinny wpisywać się w szerszy nurt realizacji polityki rozwoju całej gminy i jej otoczenia, w szczególności otoczenia powiązanego funkcjonalnie z gminą. Proces rewitalizacji powinien być prowadzony w sferach społecznej, przestrzennej i gospodarczej, tj. być ukierunkowany na wieloaspektowe podejście oraz rezultaty.

Pomysł na kluczowe, oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji powiązano z wnioskami wynikającymi z przeprowadzonej diagnozy, co zaprezentowano na poniższym schemacie.

TABELA 19. KLUCZOWE OCZEKIWANE PRZEMIANY OBSZARU REWITALIZACJI

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
Sfera społeczna	
Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości. Przyczyny kumulacji tych zjawisk na obszarze rewitalizacji związane są z dominującą funkcją mieszkaniową, w której duży odsetek stanowi zabudowa komunalna i społeczna o niskim standardzie technicznym. Przyczyną pogłębiania się koncentracji ww. zjawisk społecznych są negatywne zmiany demograficzne, w tym znaczny ubytek mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przyczyną bezrobocia nie jest tylko brak miejsc pracy, lecz przede wszystkim niska aktywność na rynku pracy (ponad 50% bezrobotnych z obszaru rewitalizacji to osoby bez kwalifikacji zawodowych).	Oczekiwane jest zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności ubóstwa oraz bezrobocia. Istotne znaczenie dla realizacji tej części przemian będzie zwiększenie aktywności zawodowej, rozwój oferty rynku pracy, zarówno z udziałem przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji, jak również spoza tego obszaru.
Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa pogłębiają się zjawiska związane z niepełnosprawnością oraz długotrwałą i ciężką chorobą. Znaczna skala odpływu ludności dotyczy przestrzeni zabudowy wielorodzinnej, blokowej, co należy uznać w dużym stopniu za naturalny proces. Niemniej jednak zjawisko to wpływa na zmniejszenie	Zakłada się zmniejszenie skali odpływu ludności z obszaru rewitalizacji. Związane to będzie z poprawą standardu mieszkań oraz zwiększeniem atrakcyjności przestrzeni publicznych. Oczekuje się realizacji skutecznej pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym, starszym, samotnym, ciężko chorym.

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
potencjału kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji.	
<p>Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.</p>	<p>Podnoszenie kapitału społecznego realizowane będzie poprzez szereg działań o różnym charakterze. Zakłada się budowanie tożsamości mieszkańców obszaru rewitalizacji m. in. poprzez poprawę jakości przestrzeni mieszkaniowych i publicznych obszaru rewitalizacji.</p> <p>Zakłada się również włączenie mieszkańców do współuczestnictwa w realizacji szeregu przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Aktywne uczestnictwo mieszkańców związane będzie z docieraniem z informacją o działaniach rewitalizacyjnych bezpośrednio do mieszkańców i przekazanie im kompetencji dot. współdecydowania o ich ostatecznym kształcie.</p> <p>Istotna dla podnoszenia kapitału społecznego będzie integracja społeczna, budowana m. in. poprzez udział w szeregu imprez oraz aktywności kulturalnych.</p> <p>Zwiększenie kapitału społecznego następować będzie również dzięki napływowi na obszar rewitalizacji nowych mieszkańców, w wyniku poprawy standardu mieszkań i przestrzeni publicznych.</p>
Sfera gospodarcza	
<p>Aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji należy traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów, na bazie którego możliwe jest zbudowanie pomysłu na rewitalizację. Przestrzeń obszaru rewitalizacji to najbardziej pożądane miejsce prowadzenia działalności gospodarczej związanej z handlem i usługami na rzecz ludności. Aktywizacja gospodarcza obszaru rewitalizacji może przyczynić się do zmniejszenia skali ubóstwa i bezrobocia.</p>	<p>Nastąpi wzrost aktywności gospodarczej przedsiębiorstw oraz osób mieszkających na obszarze rewitalizacji. Oczekiwane jest również przyciągnięcie nowych inwestycji na obszar rewitalizacji, w szczególności takich, które wspierać będą pozytywne przemiany przestrzenne.</p>
<p>Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji może wzrosnąć jeśli wzrośnie atrakcyjność przestrzeni. Obecnie przestrzeń śródmiejska Grajewa nie tworzy miejsc atrakcyjnych do przebywania przez mieszkańców i przyjezdnych. W Grajewie brakuje reprezentacyjnej przestrzeni śródmiejskiej, która skupiałaby usługi na rzecz ludności i zachęcała do przebywania. Istotny potencjał do kształtowania funkcji reprezentacyjnej w Grajewie może mieć kwartał zabudowy w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki. Niestety przestrzeń tych ulic charakteryzuje się obecnie znacznym stopniem degradacji obiektów mieszkalnych oraz niską estetyką, powodowaną m. in. zdewastowanymi obiektami gospodarczymi.</p>	<p>Oczekiwane jest podnoszenie atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji poprzez poprawę jakości przestrzeni obszaru rewitalizacji, m. in. poprzez rewitalizację zdegradowanego kwartału centrum miasta w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki.</p>
<p>Grajewskie przedsiębiorstwa mogą mieć istotny wkład w zmniejszanie zjawiska bezrobocia. Wskazane jest zaangażowanie przedsiębiorstw działających w Grajewie do realizacji działań mających na celu</p>	<p>Realizowana będzie współpraca podmiotów publicznych z przedsiębiorstwami z Grajewa, ukierunkowana na aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie</p>

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe, dedykowane potrzebom lokalnych przedsiębiorstw.	zawodowe bezrobotnych mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Sfera środowiskowa	
Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego. Poprawa płynności komunikacyjnej w obrębie miasta i obszaru rewitalizacji może nastąpić w przypadku oddania do użytku drogi ekspresowej.	Istotną pozytywną zmianą dla mieszkańców obszaru rewitalizacji będzie powstanie drogi ekspresowej S61, która wyprowadzi ruch tranzytowy poza przestrzeń miasta. Oczekuje się, że realizacja tej inwestycji nastąpi w perspektywie kilkuletniej, czyli w perspektywie realizacji programu rewitalizacji. Spowoduje to znaczną poprawę warunków akustycznych oraz jakości powietrza atmosferycznego. Wpłynie na poprawę jakości życia i podniesie atrakcyjność przestrzeni mieszkaniowej oraz publicznej na obszarze rewitalizacji.
Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Na obszarze rewitalizacji są przestrzenie, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej.	Oczekuje się realizacji inwestycji związanych z rozwojem sieci ciepłowniczej na obszarze rewitalizacji, co wpłynie na poprawę jakości powietrza atmosferycznego w sezonie grzewczym. Rozwój sieci ciepłowniczej poprawi jakość życia i podniesie standard mieszkań na obszarze rewitalizacji.
Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej dotyczy 13,81% mieszkańców obszaru rewitalizacji.	Oczekuje się inwestycji poprawiających stan sieci kanalizacyjnej. Wpłynie to pozytywnie na jakość życia, w tym podniesie standard mieszkań oraz jakość przestrzeni publicznych (m.in. ul. Popiełuszki i parku Solidarności).
Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	
Na obszarze rewitalizacji konieczne jest przeprowadzenie kompleksowej rewaloryzacji śródmieścia, podporządkowanej celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie, z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy. Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym. Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. Kwartał ten mógłby wypełnić lukę związaną z brakiem w centrum miasta przestrzeni reprezentatywnej. Wymaga jednak podjęcia wysiłku związanego z usunięciem zdegradowanej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej. Obszar rewitalizacji pełni ponadlokalną funkcję. W tej	Kompleksowość rewitalizacji oznacza potrzebę zaangażowania szeregu partnerów publicznych oraz prywatnych w realizację przemian na obszarze rewitalizacji. Oczekiwane jest przywracanie harmonii zabudowy śródmiejskiej, inwestowanie w przestrzenie publiczne oraz kształtowanie terenów zielonych. Przywracanie harmonii zabudowy śródmiejskiej związane będzie z remontami i modernizacjami obiektów mieszkalnych, przeciąganiem nowych inwestycji na obszar rewitalizacji, wyburzaniem obiektów o złym stanie technicznym. W odniesieniu do przestrzeni publicznych nastąpi poprawa stanu zagospodarowania m. in. obiektu dworca kolejowego, dworca autobusowego, przestrzeni podwórek, natomiast w odniesieniu do terenów zieleni, przestrzeni parku Solidarności, skwerów zieleni przy Placu Niepodległości oraz przy ul. Mickiewicza. Ww. przemiany realizowane będą w perspektywie wieloletniej. Istotnym krokiem milowym pozytywnych przemian będzie rewitalizacja kwartału centrum miasta przy ul. Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. W tej części miasta możliwe jest powstanie nowej

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
<p>części miasta zlokalizowanych jest szereg usług publicznych, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościół i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy. Ponadto obszar rewitalizacji to przestrzeń mieszkaniowa oraz przestrzeń prowadzenia działalności gospodarczej. Na obszarze rewitalizacji można wskazać wiele obiektów i terenów, które po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, mogą pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz integrujące mieszkańców.</p>	<p>wizerunkowej przestrzeni miasta.</p>
<p>Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Na obszarze rewitalizacji brakuje miejsca (np. sceny plenerowej, placu) umożliwiającego organizację imprez masowych – integrujących lokalną społeczność. Ponadto brakuje oferty spędzania czasu wolnego dla osób w wieku senioralnym a także oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Zwraca się również uwagę na fakt występowania problemów edukacyjnych – problemy z nauką i brak motywacji do nauki u dzieci z rodzin z problemami.</p>	<p>Na obszarze rewitalizacji kształtowana będzie atrakcyjna oferta kulturalna. Oferta w szczególności kierowana będzie do coraz liczniejszej grupy osób w wieku senioralnym. Zakłada się zaadaptowanie przestrzeni parku Solidarności do możliwości organizacji imprez plenerowych. Na obszarze rewitalizacji realizowanych będzie szereg przedsięwzięć wspierających edukację i kształcenie.</p>
<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Z 22 obiektów komunalnych w mieście, znajdujących się w złym stanie technicznym, aż 20 zlokalizowanych jest na obszarze rewitalizacji. Budynki mieszkaniowe są w złym stanie technicznym, mają najczęściej mały metraż, często nie mają podłączenia do wszystkich mediów np. kanalizacji. Ponadto wiele do życzenia pozostawia elewacja większości budynków, a powszechnym sposobem ogrzewania zabudowań w centrum miasta są piece, co negatywnie wpływa na zjawisko niskiej emisji.</p>	<p>Oczekiwana jest systematyczna poprawa stanu technicznego obiektów mieszkalnych oraz wyburzenie obiektów mieszkalnych i gospodarczych, będących w złym stanie technicznym. Nastąpi również rozwój sieci ciepłowniczej oraz modernizacja sieci kanalizacyjnej.</p>

Wizja przemian na obszarze rewitalizacji (czyli wizja tego obszaru po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych) **POWINNA BYĆ SPÓJNA** z wizją rozwoju całego obszaru, w skład którego wchodzi obszar rewitalizacji.

Spójność wizji obszarów wskazanych do rewitalizacji, analizowana była w odniesieniu do **Programu Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016-2023**, w której sformułowano misję rozwoju miasta.

Misja Miasta Grajewo zdefiniowana w wyżej wymienionej strategii brzmi:

**„GRAJEWO DYNAMICZNIE ROZWIJAJĄCYM SIĘ MIASTEM
ZAPEWNIAJĄCYM WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCOM
I DOGODNE WARUNKI DO ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
POPRAZ EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU
WEWNĘTRZEGO, ATRAKCYJNEGO POŁOŻENIA I NAPŁYWU
INWESTYCJI ZEWNĘTRZNYCH”**

Wizja obszaru rewitalizacji powinna nawiązywać do celów rozwoju zdefiniowanych dla miasta. W ten sposób działania rewitalizacyjne wpisują się będą w cele polityki rozwoju, co umożliwi komplementarne rozwiązywanie problemów obszaru rewitalizacji oraz wykorzystanie jego atutów.

Misja rozwoju miasta podkreśla szczególne znaczenie potencjału wewnętrznego, atrakcyjnego położenia i napływu inwestycji zewnętrznych dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców i dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Obszar rewitalizacji, który w głównej mierze koncentruje się w centralnej części miasta, powinien zatem wykorzystywać swoje atuty, po to, aby stać się miejscem atrakcyjnym nie tylko dla mieszkańców, ale także dla turystów. Obszar rewitalizacji powinien także być zamieszkały przez kreatywnych i aktywnych mieszkańców, a aktywność i kreatywność powinna być wzmacniana przez działalność instytucji publicznych oraz inicjatywy oddolne. Ponadto przestrzeń centrum miasta powinna stać się atrakcyjnym miejscem do życia, z rozwiniętą funkcją mieszkaniową, rekreacyjną, kulturalną i usługową.

Wizja obszaru rewitalizacji powinna również odnieść się do głównych problemów obszaru rewitalizacji:

- Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.
- Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.
- Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą.
- Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.
- Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego.
- Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań.
- Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną.
- Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń

mieszkańców wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.

- Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki.
- Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym.
- Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.

Przystępując do formułowania wizji przemian określono również misję rewitalizacji w Grajewie, rozumianą jako nadrzędny cel prowadzonych działań rewitalizacyjnych, który prowadzić będzie do osiągnięcia obrazu przyszłości opisanego przez wizję.

Misją rewitalizacji w Grajewie jest: „Ożywić Centrum Grajewa”

„Ożywienie Centrum Grajewa” rozumiane będzie następująco:

- Zbudować społeczeństwo obywatelskie, w którym mieszkańcy aktywnie działają na rzecz lokalnej społeczności, integrują się w stworzonych do tego przestrzeniach.
- Zapewnić spójność społeczną.
- Wspierać rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, którzy w nowych przestrzeniach rozwijają własny biznes.
- Stworzyć atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne, które są przedmiotem dumy mieszkańców.
- Zlikwidować bariery architektoniczne i funkcjonalne i sprawić, że będzie to estetyczny, funkcjonalny i inspirujący obszar miasta.
- Zaktywizować do współdziałania instytucje i ludzi.
- Zapewnić dobre warunki do mieszkania i życia.

Logika definiowania poszczególnych elementów misji rewitalizacji, które docelowo tworzą elementy struktury operacyjnej dokumentu (celów), zaprezentowana została poniżej:

TABELA 20. ELEMENTY MISJI ORAZ CELE I KIERUNKI REWITALIZACJI

Misja	Cel	Główny problem	Kierunki działań
1. Zbudować społeczeństwo obywatelskie, w którym mieszkańcy aktywnie działają na rzecz lokalnej społeczności, integrują się w stworzonych do tego przestrzeniach.	Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.	Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne. Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z	- aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, - wspieranie działalności organizacji pozarządowych, jako istotnego partnera przemian społecznych, - tworzenie przestrzeni do integracji społecznej,

		<p>jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą.</p>	
2. Zapewnić spójność społeczną.	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.	Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, - realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie, - zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
3. Wspierać rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, którzy w nowych przestrzeniach rozwijają własny biznes.	Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.	Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa. Aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji należy traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów. Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji może wzrosnąć, jeśli wzrośnie atrakcyjność przestrzeni.	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, - tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji.
4. Stworzyć atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne, które są przedmiotem dumy mieszkańców.	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym. Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki.	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu przestrzeni publicznych oraz wspólnych, w tym: podwórek, parków, skwerów, chodników, dróg - porządkowanie terenów zieleni miejskiej - tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych - tworzenie miejsc, gdzie mogą być realizowane przedsięwzięcia plenerowe integrujące mieszkańców.
5. Zlikwidować bariery architektoniczne i funkcjonalne i sprawić, że będzie	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie	Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno	<ul style="list-style-type: none"> - lobbowanie na rzecz realizacji inwestycji drogowych leżących poza kompetencjami Miasta, mającymi na celu poprawę

<p>to estetyczny, funkcjonalny i inspirujący obszar miasta.</p>	<p>publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p>	<p>obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań.</p> <p>Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną.</p>	<p>układu komunikacyjnego miasta i regionu (drogi krajowe oraz drogi ekspresowe)</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa drożności komunikacyjnej w przestrzeni obszaru rewitalizacji, m. in. poprzez tworzenie ciągów pieszych, dróg rowerowych, miejsc parkingowych, stref wydzielonych z ruchu, - poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych, - modernizacja sieci kanalizacyjnej, - rozwój sieci ciepłowniczej.
<p>6. Zaktywizować do współdziałania instytucje i ludzi.</p>	<p>Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej, - tworzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży - kształtowanie i rozwój oferty kulturalnej oraz rozrywkowej, - pozyskanie do współpracy i kształcenie liderów społeczności lokalnych.
<p>7. Zapewnić dobre warunki do mieszkania i życia.</p>	<p>Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.</p>	<p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych, - likwidacja zdegradowanych obiektów mieszkalnych i gospodarczych, - przyciąganie nowych inwestycji mieszkaniowych na obszar rewitalizacji, - poprawa standardu mieszkań poprzez przyłączenie do sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, remonty części wspólnych, termomodernizacje.

Mając na uwadze powyżej sformułowane oczekiwane dążenia przemian na obszarze rewitalizacji, cel nadrzędny oraz cele rewitalizacji, sformułowano oczekiwany obraz przyszłości obszaru rewitalizacji, tj. wizję po zrealizowaniu szeregu przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych.

WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI:

W 2027 roku obszar rewitalizacji Grajewa rozwija się w sposób zrównoważony, stanowiąc dobry przykład dla innych miast w regionie w prowadzeniu rewitalizacji.

Każdy grajewianin wie, na czym polega rewitalizacja. Dzięki prowadzonej rewitalizacji miasto jest im bliskie, chcą tu zostać i aktywnie uczestniczą w jego rozwoju.

Ożywiony Plac Niepodległości wraz z nowo powstałym deptakiem (ul. Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki) oraz przyległymi ulicami stanowią oś życia miejskiego, są miejscem, w którym mieszkańcy chcą spotykać się, spędzać wolny czas, robić zakupy. Każdy mieszkaniec ma tu teraz swoje ulubione miejsce, w którym chętnie przebywa. Poprawiony układ komunikacyjny wyzwolił obszar zrewitalizowany spod dominacji ruchu kołowego. Centrum Grajewa stało się przyjazne dla pieszych i rowerzystów.

Centrum Grajewa ma nowy wizerunek. Wypiękniało zarówno w obszarze tkanki mieszkaniowej, jak i atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym kwaterów ulic i podwórek, z dużą ilością zieleni. W efekcie prowadzonych działań obszar rewitalizacji jest miejscem atrakcyjnym pod względem zamieszkania jak i inwestowania.

Udaje się znacząco ograniczyć zjawisko wykluczenia społecznego. Zadbano o najważniejsze potrzeby mieszkańców.

Zrewitalizowane centrum Grajewa stało się miejscem przyjaznym dla mieszkańców. Mieszkańcy aktywnie uczestniczą w działaniach na rzecz społeczności lokalnej, integrują się w nowo stworzonych przestrzeniach, włączają się w procesy decyzyjne i wspólnie z włodarzami angażują w tworzenie bliskiego im Grajewa.

Na potrzeby identyfikacji i spójności przekazu, obszar rewitalizacji będzie określany jako „**Centrum Grajewa**”. Jest to nazwa, którą powszechnie używają mieszkańcy tego terenu i symbolicznie odnosi się do całego kompleksowego planu zmian.

Proces rewitalizacji to jednocześnie nowa identyfikacja obszaru zdegradowanego. Na potrzeby identyfikacji procesu rewitalizacji w Grajewie stworzono logo, które ma symbolizować zmianę na tym obszarze. W związku z tym, że rewitalizacji to skoordynowany proces i złożony jest z wielu obszarów działań, opracowano logo składające się z czterech obszarów o funkcjonalnych powiązaniach:

- społecznym,
- infrastrukturalnym (przestrzennym i technicznym),
- środowiskowym,
- gospodarczym.

Działania rewitalizacyjne planowane są w taki sposób by były komplementarne „zazębiały się” oraz aby były skoncentrowane. Całość działań składa się na program, czyli plan działań rewitalizacyjnych, którego wykonanie ma zahamować proces degradacji i przywrócić żywotność w obszarze Centrum Grajewa, który został zdiagnozowany jako zdegradowany.

REWITALIZACJA
CENTRUM GRAJEWA

5. Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią ostatnie ogniwo struktury operacyjnej programu rewitalizacji. Poszczególne projekty i przedsięwzięcia przypisane zostały do celów rewitalizacji, nawiązując bezpośrednio do oczekiwanych kierunków działań rewitalizacyjnych.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje na konieczność dość precyzyjnego określenia poszczególnych zamierzeń rewitalizacyjnych. Zdecydowano się te zamierzenia zaprezentować w jednolity sposób, za pomocą kart projektów.

Program rewitalizacji przygotowany jest przed Gminę, jednak w celu zwiększenia skuteczności prowadzonych działań zakłada się również udział innych podmiotów, także prywatnych (np. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, etc.).

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że program rewitalizacji powinien zawierać informacje o planowanych działaniach rewitalizacyjnych, w tym:

- identyfikację podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tj. takich, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Na tej liście każdy projekt/przedsięwzięcie rewitalizacyjne powinno zawierać co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce przeprowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji;
- charakterystykę (zbiorczy opis) innych, uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tj. takich, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji.

Mając na uwadze powyższe, poszczególne projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne przypisane zostały do dwóch list:

- Listy podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych – obejmujących najważniejsze projekty, wynikające z diagnozy obszaru oraz jego potrzeb, jak również wpisujące się w cele i kierunki działań zdefiniowane dla obszaru rewitalizacji, które zostały dość precyzyjnie zdefiniowane, zawierające m. in. takie elementy jak: opis przedmiotu projektu, szacunkowa wartości, oczekiwane rezultaty, sposób ich pomiaru, podmiot realizujący, oczekiwane źródła finansowania, jak też terminy realizacji,
- Listy pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych – obejmującej pozostałe pomysły, których nie udało się dość szczegółowo rozplanować na etapie tworzenia programu rewitalizacji, choćby ze względu na odległy termin realizacji, brak dostatecznej wiedzy nt. sposobu realizacji, etc., a także projekty o mniejszej skali oddziaływania.

Poszczególne projekty przypisane zostały do celów rewitalizacji. Za wyzwanie postawiono sobie wypracowanie projektów, które bezpośrednio realizowane będą na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji, próbując bezpośrednio dokonać zmiany negatywnych zjawisk. Do tych projektów dołączono przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym (twarde), które uzupełniają działania miękkie.

Nabór na projekty rewitalizacyjne miał charakter otwarty. Informacje były zamieszczone na stronach Internetowych:

- www.grajewo.pl
- www.rewitalizacja.grajewo.pl
- www.bip.um.grajewo.pl

Nabór na projekty rewitalizacyjne trwał w terminie od 16.05.2017 r. do 29.05.2017 r. Poniżej w formie kart projektów umieszczono opisy poszczególnych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Układ projektów nawiązuje do układu celów, tj. w pierwszej kolejności ujęto projekty przypisane do celu 1, itd.

PROJEKT NR 1.1 WSPARCIE OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 2. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych jako istotnego partnera przemian społecznych, poprzez wspieranie i rozwój wolontariatu.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt polegać będzie na aktywizacji społecznej osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku lokalnym, m. in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • promowanie wśród społeczności lokalnej i samych osób starszych i niepełnosprawnych aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej. • poprawę dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem. • stałe diagnozowanie potrzeb ludzi osób starszych i niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokojenia. • propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia. • pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	Zakłada się objęcie pomocą społeczną 50 osób starszych i niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji oraz utworzeniem wolontariatu socjalnego i włączenie wolontariuszy do pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym (10 wolontariuszy).
Sposób oceny i miary	Lista osób objętych wsparciem oraz lista wolontariuszy.

Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019-2021	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 1.2 UTWORZENIE CENTRUM EDUKACJI SPECJALNEJ W GRAJEWIE POPRZECZ PRZEKSZTAŁCENIE ZESPOŁU SZKÓŁ SPECJALNYCH IM. JANA PAWŁA II W GRAJEWIE W SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY W GRAJEWIE ORAZ ROZBUDOWĘ JEGO BAZY SZKOLNEJ.	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 2. Tworzenie przestrzeni do integracji społecznej.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt będzie polegał na wybudowaniu na posesji szkolnej skrzydła dydaktyczno-rehabilitacyjnego oraz zaadaptowaniu istniejącego budynku szkolnego na potrzeby internatu specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego. Odbiorcą przedsięwzięcia będą przede wszystkim niepełnosprawni mieszkańcy powiatu grajewskiego i ich środowiska oraz osoby niepełnosprawne zamieszkujące w powiatach sąsiednich, jak również mieszkańcy OR, mając na uwadze znaczną skalę problemu niepełnosprawności w tej części miasta. Nowy budynek zaprojektowany jest z myślą o usprawnieniu nauczania, rewalidacji i rehabilitacji niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, jak również po to, aby stworzyć tym osobom i ich środowiskom, odpowiednie warunki, służące zmniejszaniu występujących u nich skutków niepełnosprawności oraz izolacji społecznej. Przewiduje się, że ze specjalistycznych usług oferowanych przez Centrum Edukacji Specjalnej będą korzystali uczniowie w wieku od 3 do 25 roku życia z różnymi deficytami rozwojowymi i niepełnosprawnościami sprzężonymi, jak na przykład z niepełnosprawnościami odnoszającymi się do dyspozycji intelektualnej, narządu ruchu, wzroku, słuchu, a także z autyzmem i zaburzeniami zachowania.</p>
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Ul. Etcka 11 w Grajewie, nr działki 1042/3
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Powiat Grajewski
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	

Prognozowane rezultaty	Zrealizowanie powyższego przedsięwzięcia umożliwi Miastu Grajewo rozwiązanie wielu problemów społecznych środowisk osób niepełnosprawnych. Zapewni dostęp osobom niepełnosprawnym do specjalistycznego poradnictwa, edukacji, terapii, rehabilitacji itp. w miejscu nieodległym od miejsca ich zamieszkania. Stworzone zostaną nowe miejsca pracy związane z zapewnieniem całodobowej opieki, świadczeniem nowych usług rewalidacyjnych i pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Poprawie ulegnie ponadto wygląd pierzei ul. Ełckiej, która bardzo zyska na tej inwestycji, ponieważ nowy budynek nawiązywać będzie architektonicznie do jej stylu i charakteru urbanistycznego. Zasłonięte zostaną też w ten sposób wielorodzinne budynki mieszkaniowe na osiedlu Centrum w Grajewie, które charakteryzują się niskimi walorami estetycznymi i nieciekawą zabudową.	
Sposób oceny i miary	Wskaźnikiem rezultatu będzie liczba, co najmniej stu niepełnosprawnych osób korzystających codziennie z zajęć specjalistycznych prowadzonych przez Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie. Stworzonych zostanie co najmniej pięć nowych stanowisk pracy.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021-2023	3,5 mln zł	100% Budżet państwa i powiatu grajewskiego oraz PFRON

PROJEKT NR 1.3 ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI „CENTRUM NOWA DROGA”	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	<p>Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.</p> <p>Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.</p> <p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.</p>
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa. Na obszarze rewitalizacji występują koncentracja degradacji technicznej.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 2. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych jako istotnego partnera przemian społecznych, poprzez wspieranie i rozwój wolontariatu. 3. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 4. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Centrum „Nowa Droga” utworzone zostało w wyniku realizacji większego przedsięwzięcia pn. „Rewitalizacja centrum Grajewo” finansowanego ze środków konkursu dotacji „Modelowa Rewitalizacja Miast” w ramach funduszy PO PT 2014-2020.</p> <p>Centrum społecznościowe „Nowa Droga” jest jednym z elementów szerszego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego Miasta Grajewo, wyłonionego do realizacji w ramach konkursu dotacji „Modelowa Rewitalizacji Miast”. Celem realizacji</p>

	<p>przedsięwzięcia pn. „Rewitalizacja centrum Grajewa” jest wypracowanie modelu prowadzenia procesu rewitalizacji w Grajewie w odniesieniu do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - procedur opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2017-2027, - realizacji działań edukacyjnych dla interesariuszy rewitalizacji, - procedur realizacji interwencji na rzecz poprawy stanu zasobu mieszkaniowego miasta Grajewa (opracowanie ekspertyz stanu technicznego budynków komunalnych, ocena możliwości technicznych ich wyposażenia w brakującą infrastrukturę, inwentaryzacja budynków przeznaczonych do remontów/modernizacji/przebudowy/rozbudowy, opracowanie projektów budowlanych remontów, termomodernizacji, przebudowy/rozbudowy, opracowanie projektów budowlanych, opracowanie koncepcji sposobu zagospodarowania wolnych przestrzeni w zakresie możliwości dogęszczania zabudowy), - kierunków wzrostu gospodarczego (opracowanie programu aktywizacji gospodarczej – wzór współpracy inwestor – gmina w celu osiągnięcia celów rewitalizacji, opracowanie systemu preferencji dla podmiotów, które nabędą nieruchomości na OR), - procesu komunikacji procesu rewitalizacji (działania z zakresu promocji i informacji - kampania promocyjna w mediach, publikacje, opracowanie dedykowanej strony internetowej rewitalizacji Grajewa, produkcja materiałów informacyjnych i promocyjnych). <p>Centrum społecznościowe funkcjonuje w lokalu na terenie obszaru rewitalizowanego jako narzędzie komunikacji z mieszkańcami oraz miejsce integracji i aktywizacji wszystkich grup mieszkańców zamieszkujących obszar rewitalizacji. W ramach Centrum organizowanych jest szereg działań edukacyjnych i animacyjnych m.in.: dyżury w Centrum, praca streetworkerów w terenie, spotkania z książką, warsztaty kulinarne – międzypokoleniowe, warsztaty plastyczne dla dzieci, ściana marzeń dla całych rodzin, warsztaty wokalne dla dzieci i seniorów, kino „pod chmurką”, integracyjne pikniki podwórkowe, itp.</p> <p>Dalszy rozwój działalności Centrum „Nowa Droga” obejmuje wprowadzenie nowych form aktywności społecznej, realizację działań animacyjnych w odniesieniu do interesariuszy procesu rewitalizacji, pozyskiwanie wolontariuszy do zwiększenia zasięgu i zakresu działania.</p>	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Urząd Miasta Grajewa przy ul. Strażackiej 6A, Grajewskie Centrum Kultury przy ul. Wojska Polskiego 22 – lokalizacja biura Centrum, przedsięwzięcie realizowane na całym obszarze rewitalizacji	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Organizacje pozarządowe / Miasto Grajewa	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego	
Sposób oceny i miary	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i pracy Centrum.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 200 osób.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2017-2027	900 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • Inne krajowe środki publiczne, np. FIO, Rządowy Program na Rzecz Aktywności Osób Starszych • Miasto Grajewa

**PROJEKT NR 2.1
GRAJEWSKIE CENTRUM AKTYWNEJ INTEGRACJI**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą. Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Wsparcie uczestników projektu obejmuje pracę socjalną z wykorzystaniem kontraktu socjalnego, udział w działaniach z zakresu aktywnej integracji społecznej, takich jak: trening umiejętności społecznych, pomoc psychologiczna oraz działania z zakresu aktywnej integracji zawodowej w postaci wsparcia doradcy zawodowego, szkoleń zawodowych oraz indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego – 50 osób.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zakłada się objęcie pomocą społeczną 50 osób.	
Sposób oceny i miary	Lista uczestników projektu.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2017	227 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 2.2 PRZECIWDZIAŁANIE WYSTĘPOWANIU NEGATYWNYCH ZJAWISK NA OBSZARZE REWITALIZACJI		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt polegać będzie na realizacji kilku działań, które przyczyniać się będą do zmniejszania negatywnych zjawisk społecznych związanych z uzależnieniami, przede wszystkim poprzez zapobieganiu ich powstawania. Projekt zakłada prowadzenie działań szkoleniowych na rzecz kadry specjalistów i terapeutów, w celu zwiększania ich wiedzy oraz umiejętności. W ramach projektu zakłada się opracowanie, upowszechnianie i dystrybucję materiałów edukacyjnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz osób i podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych. W ramach projektu przeprowadzona zostanie kampania informacyjna na obszarze rewitalizacji związana z przeciwdziałaniem uzależnieniom.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zakłada się zahamowanie trendu wzrostowego liczby osób uzależnionych, w tym od alkoholu oraz zmniejszenie skali problemu dot. uzależnień od narkotyków i dopalaczy.	
Sposób oceny i miary	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu (zmniejszenie o 25% w ciągu 3 lat od zakończenia realizacji projektu w stosunku do danych sprzed rozpoczęcia realizacji projektu).	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 25 osób.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2021	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 2.3
WSPARCIE RODZINY I DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM NA OBSZARZE REWITALIZACJI

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt przewiduje realizację pomocy społecznej dla rodzin poprzez wspieranie materialne rodzin z obszaru rewitalizacji z systemu pomocy społecznej, funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych oraz prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Projekt zakłada: <ul style="list-style-type: none"> • Organizację i finansowanie dożywiania w szkołach dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich z obszaru rewitalizacji, • Zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich. • Organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich. • Organizacja akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich. • Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zakłada się objęcie pomocy 50 rodzin (około 150 osób) z obszaru rewitalizacji.	
Sposób oceny i miary	Rezultatem projektu będzie zmniejszenie skali ubóstwa na obszarze rewitalizacji. Pomoc społeczna ukierunkowana będzie na wychodzenie z ubóstwa, co przyczyni się do spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 150 osób.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2021	160 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI

		SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji <ul style="list-style-type: none"> • 15% Miasto Grajewo
--	--	---

PROJEKT NR 2.4 SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNIEJĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW NA OBSZARZE REWITALIZACJI	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt polegać będzie na dostosowaniu warunków pracy oraz struktury organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie do potrzeb wynikających z diagnozy społecznej obszaru rewitalizacji.</p> <p>Projekt zakłada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • systematyczną diagnozą i monitoring istniejących problemów społecznych przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, • zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych, • realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów w jak najszerszym zakresie, • rozdzielenie pracy pracowników socjalnych od świadczeń rodzinnych, • wyposażenie pracowników socjalnych w mobilne terminale.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	Rezultatem projektu będzie skuteczniejszej realizacji pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji. Docelowo praca socjalna przyczyniać się będzie do zmniejszenia skali wybranych negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności ubóstwa.
Sposób oceny i miary	Rezultatem projektu będzie zmniejszenie skali ubóstwa na obszarze rewitalizacji. Pomoc społeczna ukierunkowana będzie na wychodzenie z ubóstwa, co przyczyni się do spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.
Wskaźniki specyficzne	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących

dla RPO	po zakończeniu projektu – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2021	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 3.1 UTWORZENIE REPREZENTACYJNEGO DEPTAKU W KWARTALE ULIC TRAUGUTTA, POPIEŁUSZKI, KILIŃSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO I PLACU NIEPODLEGŁOŚCI	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	<p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p>
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.</p> <p>Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki.</p> <p>Jednocześnie centrum Grajewa pozbawione jest przestrzeni reprezentacyjnej, która pozytywnie wpływa na integrację społeczną, wizerunek miasta oraz na rozwój usług na rzecz ludności.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Likwidacja zdegradowanych obiektów mieszkalnych i gospodarczych. 2. Przyciąganie nowych inwestycji mieszkaniowych na obszar rewitalizacji, co oznacza zmniejszanie odpływu mieszkańców. 3. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 4. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych. 5. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 6. Zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Etap I projektu pod nazwą utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości polega na uwolnieniu przestrzeni śródmiejskiej, w której możliwe będzie wykonanie dalszych prac.</p> <p>Projekt polega na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przesiedleniu mieszkańców zdegradowanych budynków do nowych lokalizacji, tj. budynków komunalnych zapewniających wyższy standard życia. W pierwszej kolejności poszukiwane będą lokalizacje znajdujące się na obszarze rewitalizacji 2. Rozbiórce komunalnych budynków o złym stanie technicznym oraz uprzątnięcie

	<p>terenu pod budowę deptaka oraz terenu pod nową zabudowę.</p> <p>Etap II polega na budowie reprezentacyjnej uliczki/deptaku, który ma stanowić centrum życia miejskiego handlowo-rekreacyjnego pomiędzy Placem Niepodległości a ul. Popiełuszki wraz z przebudową nawierzchni oraz infrastruktury technicznej w ul. Traugutta. Oś deptaka będzie zamykać wieża kościelna od strony Placu Niepodległości oraz skwer zieleni od strony ul. Popiełuszki. Wzdłuż powstałego deptaku otworzą się atrakcyjne tereny umożliwiające tworzenie zabudowy usługowo-mieszaniowej. Realizacja projektu poprawi wizerunek centrum Grajewa, uatrakcyjni przestrzeń w oczach przedsiębiorców, będzie stymulacją do rozwoju działalności gospodarczej.</p> <p>W ramach projektu powstanie utwardzony reprezentacyjny ciąg pieszo-jezdny, wraz z oświetleniem ulicznym, kanalizacją deszczową oraz małą architekturą.</p>	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	<p>Budynki typowane do rozbiórki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ul. Traugutta 6, nr działki – 963/2, • ul. Traugutta 1 i 3 - nr działki 942, • ul. Piłsudskiego 5A - nr działki 942, • Pl. Niepodległości 14,15 - nr działki 939/1, <p>Przestrzeń pomiędzy Placem Niepodległości, ul. Traugutta i ul. Popiełuszki oraz ul. Traugutta (zgodnie z Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Grajewa terenów położonych w rejonie ulic Kilińskiego, Ks. J. Popiełuszki, Józefa Piłsudskiego i Pl. Niepodległości w Grajewie, tereny oznaczone jako: 06KD-D, 08KD-D, KD-KX)</p>	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Uwolnienie przestrzeni śródmiejskiej. Uprzątnięcie terenu pod budowę deptaka oraz terenu pod nową zabudowę. Przesiedlenie rodzin z budynków o złym stanie technicznym. Rozbiórka przynależnych budynków gospodarczych. Docelowy wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych przestrzeni publicznych (1).</p>	
Sposób oceny i miary	<p>Znikną budynki o złym stanie technicznym. Uwolniona zostanie przestrzeń w obrębie kwartałów ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Placu Niepodległości, która umożliwi realizację pomysłu na stworzenie atrakcyjnej śródmiejskiej przestrzeni (projekt związany z utworzeniem deptaku). Zostanie utworzona nowa przestrzeń miejska.</p>	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,1 ha.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 – opracowanie projektu 2019 – 2022 zagospodarowanie terenu	1 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.5 Rewitalizacja • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 4.1 ZAGOSPODAROWANIE PARKU SOLIDARNOŚCI ORAZ TWORZENIE TERENÓW ZIELONYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Dotyczy to również terenów zielonych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji. Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną, widoczne m. in. w obrębie parku Solidarności. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 2. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt polegać będzie na zagospodarowaniu przestrzeni parku Solidarności poprzez urządzenie zieleni, nowe nasadzenia oraz pielęgnację i regulację istniejącej zieleni, remont istniejących i budowę nowych ścieżek parkowych, montaż małej architektury: ławek, koszy na śmieci, stołów biesiadnych, fontann itp., przebudowę wejścia do parku, schodów terenowych i rampy oraz ogrodzenia, montaż samoczyszczących toalet parkowych podłączonych do istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej i energetycznej, montaż urządzeń sportowych, budowę placu zabaw, budowę przepustów parkowych, remont linii brzegowej istniejących stawów, remont dojazdów, budowę wiat i pergoli parkowych, rozbudowę systemu kanalizacji deszczowej, rozbudowę instalacji: elektroenergetycznej, wodno-kanalizacyjnej.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji - działki o nr ewid. 1361/3, 1361/5, 1361/6, 1361/7, 1361/10, 1361/20, 1361/23, 1361/27 (powstała po podziale działki nr 1361/26), 1416, 1435/3, 1730/1, 2935/2, 2940/1, 2940/2, 2942, 1415, 2907/1, 1737 – łączna powierzchnia ok. 8,6 ha.	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Realizacja inwestycji ma na celu zwiększenie powierzchni zagospodarowanych terenów zieleni dostępnych dla mieszkańców na obszarze rewitalizacji oraz edukację ekologiczną mieszkańców. Wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych lub zmodernizowanych terenów zieleni (1).	
Sposób oceny i miary	Ogólnodostępna powierzchnia terenów zielonych na obszarze rewitalizacji. Przeprowadzenie wśród mieszkańców miasta Grajewo ankiety „przed” i „po” realizacji przedsięwzięcia.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 8,0 ha.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania

2017 - 2021	6,5 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 25% Miasto Grajewo, • 75% PO Infrastruktura i Środowisko
-------------	------------	---

PROJEKT NR 4.2 POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W OBRĘBIE PLACU NIEPODLEGŁOŚCI I UDOSTĘPNIENIE JEJ NA CELE SPOŁECZNE	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Dotyczy to również terenów zielonych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 2. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 4. Zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt zakłada:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uporządkowanie zagospodarowania Placu Niepodległości poprzez wykonanie nowych nawierzchni placu miejskiego wraz z nawierzchnią ulic przyległych łącznie z ul. Kilińskiego, chodników i alejek, urządzenie skwerów zieleni na placu (wykonanie kompozycji kwiatowych oraz nasadzeń drzew i krzewów), budowę obiektów małej architektury (np. wodotrysk lub kurtyna wodna wkomponowana w plac, miejsce dla matek z dziećmi, miejsca odpoczynku – ławki, pergole, strefa Wi-Fi z możliwością ładowania telefonów, zestawy koszy na śmieci do selektywnego gromadzenia odpadów . 2. Przesunięcie istniejącego Pomnika Niepodległości w bardziej reprezentacyjną część placu, nie kolidującą z ruchem pieszym. 3. Montaż stojaków do parkowania rowerów. Zadanie przyczyniać się będzie do rozwoju alternatywnych w stosunku do komunikacji samochodowej środków transportu. Projekt polegać będzie na montażu na terenie obszaru rewitalizacji stojaków służących parkowaniu rowerów 20 szt. Obecnie w centrum Grajewa brakuje stanowisk, w których można bezpiecznie zaparkować rower. Odbiorcami projektu będą mieszkańcy Grajewa, którzy będą chcieli dotrzeć do lokalizacji znajdujących się na terenie rewitalizowanym rowerem, pozostawiając samochód w garażu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Plac Niepodległości wraz z przyległą ul. Kilińskiego (zgodnie z Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Grajewa terenów położonych w rejonie ulic Kilińskiego, Ks. J. Popiełuszki, Józefa Piłsudskiego i Pl. Niepodległości w Grajewie, tereny oznaczone jako: 04KD-D, 07KD-D, 9K-PM); wybrane lokalizacje obszaru rewitalizacji (dotyczy stojaków na rowery).
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Docelowy wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych przestrzeni publicznych (1).	
Sposób oceny i miary	Ogólnodostępna powierzchnia terenów zielonych na obszarze rewitalizacji. Ocena poprzez ankietowanie zadowolenia społecznego – miarą powinien być stopień wykorzystania obiektów, np. ilość osób korzystających średnio w ciągu dnia lub miesiąca.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,4 ha.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 - opracowaniu projektu 2019 – 2021 zagospodarowanie terenu	1,8 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.5 Rewitalizacja • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 4.3 POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W OBRĘBIE ULICY POPIEŁUSZKI	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Dotyczy to również terenów zielonych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 2. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 4. Zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt zakłada zagospodarowanie i urządzenie terenu pomiędzy ul. Popiełuszki a torami kolejowymi (wcześniej użytkowanego jako dworzec PKS).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na części terenu zostanie urządzony zielony skwer zamykający od strony zachodniej reprezentacyjny deptak. Zostaną wykonane nowe nawierzchnie chodników i alejek, urządzenie skwerów zieleni na placu (wykonanie kompozycji kwiatowych oraz nasadzeń drzew i krzewów), budowę obiektów małej architektury (np. wodotrysk lub kurtyna wodna, miejsce dla matek z dziećmi, miejsca odpoczynku – ławki, pergole, strefa Wi-Fi z możliwością ładowania telefonów, zestawy koszy na śmieci do selektywnego gromadzenia odpadów). 2. Na części terenu zakłada się urządzenie utwardzonego parkingu obsługującego centrum Grajewa.

Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Kwartał pomiędzy ul. Popiełuszki, Kilińskiego, Piłsudskiego a torami kolejowymi (zgodnie z Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Grajewa terenów położonych w rejonie ulic Kilińskiego, Ks. J. Popiełuszki, Józefa Piłsudskiego i Pl. Niepodległości w Grajewie, tereny oznaczone jako 5KP-ZP, 03KD-D)		
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo		
PROGNOZOWANE WYNIKI WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI			
Prognozowane rezultaty	Docelowy wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych przestrzeni publicznych (1).		
Sposób oceny i miary	Ogólnodostępna powierzchnia terenów zielonych na obszarze rewitalizacji. Ocena poprzez ankietowanie zadowolenia społecznego – miarą powinien być stopień wykorzystania obiektów, np. ilość osób korzystających średnio w ciągu dnia lub miesiąca.		
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,25 ha.		
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania	
2018 - opracowaniu projektu 2019 – 2021 zagospodarowanie terenu	800 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.5 Rewitalizacja • 15% Miasto Grajewo 	

PROJEKT NR 4.4 BUDOWA NAWIERZCHNI JEZDNI ORAZ KANALIZACJI DESZCZOWEJ W UL. POPIEŁUSZKI W GRAJEWIE	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną.</p> <p>Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych, co wpływa na jego degradację. Mieszkańcy miasta oraz obszaru rewitalizacji wskazują na niedostatek miejsc parkingowych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa drożności komunikacyjnej w przestrzeni obszaru rewitalizacji. 2. Modernizacja sieci kanalizacyjnej. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Realizacja inwestycji obejmuje swym zakresem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowę kanalizacji deszczowej • budowa nawierzchni jezdni z betonu asfaltowego o pow.

	<ul style="list-style-type: none"> • budowa wjazdów oraz parkingów z kostki brukowej betonowej • budowa nawierzchni chodników z kostki brukowej betonowej • założenie zieleni 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji - działki o nr ewid. 2527/17, 2527/15, 969/2, 961/1, 923/4, 946/1, 2527/13, 957/2, 955/6, 954/2, 952/2, 949/2, 870/10, 947/4, 870/8, 3159/10, 3159/18, 945/2	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: poprawiony stan techniczny drogi wraz infrastrukturą siecią przy ul. Popiełuszki. Docelowo inwestycja wspierać będzie poprawę wizerunku obszaru rewitalizacji oraz poprawa życia mieszkańców poprzez budowę nowej nawierzchni drogi, nawierzchni chodników oraz wjazdów na posesje mieszkańców. Ponadto założenie terenów zielonych doda uroku przestrzeni miejskiej. Przewidziana inwestycja podniesie walory estetyczne terenu oraz funkcjonalne.	
Sposób oceny i miary	Poprawiony stan techniczny drogi wraz infrastrukturą siecią przy ul. Popiełuszki.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2017	1,24 mln zł	100% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 4.5 BUDOWA BRAKUJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ – SIĘĆ KANALIZACJI SANITARNEJ	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Modernizacja sieci kanalizacyjnej. 2. Poprawa standardu mieszkań i przyciąganie nowych mieszkańców do obszaru rewitalizacji. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt zakłada zaprojektowanie i budowę sieci kanalizacji sanitarnej do budynków zlokalizowanych na Placu Niepodległości, przy ul. Traugutta i ul. Piłsudskiego.
Lokalizacja	Sieć kanalizacji sanitarnej powinna zostać doprowadzona do budynków położonych

przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	na Placu Niepodległości 17, przy ul. Piłsudskiego 1, 3, 5, 7, 9, 11, przy ul. Traugutta – wszystkie budynki.	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: zwiększenie dostępu do sieci ciepłowniczej. Zwiększenie dostępu do sieci kanalizacyjnej. Ponadto Likwidacja osadników (szamb) spowoduje poprawę stanu środowiska, poprawi warunki życia mieszkańców.	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane podłączone do sieci ciepłowniczej i kanalizacyjnej.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (sieć kanalizacji sanitarnej) – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 – projektowanie, 2019 – 2020 – budowa sieci kanalizacyjnej	150 tys. zł	100% Miasto Grajewo, POLiŚ (NFOŚiGW)

PROJEKT NR 4.6 BUDOWA OSIEDLOWEJ SIECI CIEPLNEJ WRAZ Z PRZYŁĄCZAMI Z RUR PREIZOLOWANYCH DO BUDYNKÓW W GRAJEWIE W OBSZARZE REWITALIZACJI NA TERENIE MIASTA GRAJEW	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Rozwój sieci ciepłowniczej. 2. Poprawa standardu mieszkań i przyciąganie nowych mieszkańców do obszaru rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt dotyczy budowy osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie. Odbiorca: właściciel/administrator obiektu, lokalu położonego na obszarze rewitalizacji na terenie Miasta Grajewo.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji na terenie Miasta Grajewo.
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie 19-203 Grajewo, ul. Targowa 2
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: zwiększenie dostępu do sieci ciepłowniczej.

	Przedsięwzięcie wpłynie na poprawę jakość środowiska, m.in. przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczeń powietrza.	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane podłączone do sieci ciepłowniczej.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (sieć ciepłownicza) – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 – 2025	10 mln zł	PEC Sp. z o.o., RPO WP, POIiŚ

PROJEKT NR 4.7 BUDOWA BRAKUJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ – SIEĆ CIEPŁOWNICZA		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Rozwój sieci ciepłowniczej. 2. Poprawa standardu mieszkań i przyciąganie nowych mieszkańców do obszaru rewitalizacji.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Zaprojektowanie i budowa sieci ciepłowniczej do budynków zlokalizowanych na Placu Niepodległości, przy ul. Traugutta i ul. Piłsudskiego.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Sieć ciepłownicza powinna zostać doprowadzona do budynków położonych na Placu Niepodległości 17, przy ul. Piłsudskiego 1, 3, 5, 7, 9, 11, przy ul. Traugutta – wszystkie budynki.	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie, Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: zwiększenie dostępu do sieci ciepłowniczej. Likwidacja lokalnych kotłowni i pieców węglowych (w których spalane są również odpady) spowoduje ograniczenie niskiej emisji CO ₂ i pyłów do środowiska, poprawi warunki życia mieszkańców	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane podłączone do sieci ciepłowniczej.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (sieć ciepłownicza) – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania

2018 – projektowanie, 2019 - 2020 – budowa sieci	200 tys. zł	PEC Sp. z o.o., RPO WP, POIiŚ
--	-------------	-------------------------------

PROJEKT NR 5.1 POPRAWA WYPOSAŻENIA W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ UŁATWIAJĄCĄ DOSTĘP DO USŁUG DLA OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM ORAZ ZWIĘKSZENIE KOMFORTU PRACY	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, 3. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Poprawa stanu infrastruktury służącej pomocy społecznej pozwoli na efektywniejsze prowadzenia działań pomocy społecznej na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ponadto obiekt położony jest bezpośrednio na obszarze rewitalizacji, co pozytywnie wpłynie na jakość przestrzeni publicznej.</p> <p>Projekt polegać będzie na modernizacji budynku przy ul. Strażackiej 6, w którym mieści się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, Zakład Administracji Domów Mieszkalnych w Grajewie (zarządca budynków komunalnych w mieście) i Urząd Miasta Grajewo oraz modernizacja budynku przy ul. Strażackiej 6a, w którym mieści się Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie i Urząd Miasta Grajewo. W zakres realizowanych zadań wchodzić będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja budynku mająca na celu dostosowanie go dla potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych oraz innych korzystających mieszkańców, • zlikwidowanie barier architektonicznych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich i dziecięcych, • wykonanie modernizacji instalacji centralnego ogrzewania i węzła cieplnego, • wykonanie niezbędnych remontów instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • montaż klimatyzacji, • wymiana pokrycia dachu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	<p>ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo, dz. Nr 870/2 ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo, dz. Nr 870/6</p>
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Rezultatem projektu będzie poprawiony stan obiektu infrastruktury społecznej (2 obiekty), co umożliwi prowadzenie skuteczniejszej pomocy społecznej na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji. Poprawi się również jakość przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.	
Sposób oceny i miary	Poprawiony stan obiektu infrastruktury społecznej (2 obiekty).	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej – 1 szt. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2022	1,8 mln. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.4 Infrastruktura społeczna 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 5.2 ŚWIETLICA BIBLIOTECZNA – MIEJSCE SPOTKAŃ CZYTELNIKÓW Z OBSZARU REWITALIZACJI	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej. 2. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 3. Tworzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 4. Kształtowanie i rozwój oferty kulturalnej oraz rozrywkowej.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt będzie polegał na wynajęciu dodatkowego pomieszczenia, jego przebudowie, wyremontowaniu i przystosowaniu go do potrzeb świetlicy bibliotecznej poprzez wyposażenie sali w nowe meble, gabloty oraz niezbędny sprzęt. W pomieszczeniu będą odbywać się m.in. spotkania autorskie, warsztaty dla dzieci, imprezy cykliczne, wystawy. Odbiorcą przedsięwzięcia są mieszkańcy Grajewa. Pozyskanie nowej sali stworzy warunki, umożliwiające rozszerzenie oferty kulturalno-edukacyjnej, co wpłynie na aktywne uczestnictwo społeczności lokalnej w życiu kulturalnym biblioteki.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Pomieszczenie znajduje się na Os. Broniewskiego 3, 19-200 Grajewo, obok Oddziału dla Dzieci MBP, w tym samym budynku.
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejska Biblioteka Publiczna w Grajewie ul. Wojska Polskiego 20 19-200 Grajewo
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	

Prognozowane rezultaty	Powstanie świetlicy bibliotecznej podniesie atrakcyjność jednostki. MBP będzie mogła w pełni zaspokajać potrzeby i oczekiwania społeczności z zakresu edukacji, informacji, a także poszerzyć ofertę kulturalną biblioteki i realizować nowe pomysły (np. konferencje, konkursy, spotkania tematyczne dla dorosłych). Powiększenie przestrzeni bibliotecznej m.in. zaktywizuje społeczność lokalną wokół książki oraz promocji kultury literackiej, a także przyczyni się do ograniczenia spadku czytelnictwa. Wskaźniki rezultatu: utworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej (1).	
Sposób oceny i miary	Powstanie nowej infrastruktury społecznej. Ponadto sposobem weryfikacji będą opinie mieszkańców, a także informacje zamieszczane w mediach lokalnych na temat zajęć, warsztatów i spotkań prowadzonych w świetlicy bibliotecznej.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 - 2025 roku	160 tys. zł	100% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 5.3 MODERNIZACJA HALI SPORTOWEJ MOSiR JAKO DOBRA ZMIANA NA NOWE WYZWANIA	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja aktywności mieszkańców. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej. 2. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 3. Tworzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 4. Kształtowanie i rozwój oferty kulturalnej oraz rozrywkowej.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Funkcjonująca od kilkunastu lat hala sportowa Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Grajewie wymaga zabiegów kosmetycznych pozwalających na wykorzystywanie jej w bardzo szerokim zakresie. W pierwszej kolejności zostanie wymieniona posadzka hali na podłogę systemową spełniającą wymagania nowoczesnych standardów technologicznych. Następnie nastąpi wyposażenie w konstrukcje oraz sprzęt pozwalający na rozgrywanie meczów koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej oraz tenisa ziemnego. Odbiorcą projektu w pierwszej kolejności mają być osoby uprawiające różne sporty zarówno na poziomie zawodowym jak i amatorskim z obszaru rewitalizacji, bo głównie to oni są uczestnikami zajęć organizowanych na hali sportowej.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Hala sportowa MOSiR w Grajewie ul. Strażacka 2
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	MOSiR Grajewo oraz UM Grajewo

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: utworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej (1). Projekt przyczyni się do poprawy warunków do rozwoju aktywności sportowo – kulturalnej w mieście Grajewo. Zmodernizowana hala sportowa zdywersyfikuje możliwość uprawiania większej ilości dyscyplin sportowych, przyczyni się do rozwoju klubów sportowych, pobudzi mieszkańców do chętniejszego udziału w imprezach kulturalno – sportowych.	
Sposób oceny i miary	Zmodernizowana infrastruktura społeczna. Prowadzenie ewidencji osób korzystających z hali przed i po modernizacji.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (Hala sportowa MOSiR) – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 – 2019	267 tys. zł	100% Miasto Grajewo, programy ministerialne

PROJEKT NR 6.1 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 10A	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 10A. Zakres projektu obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła cieplnego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 10A - działka o nr ewid. 1058
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	

Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 		
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlalny o poprawionym stanie technicznym.		
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.		
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania	
2019 - 2020	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo 	

PROJEKT NR 6.2 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW KOMUNALNYCH PRZY PL. NIEPODLEGŁOŚCI, UL. PIŁSUDSKIEGO	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związane jest z termomodernizacją ciągu budynków komunalnych mieszkalno-usługowych o złym stanie technicznym tworzących zwartą pierzeję: ul. Piłsudskiego 3, 5, 7-9, Pl. Niepodległości 17. Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła ciepłego, • wykonanie instalacji wodno-kanalizacyjnej, ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • wymiana pokrycia dachu, • rozbiórka przynależnych budynków gospodarczych • remont klatek schodowych, ewentualnie niezbędne przebudowy/rozbudowy

	<ul style="list-style-type: none"> poprawiające komunikację wewnątrz budynku • przebudowa śmietnika, • uprzątnięcie terenu pod nową zabudowę. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Doprowadzenie co i ccw oraz wykonanie termomodernizacji w pozostałych budynkach komunalnych: - przy ul. Piłsudskiego 3, 5, 7-9, nr działki – 941, 942, - przy Pl. Niepodległości 17, nr działki – 940,	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (4). Ponadto przewiduje się ograniczenie emisji CO2.	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane o poprawiony stan techniczny.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 4 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2022	2,0 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej 15% Miasto Grajewo

**PROJEKT NR 6.3
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KILIŃSKIEGO 5**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kilińskiego 5.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i wężła ciepłego,

	<ul style="list-style-type: none"> • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kilińskiego 5 - działka o nr ewid. 920	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2023 - 2024	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 6.4 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. EŁCKA 5	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.

	<p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Etckiej 5. Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i wężła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Etcka 5 - działka o nr ewid. 1045	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawionym stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2023 - 2024	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 6.5
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 13

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 13.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 13 - działka o nr ewid. 1372	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2025 - 2026	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność

		energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej <ul style="list-style-type: none"> • 15% Miasto Grajewo
--	--	--

PROJEKT NR 6.6 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 19	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 19.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węża ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 19 - działka o nr ewid. 1377
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.
Wskaźniki specyficzne	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.

dla RPO		
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2025 - 2026	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 6.7 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 21	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 21.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i wężła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 21 - działka o nr ewid. 1377
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	

Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlalny o poprawionym stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2025 - 2026	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 6.8 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. TRAUGUTTA 6A	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Traugutta 6A.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła cieplnego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu.

Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Traugutta 6A - działka o nr ewid. 963/2	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021 - 2022	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 6.9 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. TRAUGUTTA 10	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Traugutta 10.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej,

	<ul style="list-style-type: none"> • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła cieplnego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Traugutta 10 - działka o nr ewid. 959	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021 - 2022	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

**PROJEKT NR 6.10
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. ŁAZIENNA 9**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa.

	<p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Traugutta 6A. Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, ewentualnie niezbędne przebudowy/rozbudowy poprawiające komunikację wewnątrz budynku, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Łazienna 9 - działka o nr ewid. 1341/1	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Łazienna 9, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawionym stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021 - 2022	800 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

6. Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

W tym rozdziale ujęte zostały pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne, tj. takie, których na etapie tworzenia programu rewitalizacji nie udało się szczegółowo zdefiniować, natomiast ich przyszła realizacja wykazuje zbieżność z celami rewitalizacji lub może wносить wkład w rozwiązywanie problemów społecznych, koncentrujących się na obszarze rewitalizacji.

TABELA 21. POZOSTAŁE PROJEKTY I PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

CELE REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁŃ REWITALIZACYJNYCH I ZADANIA REWITALIZACYJNE, SZACUNKOWA WARTOŚĆ
<p>Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Zwiększanie aktywności społecznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO, 350 tys. zł • Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji, 350 tys. zł • Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji, 100 tys. zł • Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych, 300 tys. zł • Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych, 350 tys. zł <p>Efekt: zwiększanie społecznego zaangażowania w sprawy publiczne</p>
<p>Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.</p>	<p>Przeciwdziałanie ubóstwu oraz bezrobociu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji, 500 tys. zł • Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji, 300 tys. zł • Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe, 300 tys. zł • Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji, 350 tys. zł <p>Efekt: zmniejszanie skali ubóstwa oraz bezrobocia, przeciwdziałanie dziedziczeniu problemów</p>
<p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Przeciwdziałanie ubóstwu oraz bezrobociu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.), 500 tys. zł • Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji, 2 mln zł <p>Efekt: zmniejszanie skali ubóstwa oraz bezrobocia</p>
<p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p>	<p>Poprawa stanu przestrzeni publicznych oraz wspólnych, w tym: podwórek, parków, skwerów, chodników, dróg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP, 200 tys. zł • Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszego oraz oznakowanie, 2 mln zł • Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców

	<p>i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP, 4 mln zł</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, parków, placów zabaw, siłowni zewnętrznych – we współpracy ze społecznością lokalną, 1 mln zł • Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych, 400 tys. zł <p>Efekt: Poprawa estetyki oraz funkcjonalności przestrzeni obszaru rewitalizacji</p> <p>Rozwój sieci ciepłowniczej i kanalizacyjnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel), 1 mln zł • Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ciepłej, 2 mln zł <p>Efekt: tworzenie atrakcyjnej przestrzeni do inwestycji oraz zamieszkania.</p>
Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.	<p>Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej na rzecz integracji społecznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej, 350 tys. zł • Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej, 2 mln zł • Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych, 2 mln zł <p>Efekt: zwiększenie udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej, rekreacyjnej miasta</p>
Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.	<p>Poprawa stanu technicznego obiektów mieszkalnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działania na rzecz poprawy energooszczędności poprzez termomodernizację obiektów budowlanych, 1 mln zł • Realizacja Planu usuwania wyrobów azbestowych z przestrzeni obszaru rewitalizacji, 300 tys. zł <p>Efekt: Poprawa stanu technicznego budynków, zmniejszenie strat ciepła</p>

Szacunkowa wartość realizacji pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych to 21,6 mln zł.

7. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

Komplementarność to jedna z najistotniejszych cech programów rewitalizacji. Rewitalizacja jest procesem całościowej przemiany przestrzeni gminy, która charakteryzuje się szczególną koncentracją problemów.

W Grajewie główne problemy obszaru rewitalizacji związane są z koncentracją problemów społecznych oraz przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Wokół tych problemów zbudowany został pomysł na rewitalizację. Wyrazem tego są projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne ujęte w główne cele rewitalizacji.

Program rewitalizacji, będący bardzo precyzyjnie zdefiniowanym planem operacyjnym na rzecz wychodzenia ze stanów kryzysowych przestrzeni zdegradowanej, powinien być tak skonstruowany, aby zapewnić równowagę w eliminowaniu problemów, które z reguły wzajemnie się przenikają i są od siebie zależne (**komplementarność problemowa**).

Schemat komplementarności problemowej rewitalizacji w Grajewie przedstawia się następująco:

- Poszczególne cele programu rewitalizacji wykazują się silną spójnością i wzajemnym oddziaływaniem. Poszczególne cele zdefiniowane zostały w odpowiedzi na główne problemy obszaru rewitalizacji, bazując na jego atutach (więcej w rozdziałach: wizja, cele rewitalizacji). Pozwoliło to stworzyć logicznie powiązany plan operacyjny, opierający się ostatecznie na wybranych projektach rewitalizacyjnych. Projekty ujęte w niniejszym programie wypełniają wszystkie zdefiniowane cele. Efektywność podejmowanych działań związanych z wychodzeniem ze stanów kryzysowych (projekty miękkie) wzmacniania jest działaniami o charakterze infrastrukturalnym i organizacyjnym.
- Istotą programu jest ponadto oparcie się na potencjale instytucjonalnym oraz społecznym miasta, który tworzy szereg wyspecjalizowanych jednostek, świadczących usługi społeczne. Program rewitalizacji zakłada wzmocnienie tego potencjału, m. in. poprzez rozwój infrastruktury kultury, sportu, pomocy społecznej, jak również wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmocnienie kapitału społecznego.
- Komplementarność problemową uzupełnia związek programu rewitalizacji z celami i założeniami najważniejszych dokumentów planistycznych i strategicznych Miasta (zobacz rozdział: Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy).

Poszczególne projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne wykazują się ścisłymi powiązaniem, które ukazano w poniższym zestawieniu.

TABELA 22. KOMPLEMENTARNOŚĆ POMIĘDZY PROJEKTAMI

Projekt	Powiązanie z projektami	Uzasadnienie
Projekt nr 1.1. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.	Projekt nr 2.4. Skuteczna i kompleksowa pomoc w istniejących problemach społecznych i dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków na obszarze rewitalizacji. Projekt nr 5.1. Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do usług dla osób zagrożonych wykluczeniem oraz zwiększenie komfortu pracy	W programie rewitalizacji ujęto projekty, które wspierają bezpośrednio osoby starsze i niepełnosprawne poprzez pracę socjalną (projekt nr 1.1) oraz tworzą warunki na obszarze rewitalizacji do wielowymiarowych działań na rzecz aktywności osób starszych i niepełnosprawnych. Projekt 2.4 wzmacnia potencjał organizacyjny i instytucjonalny systemu pomocy społecznej. Projekt nr 5.1 poprawia dostęp do oferty

	<p>Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji</p> <p>Projekt nr 5.3. Modernizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania</p>	<p>społecznej i kulturalnej na OR, projekty 5.2 oraz 5.3 wzmacniają infrastrukturę społeczną, która może być wykorzystywana do aktywności seniorów i osób starszych.</p>
<p>Projekt nr 1.2. Utworzenie Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie poprzez przekształcenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Grajewie oraz rozbudowę jego bazy szkolnej.</p>	<p>Projekt nr 5.1. Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do usług dla osób zagrożonych wykluczeniem oraz zwiększenie komfortu pracy</p>	<p>Oba projekty wzmacniają i rozwijają ofertę na rzecz osób niepełnosprawnych. Projekt 1.2 wzmacnia ofertę edukacyjną, projekt 5.1 dostępność instytucji i oferty miejskiej.</p>
<p>Projekt nr 1.3. Rozwój działalności „Centrum Nowa Droga”</p>	<p>Projekt nr 2.3. Wsparcie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym na obszarze rewitalizacji</p> <p>Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji</p> <p>Projekt nr 5.3. Modernizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania</p> <p>Pozostałe projekty rewitalizacyjne:</p> <p>Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe</p> <p>Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji</p> <p>Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO</p> <p>Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru</p>	<p>Projekty dedykowane są grupom zagrożonym wykluczeniem mieszkającym na terenie obszaru rewitalizacji i wzajemnie się uzupełniają. Projekt 1.3 skierowany jest do różnych grup społecznych i ma na celu pobudzenie aktywności społecznej. Rezultaty projektu będą wzmacniane przez projekt 2.3 (wsparcie dzieci i młodzieży z ubogich rodzin) oraz przez rozwiniętą infrastrukturę społeczną (5.2, 5.3).</p>

	rewitalizacji Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych	
Projekt nr 2.1 Grajewskie Centrum Integracji	Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji Projekt nr 5.3. Modernizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania Pozostałe projekty rewitalizacyjne: Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej	Działania realizowane w projekcie 2.1 (aktywna integracja społeczna) wzmacniane będą poprzez ofertę realizowaną na bazie infrastruktury społecznej (5.2, 5.3).
Projekt nr 2.2. Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji	Pozostałe projekty rewitalizacyjne: Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji	Specjaliści lepiej realizować będą zadania pomocy społecznej.
Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości	Pozostałe projekty rewitalizacyjne: Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel) Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.) Oraz szczególna komplementarność przestrzenna: Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie Placu Niepodległości i udostępnienie ich na cele społeczne	Wymienione projekty są komplementarne nie tylko ze względu na swoją lokalizację. Docelowe reprezentacyjnej części miasta obejmować będzie także przyległe tereny, które pełnić będą funkcję publiczne. Stworzona zostanie przestrzeń, w której możliwe będzie realizacja „prywatnych inwestycji” i jej dalsze zagospodarowanie. Wpłyne to nie tylko na jakość życia, lecz także na aktywność gospodarcza. Program rewitalizacji wspierać będzie aktywność zawodową i przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji. Stworzona zostanie docelowo przestrzeń przygotowana do przyjęcia inwestorów (w pełni uzbrojona w infrastrukturę techniczną), której atutem będzie lokalizacja.

	<p>Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie ul. Popiełuszki</p> <p>Projekt nr 4.4. Budowa nawierzchni jezdni oraz kanalizacji deszczowej w ul. Popiełuszki w Grajewie</p> <p>Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej</p> <p>Projekt nr 4.6. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo</p>	
<p>Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji</p>	<p>Pozostałe projekty rewitalizacyjne:</p> <p>Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszego oraz oznakowanie</p>	<p>Oba projekty zwiększą dostępność terenów rekreacji i wypoczynku na obszarze rewitalizacji.</p>
<p>Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza</p>	<p>Projekt nr 6.1. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 10a</p> <p>Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków komunalnych przy Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego</p> <p>Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5</p> <p>Projekt nr 6.4. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Ełcka 5</p> <p>Projekt nr 6.5. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 13</p> <p>Projekt nr 6.6. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 19</p> <p>Projekt nr 6.7.</p>	<p>Rezultaty projektów z zakresu termomodernizacji (oszczędność energetyczna i zmniejszenie emisji do atmosfery) będą wzmacniane poprzez podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej (dalsze zmniejszenie emisji zanieczyszczeń).</p>

	Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 21	
	Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A	
	Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10	
	Projekt nr 6.10. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Łazienna 9	

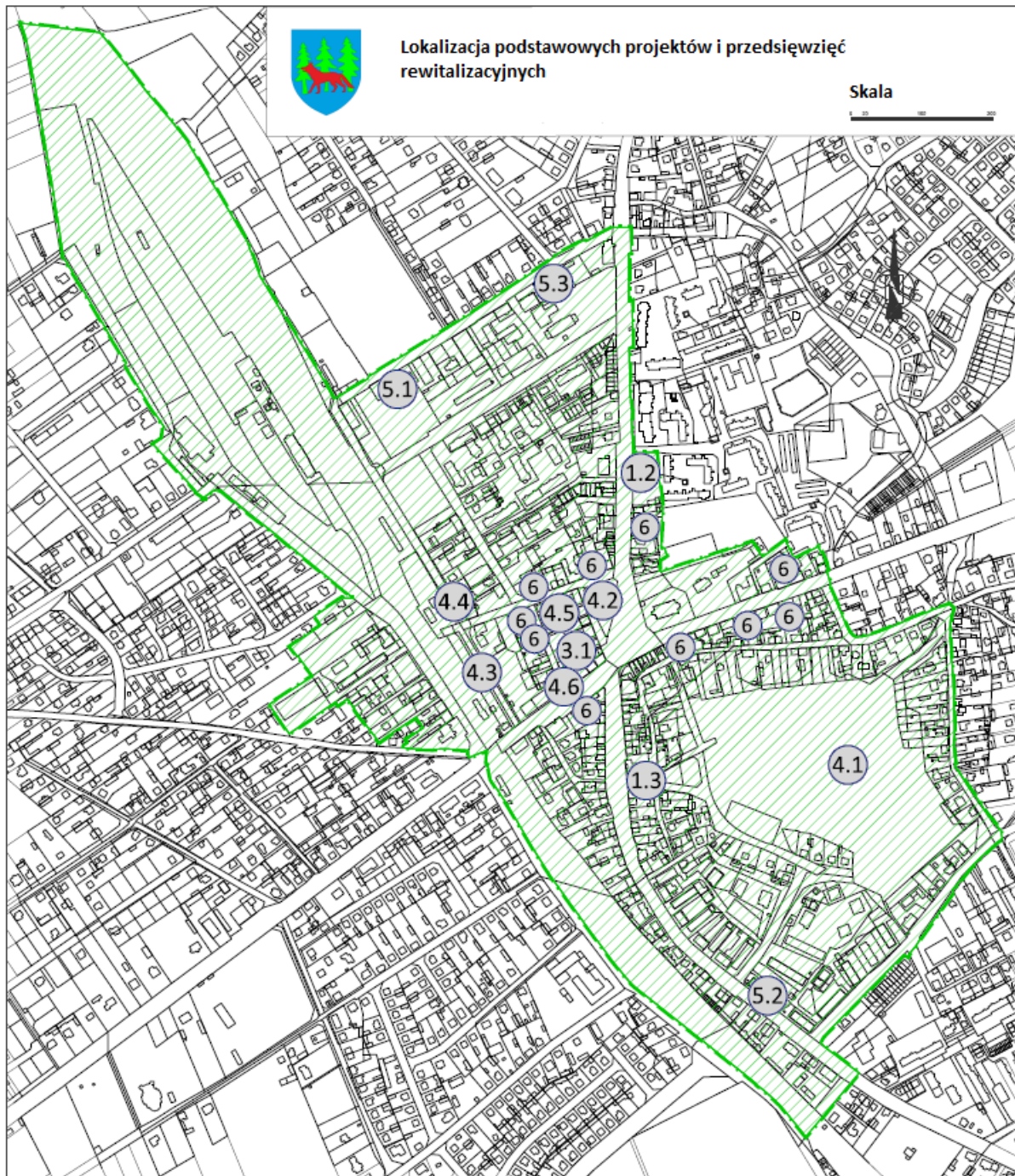
Samo pojęcie komplementarności nie ogranicza się jednak tylko i wyłącznie do całościowego spojrzenia na problemy trawiące przestrzeń rewitalizacji. Przestrzeń miasta, na której gmina zamierza prowadzić rewitalizację jest częścią tkanki całego miasta – powiązaną z nią funkcjonalnie. Szereg procesów zachodzących w tej przestrzeni wynika z uwarunkowań i czynników występujących poza granicami obszaru rewitalizacji (**komplementarność przestrzenna**).

Do najważniejszych cech komplementarności przestrzennej rewitalizacji w Grajewie należy:

- Działania rewitalizacyjne służyć będą mieszkańcom całego miasta, jak również mieszkańcom powiatu grajewskiego. Podkreślić tu należy szczególne znaczenie centrum miasta w świadczeniu usług publicznych, w szczególności związanych z administracją, kulturą, rekreacją, usługami na rzecz ludności, jak również komunikacją publiczną.
- Rezultaty programu rewitalizacji wzmocnione będą przez działania oraz projekty realizowane poza obszarem rewitalizacji lub wykraczające poza ten obszar. W szczególności należy tu wymienić projekty związane z infrastrukturą drogową. Docelowo w okolicy Grajewo zrealizowana zostanie inwestycja budowy drogi ekspresowej, która odciąży bezpośrednio układ komunikacyjny w centrum miasta. Tym samym nie tylko poprawi się jakość komunikacji, w tym szybkość dojazdu z Grajewo do okolicznych ośrodków miejskich, ale przede wszystkim poprawi się jakość życia na obszarze rewitalizacji. Budowa drogi odwodowej spowoduje znaczne zmniejszenie potoków pojazdów wewnątrz miasta, wpłynie pozytywnie na poprawę klimatu akustycznego i będzie miała widoczny wpływ na poprawę jakości powietrza atmosferycznego.
- Miasto Grajewo inwestować będzie w dalszy rozwój sieci dróg i ścieżek rowerowych, co przyczyni się do lepszego powiązania przestrzeni rewitalizowanej z bliższym i dalszym otoczeniem. Zwiększy się tym samym dostępność oferty z obszaru rewitalizacji dla mieszkańców miasta i okolic.
- Wszystkie projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji,
- Obszar rewitalizacji to nieduża przestrzeń miasta, realizacja poszczególnych projektów, w tym związanych z przemianą przestrzenno-funkcjonalną – oddziaływać będzie pozytywnie na cały obszar rewitalizacji. Dotyczy to w szczególności przestrzeni Parku Solidarności, Placu Niepodległości oraz Dworca PKP.
- Projekty miękkie, społeczne oraz związane z rozwijaniem infrastruktury społecznej – co do zasady kierowane będą do mieszkańców obszaru rewitalizacji, bez defaworyzowania żadnej z grup społecznych.
- Z uwagi na swoją ponadlokalną funkcję przemiana obszaru rewitalizacji pozytywnie wpłynie na wiele aspektów funkcjonowania miasta Grajewo, wzmocniając jego rozwój oraz potencjały.

- Działania rewitalizacyjne w odniesieniu do sfery przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej realizowane będą w przestrzeniach najbardziej zdegradowanych, a jednocześnie posiadających potencjał do kształtowania atrakcyjnej śródmiejskiej przestrzeni miejskiej.

MAPA 5. LOKALIZACJA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

ŹRÓDŁO: OPACOWANIE WŁASNE

Rewitalizacja jest procesem wieloletnim, a zdefiniowany na konkretny okres czasu program rewitalizacji, to dość precyzyjny plan operacyjny. Oznacza to, że w programie rewitalizacji należy także uwzględnić wymiar czasu – w szczególności poprzez nawiązanie do prowadzonych już wcześniej działań. W ten sposób możliwe jest wykorzystanie oraz wzmacnianie rezultatów już wcześniej prowadzonych działań (**komplementarność międzyokresowa**).

Komplementarność międzyokresowa polegać będzie na:

- Kontynuowania działań modernizacyjnych oraz przemiany przestrzeni centrum miasta w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć zrealizowanych w okresie poprzedzającym przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji. W szczególności warto wspomnieć o działaniach modernizacyjnych zrealizowanych już w obrębie parku Solidarności, gdzie powstał m. in. plac zabaw. Ponadto na obszarze rewitalizacji w obrębie ulicy Piłsudskiego realizowana była inwestycja modernizacji nawierzchni drogi.

Miasto Grajewo nie prowadziło działań rewitalizacyjnych w oparciu o program rewitalizacji. Na terenie miasta nie został wyznaczony obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Jednak warto podkreślić, że na tej części miasta (obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczony Uchwałą Rady Miasta Grajewo Nr XXXIII/261/17 z dnia 02.03.2017 r., zmienioną Uchwałą nr XXXIX/303/17 Rady Miasta Grajewo z dnia 30 sierpnia 2017 r.) były prowadzone działania modernizacyjne i procesy rozwojowe z udziałem środków zewnętrznych oraz środków z budżetu miasta. Przedstawione poniżej działania modernizacyjne i inwestycyjne będą sukcesywnie kontynuowane, a dzięki temu możliwe będzie wykorzystanie oraz wzmacnianie rezultatów już wcześniej prowadzonych działań.

Projekty i przedsięwzięcia zrealizowanych w okresie poprzedzającym przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji:

a) z zakresu gospodarki komunalnej:

- wykonanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 termomodernizacji budynku komunalnego mieszkalnego przy ul. Kopernika 8-10.
- wykonanie kompleksowego remontu 6 mieszkań oraz klatki schodowej budynku przy ulicy Kolejowej 3,
- wykonanie kompleksowego remontu 2 mieszkań i 1 lokalu użytkowego oraz klatki schodowej budynku przy ul. Kopernika 1,
- przebudowa dachu budynku mieszkalnego położonego przy Pl. Niepodległości 5 i 5A.
- remont elewacji budynku wspólnie z Powiatową Stacją Sanitaro – Epidemiologiczną.

Powiązanie z projektami:

- Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków komunalnych przy Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego,
- Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5,
- Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A,
- Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10.

b) z zakresu infrastruktury technicznej:

- wykonanie odpływu sanitarnego z budynków przy ul. Kolejowa 2 i 2A,
- budowa oświetlenia na ul. Popiełuszki (wykonaniu linii kablowej oświetleniowej o długości 419,00 m, 19 szt. słupów oświetleniowych wraz z oprawami).

Powiązanie z projektami:

- Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej,

- Projekt nr 4.6. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo,
- Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza.

c) z zakresu dróg i chodników

- remont schodów w Parku Solidarności przy os. Broniewskiego 8,
- budowa w obrębie ulicy Górnej wybudowana nawierzchni z betonowej kostki brukowej wraz z kanalizacją deszczową,
- remont nawierzchni chodników położonych w ul. A. Mickiewicza i ul. dr Tadeusza Nowickiego oraz w parku przy ul. Popiełuszki, Mickiewicza i Nowickiego,
- budowa nawierzchni na os. Centrum przy bloku nr 3,
- budowa drogi wewnętrznej na os. Centrum (dojazd z ul. Mickiewicza do bl. Nr 3 i 5).

Powiązanie z projektami:

- Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap I,
- Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie Placu Niepodległości i udostępnienie ich na cele społeczne,
- Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w obrębie ul. Popiełuszki.

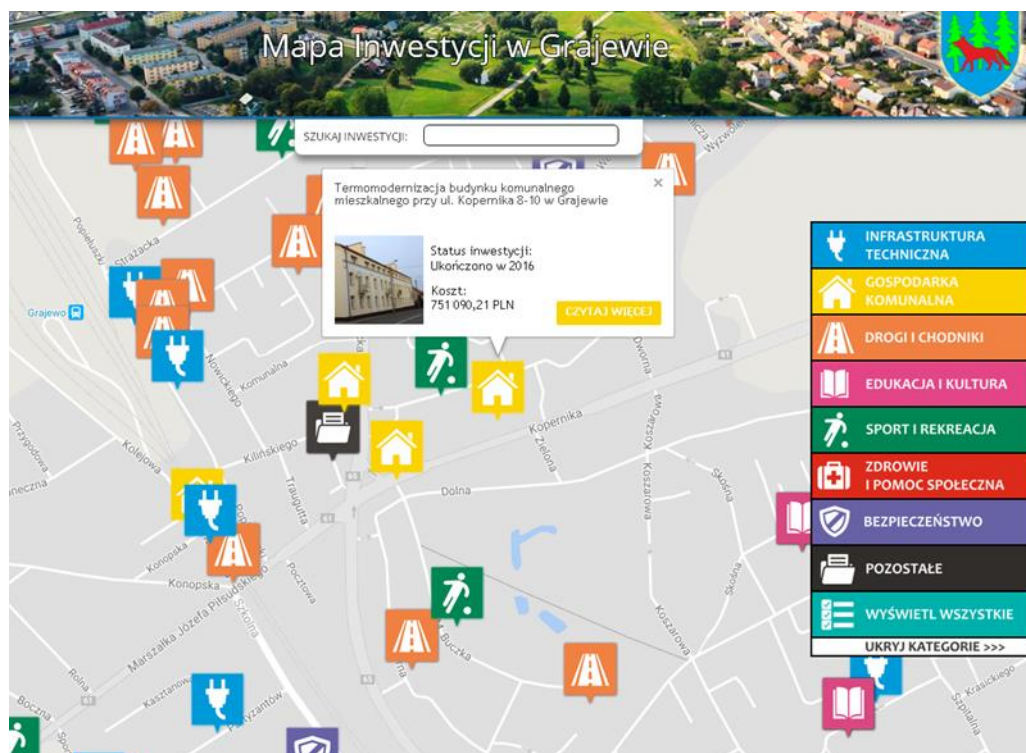
d) z zakresu sportu wykonano Street Workout w Parku Solidarności obejmujący komplet 11 urządzeń do ćwiczeń oraz wybudowano urządzenia rekreacyjno-sportowych na os. Centrum.

Powiązanie z projektami:

- Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji,
- Projekt nr 5.3. Modernizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania.

W ramach kampanii informacyjnej utworzona została dla mieszkańców Mapa Inwestycji Grajewo, na której na bieżąco umieszczane są wszystkie informacje o zrealizowanych inwestycjach m.in. zakres inwestycji, rok ukończenia, koszt i źródło finansowania. Mapa dostępna jest pod adresem <http://www.inwestycje.grajewo.pl/>.

RYСУNEK 1. MAPA INWESTYCJI REALIZOWANYCH W GRAJEWIE

ŹRÓDŁO: [HTTP://WWW.INWESTYCJE.GRAJEWO.PL/](http://www.inwestycje.grajewo.pl/)

Sukces rewitalizacji jest w dużym stopniu uzależniony od tego, czy uda się zrealizować szereg zaplanowanych, bardzo konkretnych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Projektowe podejście do realizacji programu rewitalizacji, oznacza, że jest to dość skomplikowany plan, który wymaga partnerstwa oraz zorganizowania procedur realizacji. Niepowodzenie realizacji jednego z istotnych projektów rewitalizacyjnych może bowiem wpłynąć na niepowodzenie lub skuteczność całego programu rewitalizacji (**komplementarność proceduralno-instytucjonalna**).

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna polegać będzie na:

- Program rewitalizacji realizowany jest przez Gminę, ale charakteryzuje się również włączeniem w proces tworzenia i realizacji różnych interesariuszy, w tym mieszkańców. Gmina pełnić będzie rolę lidera inicjującego współpracę interesariuszy oraz odpowiedzialna będzie za zorganizowanie procesu uspołecznienia, jak też monitoringu i ewaluacji.
- Na etapie tworzenia programu rewitalizacji nie udało się w sposób zadowalający włączyć do realizacji programu organizacji z sektora pozarządowego (brak projektów zgłoszonych przez organizacje pozarządowe). Tym samym jednym z wyzwań programu rewitalizacji jest prowadzenie dalszych aktywnych działań na rzecz aktywnego włączenia organizacji społecznych w proces rewitalizacji w Grajewie.
- Komplementarność proceduralno – instytucjonalną opisano szerzej w rozdziale 11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji oraz rozdziale 12. Opis struktury zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji.

Podejście projektowe realizacji programu rewitalizacji oznacza także konieczność poszukiwania dla każdego z przedsięwzięć źródeł finansowania. Różnorodność pomysłów rewitalizacyjnych skutkuje

różnorodnością potencjalnych źródeł finansowania. Projekty edukacyjne, szkoleniowe, etc. mogą uzyskać wsparcie ze środków EFS, projekty infrastrukturalne ze środków EFRR. Program rewitalizacji może być realizowany zarówno przez podmioty publiczne jak też prywatne (**komplementarność źródeł finansowania**).

Komplementarność źródeł finansowania polegać będzie na:

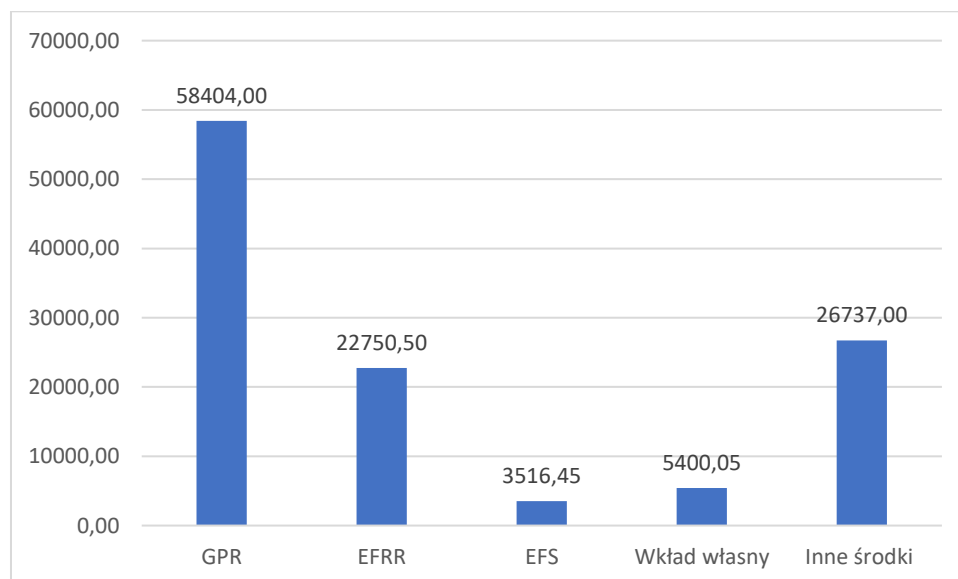
- Realizacja programu rewitalizacji w Grajewie zakłada wykorzystanie szeregu dostępnych funduszy zewnętrznych. Uzupełnieniem środków zewnętrznych będą fundusze własne.
- Z uwagi na niedostateczny udział w realizacji programu rewitalizacji podmiotów prywatnych główne środki finansowe związane z realizacją programu będą udziałem podmiotów publicznych działających w Grajewie. Środki te będą uzupełniane przez zewnętrzne źródła finansowe, w tym środki Unii Europejskiej.
- Zakłada się prowadzenie aktywnych działań mających na celu włączeniu organizacji pozarządowych do realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, co skutkować będzie także większą różnorodnością źródeł finansowania programu rewitalizacji. Ponadto zakłada się, że w wyniku głównych działań inwestycyjnych związanych z tworzeniem reprezentacyjnej przestrzeni w centrum miasta, możliwe będzie pozyskanie inwestorów prywatnych, którzy podejmą się działań dalszego zagospodarowania centrum miasta.

8. Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji

Zabezpieczenie finansowe działań związanych z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji stanowią środki Unii Europejskiej, w tym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz krajowe środki publiczne, w tym wkład własny podmiotów publicznych do projektów unijnych oraz środki budżetowe Miasta w przypadku projektów realizowanych bezpośrednio w budżetu gminy:

- Szacunkowy koszt realizacji podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynosi 36 754 tys. zł,
- Szacunkowy koszt realizacji pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynosi 21 650 tys. zł,
- Łączny szacunkowy koszt realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji wynosi 58 404 tys. zł,
- Prognozowany udział środków pochodzących z EFRR wynosi 22 750,5 tys. zł (39,0% całkowitych kosztów GPR),
- Prognozowany udział środków pochodzących z EFS wynosi 3 516,45 tys. zł (6,0% całkowitych kosztów GPR),
- Prognozowany udział środków stanowiących publicznych wkład do projektów z EFRR i EFS wynosi 5 400,05 tys. zł (9,2% całkowitych kosztów GPR),
- Prognozowany udział innych środków publicznych wyniesie 26 737 mln zł (45,8% całkowitych kosztów GPR).

RYSUNEK 2. PROGNOZOWANA WIELKOŚĆ ŚRODKÓW ZWIĄZANYCH Z REALIZACJĄ GPR W TYS. ZŁ

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

TABELA 23. RAMY FINANSOWE ZWIĄZANE Z PODSTAWOWYMI PROJEKTAMI I PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
1.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 1.1. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.	1	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	150		127,5	22,5	
2.	Powiat Grajewski	Projekt nr 1.2. Utworzenie Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie poprzez przekształcenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Grajewie oraz rozbudowę jego bazy szkolnej.	1	Powiat Grajewski	3500	2975		525	
3	Miasto Grajewo	Projekt nr 1.3. Rozwój działalności „Centrum Nowa Droga”	1	Organizacje pozarządowe / Miasto Grajewo	900	765		135	
4.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 2.1 Grajewskie Centrum Aktywnej Integracji	2	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	227		192,95	34,05	
5.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 2.2. Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji	2	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	150		127,5	22,5	
6.	Miejski Ośrodek Pomocy	Projekt nr 2.3. Wsparcie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym na obszarze rewitalizacji	2	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	160		136	24	

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
	Spółecznej w Grajewie								
7.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 2.4. Skuteczna i kompleksowa pomoc w istniejących problemach społecznych i dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków na obszarze rewitalizacji	2	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	150		127,5	22,5	
8.	Miasto Grajewo	Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości	3	Miasto Grajewo	1000	714		126	160
9.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji	4	Miasto Grajewo	6500	4875		1625	
10.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie placu Niepodległości i udostępnienie ich na cele społeczne	4	Miasto Grajewo	1800	1530		270	
11.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie ul. Popiełuszki	4	Miasto Grajewo	800	680		120	
12.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.4. Budowa nawierzchni jezdni oraz kanalizacji deszczowej w ul. Popiełuszki w Grajewie	4	Miasto Grajewo	1240	1054		186	
13.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej	4	Miasto Grajewo	150				150
14.	Przedsiębiorstwo	Projekt nr 4.6. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur	4	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	10000				10000

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
	Energetyki Ciepłej	preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo							
15.	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza	4	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	200				200
16.	Miasto Grajewo	Projekt nr 5.1 Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do świadczeń pomocy społecznej dla osób korzystających oraz zwiększenie komfortu pracy	5	Miasto Grajewo	1800	1530		270	
17.	Miejska Biblioteka Publiczna w Grajewie	Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji	5	Miejska Biblioteka Publiczna w Grajewie	160				160
18.	MOSiR Grajewo	Projekt nr 5.3. Modernizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania	5	MOSiR Grajewo oraz Miasto Grajewo	267				267
19.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.1. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 10a	6	Miasto Grajewo	600	510		90	
20.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków komunalnych przy Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego	6	Miasto Grajewo	2000	1700		300	
21.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5	6	Miasto Grajewo	600	510		90	
22.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.4. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Etcka 5	6	Miasto Grajewo	600	510		90	

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
23.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.5. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 13	6	Miasto Grajewo	600	510		90	
24.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.6. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 19	6	Miasto Grajewo	600	510		90	
25.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.7. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 21	6	Miasto Grajewo	600	510		90	
26.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A	6	Miasto Grajewo	600	510		90	
27.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10	6	Miasto Grajewo	600	510		90	
28.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.10. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Łazienna 9	6	Miasto Grajewo	800	680		120	
	RAZEM				36754	20583	711,45	4522,55	10937

TABELA 24. RAMY FINANSOWE ZWIĄZANE Z POZOSTAŁYMI PROJEKTAMI I PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
1.	Miasto Grajewo	Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO.	1	Miasto Grajewo	350		297,5	52,5	
2.	Miasto Grajewo	Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji.	1	Miasto Grajewo	350		297,5	52,5	
3.	Miasto Grajewo	Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji.	1	Miasto Grajewo	100				100
4.	Miasto Grajewo	Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych.	1	Miasto Grajewo, organizacje pozarządowe	300		255	45	
5.	Miasto Grajewo	Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych.	1	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, organizacje pozarządowe	350		297,5	52,5	
6.	Miasto Grajewo	Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji.	2	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe	500		425	75	
7.	Miasto Grajewo	Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji.	2	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe	300		255	45	
8.	Miasto Grajewo	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze	2	Szkoły, organizacje pozarządowe	300		255	45	

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
		rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe.							
9.	Miasto Grajewo	Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji, 350 tys. zł	2	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, organizacje pozarządowe	350		297,5	52,5	
10.	Miasto Grajewo	Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.).	3	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, organizacje pozarządowe	500		425	75	
11.	Miasto Grajewo	Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji.	3	Miasto Grajewo	2000				2000
12.	Miasto Grajewo	Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP.	4	Miasto Grajewo	200	170		30	
13.	Miasto Grajewo	Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszego oraz oznakowanie.	4	Miasto Grajewo	2000	1700		300	
14.	Miasto Grajewo	Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP.	4	Miasto Grajewo	4000				4000

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
15.	Miasto Grajewo	Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, parków, placów zabaw, siłowni zewnętrznych – we współpracy ze społecznością lokalną.	4	Miasto Grajewo	1000				1000
16.	Miasto Grajewo	Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych.	4	Miasto Grajewo	400				400
17.	Miasto Grajewo	Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel).	4	Miasto Grajewo	1000				1000
18.	Miasto Grajewo	Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ciepłej.	4	Miasto Grajewo	2000				2000
19.	Miasto Grajewo	Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej.	5	Miasto Grajewo, Grajewskie Centrum Kultury	350	297,5		52,5	
20.	Miasto Grajewo	Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej.	5	Miasto Grajewo	2000				2000
21.	Miasto Grajewo	Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych.	5	Miasto Grajewo	2000				2000
22.	Miasto Grajewo	Działania na rzecz poprawy energooszczędności poprzez termomodernizację obiektów budowlanych.	6	Miasto Grajewo	1000				1000
23.	Miasto Grajewo	Realizacja Planu usuwania wyrobów azbestowych z przestrzeni obszaru	6	Miasto Grajewo	300				300

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Cel	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu razem w tys. zł	EFRR w tys. zł	EFS w tys. zł	Wkład własny (publiczny, prywatny) w tys. zł	Inne krajowe środki publiczne oraz prywatne w tys. zł
		rewitalizacji.							
	RAZEM				21650	2167,5	2805	877,5	15800

9. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji

Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji podkreśla znaczenie zasady partnerstwa i partycypacji w procesie tworzenia i realizacji/wdrażania programu rewitalizacji.

Program rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu rewitalizacji.

Przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji polegają w szczególności na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest ważnym warunkiem sukcesu.⁸

Jednym z elementów uspołecznienia przygotowania programu rewitalizacji jest powołanie zespołu ds. Gminnego Programu Rewitalizacji, którego zadaniem jest wsparcie merytoryczne Burmistrza w opracowaniu dokumentu programu rewitalizacji.

⁸ Na podstawie: Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

9.1 Procedura uspołecznienia na etapie przygotowania programu rewitalizacji.

Identyfikacja interesariuszy procesu rewitalizacji w Grajewie

Skuteczny i efektywny proces rewitalizacji musi opierać się na rzeczywistej partycypacji wszystkich zainteresowanych interesariuszy, w tym zwłaszcza lokalnej społeczności.

Aby było to możliwe proces tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo od samego początku umożliwiał szerokie i bezpośrednie włączenie się interesariuszy w diagnozowanie potrzeb i problemów oraz formułowanie rozwiązań. Należy pamiętać, że przez interesariuszy rewitalizacji należy rozumieć każdą osobę i podmiot zainteresowany przebiegiem rewitalizacji w Grajewie.

Identyfikacji i analizy grup interesariuszy procesu rewitalizacji Grajewa dokonano na etapie:

- zbierania danych ilościowych i jakościowych poprzez badanie mieszkańców obszarów rewitalizacji prowadzone techniką ankierskich wywiadów osobistych oraz za pośrednictwem kwestionariusza internetowego oraz pogłębione wywiady z lokalnymi liderami opinii – techniką wywiadów telefonicznych,
- organizacji spotkania bezpośredniego z mieszkańcami w postaci warsztatów i spaceru badawczego przeprowadzonego w dniach 23.05.2017 r. w ramach konsultacji społecznych związanych z opracowaniem projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo,
- organizacji naboru otwartego na przedsięwzięcia rewitalizacyjne do ujęcia w programie rewitalizacji. Nabór trwał do 29.05.2017 r.
- spotkania warsztatowo - konsultacyjnego z zespołem ds. rewitalizacji w dniu 23.05.2017 r. związanego z wypracowaniem wizji, celów, kierunków i zadań oraz systemu realizacji programu.⁹

Pozyskiwanie danych statystycznych obrazujących skalę i przyczyny występowania kryzysu społecznego na terenie Grajewa pozwoliło na zaangażowanie do procesu programowania rewitalizacji przedstawicieli instytucji publicznych z terenu Grajewa: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Towarzystwa Budownictwa Społecznego, Grajewskiego Centrum Kultury, Komendy Powiatowej Policji, przedstawicieli szkół.

Kontakty nawiązane na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji umożliwiły dalszą współpracę z instytucjami na etapie prac związanych z programowaniem procesu rewitalizacji, a przede wszystkim ustalania kierunków interwencji rewitalizacyjnej.

Do udziału w spotkaniach, warsztatach oraz spacerze badawczym zaproszono te podmioty, które potencjalnie już na tym wczesnym etapie mogłyby się włączyć w planowanie działań rewitalizacyjnych w mieście - lokalnych przedsiębiorców, wspólnoty mieszkaniowe, kluczowe instytucje publiczne, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz wszystkich radnych Rady Miasta Grajewo.

Spśród osób biorących udział w spotkaniach, warsztatach i spacerze badawczych znaleźli się docelowo:

- radni Miasta Grajewo,
- dyrektorzy grajewskich przedszkoli i szkół,

⁹Raport z konsultacji społecznych związanych z opracowaniem projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo http://bip.um.grajewo.pl/ogloszenie_s/raport-z-konsultacji-spoecznych-1.html

- przedstawiciele Grajewskiego Domu Kultury,
- przedstawiciele organizacji Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- przedstawiciele Klubu Seniora,
- przedstawiciele Stowarzyszenia Towarzystwo Przyjaciół 9 Pułku Strzelców Konnych,
- przedstawiciele lokalnych przedsiębiorców,
- przedstawiciele kluczowych z punktu widzenia rewitalizacji komórek organizacyjnych Urzędu Miasta,
- przedstawiciele wspólnoty mieszkaniowej przy ul. Plac Niepodległości 11,
- mieszkańcy.

Celem spotkań oraz warsztatów było poznanie potrzeb mieszkańców i pozostałych interesariuszy w celu określenia możliwości ich zabezpieczenia na poziomie procesu rewitalizacji Grajewa. Uczestnicy warsztatów wypracowywali propozycje rozwiązań najbardziej uciążliwych problemów obszaru rewitalizacji, które zostały włączone do interwencji rewitalizacyjnej objętej Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Grajewa na lata 2017-2027.

Na etapie opracowania koncepcji działań rewitalizacyjnych, w wyniku otwartego naboru projektów rewitalizacyjnych, do grona interesariuszy dołączyli przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz przedstawiciele Stowarzyszenia Alternatywa.

Tak zidentyfikowane grono interesariuszy na etapie przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewa stało się głównym odbiorcą działań partycypacyjnych realizowanych w jego obrębie. Potencjał wynikający z zaangażowania ww. grup społecznych w procesie programowania rewitalizacji w Grajewie zostanie wykorzystany również na etapie wdrażania Programu Rewitalizacji Miasta Grajewa na lata 2017-2027.

Biorąc pod uwagę lokalne uwarunkowania oraz zasięg obszaru rewitalizacji podstawowe grupy interesariuszy zostały wskazane poniżej:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- mieszkańcy pozostałej części miasta,
- przedsiębiorcy z obszaru rewitalizacji
- Urząd Miasta i jednostki podległe,
- samorząd powiatu i instytucje podległe,
- instytucje edukacji, kultury, rekreacji,
- dzieci, młodzież i seniorzy i inne wyodrębnione grupy społeczne,
- wspólnoty mieszkaniowe, TBS-y,
- inne instytucje publiczne.

W dniu 18.04.2017 r. roku Burmistrz Miasta Grajewa za pośrednictwem obwieszczenia poinformował o planowanych formach konsultacji społecznych związanych z opracowaniem projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewa. Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie Urzędu Miasta, a także w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Grajewa oraz na tablicach ogłoszeń. Konsultacje społeczne trwały od dnia 28.04.2017 r. do 29.05.2017 r.

Szczegółowe informacje o formach uspołecznienia procesu rewitalizacji zawiera poniższa tabela.

TABELA 25. INFORMACJE NT. TERMINÓW, FORM ORAZ WYNIKÓW KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZWIĄZANYCH W TWORZENIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Data	Forma	Opis
28.04.2017 r. - 4.05.2017 r.	Badanie ilościowe mieszkańców obszarów rewitalizacji	Badanie z mieszkańcami Grajewa zostało zrealizowane za pomocą dwóch technik badawczych – badania PAPI – ang. <i>Paper and Pencil Interview</i> oraz za pomocą techniki CAWI – ang. <i>Computer-Assisted Web Interview</i> . W badaniu wzięło udział 553 badanych. Raport z badania ilościowego przedstawia Załącznik.
28.04.2017r. – 10.05.2017r.	Badania jakościowe - wywiady pogłębione z lokalnymi liderami opinii	Badanie z liderami opinii miasta Grajewa zostało przeprowadzone za pomocą telefonicznych wywiadów pogłębionych (TDI). Jest to metoda badań jakościowych, polegająca na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z respondentem. Celem badania było dotarcie do precyzyjnych informacji, poszerzenie wiedzy związanej z tematem. Metoda stosowana jest jako uzupełnienie innych metod badawczych, w celu pogłębienia wiedzy o badanym zjawisku – w przypadku badań dla miasta Grajewa oprócz TDI IB IPC zrealizował również badania ilościowe z mieszkańcami miasta (PAPI i CAWI). W badaniu TDI wzięło udział 20 respondentów – liderów opinii reprezentujących różnego rodzaju instytucje, środowiska funkcjonujące na terenie miasta Grajewa. Raport z badania jakościowego przedstawia Załącznik.
23.05.2017 r. godz. 9.00, czas trwania: 2 godziny	Spacer studyjny na obszarze rewitalizacji	Celem spaceru było zebranie opinii uczestników, w tym przede wszystkim mieszkańcami obszaru rewitalizacji, na temat problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych obszaru. Ponadto zbierano uwagi uczestników spaceru odnośnie potrzeb obszaru rewitalizacji oraz propozycje możliwych kierunków działań i projektów rewitalizacyjnych. Uczestnicy spaceru wyruszyli spod budynku Urzędu Miasta Grajewa udając się w kierunku centrum miasta. Trasa spaceru wiodła m.in. ulicami: Nowickiego, Kilińskiego, Traugutta, Piłsudskiego, Plac Niepodległości, Dolna, Łazienna, Wojska Polskiego, Popiełuszki do terenów dworca PKP. Podczas spaceru dyskutowano z uczestnikami, w tym z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, o problemach społecznych, gospodarczych i przestrzennych tej części miasta. Ponadto zbierano uwagi i propozycje dotyczące możliwych kierunków działań rewitalizacyjnych. W trakcie spaceru okazało się, że dużym wyzwaniem dla prawidłowego przebiegu procesu rewitalizacji będzie miała kwestia uregulowania stanu prawnego niektórych terenów i obiektów znajdujących się na obszarze rewitalizacji. Jak zaznaczył burmistrz, wielu mieszkańców myśli, że właścicielem kamienic w centrum Grajewa (centrum miasta znajduje się w obszarze rewitalizacji) jest Miasto Grajewa. W rzeczywistości duża część budynków i działek należy do osób prywatnych, co może utrudniać przeprowadzenie planowanych działań rewitalizacyjnych. Innym ważnym zagadnieniem, podnoszonym w trakcie spaceru, był fakt, że większości kamienic, znajdujących się na terenie objętym rewitalizacją, nie jest podłączona do miejskiego systemu

ciepłowniczego. Taki stan rzeczy powoduje, że mieszkańcy tych kamienic często palą w piecach „czym popadnie”, co negatywnie wpływa na zjawisko niskiej emisji – zwłaszcza w sezonie grzewczym. Ponadto opalanie w piecu wymaga posiadania pomieszczenia na magazynowanie opału. Stąd bierze się problem tzw. „chlewików” – obiektów, w których mieszkańcy składują m.in. opał, a które to obiekty często są w złym stanie technicznym, co przyczynia się negatywnie do estetyki i wizerunku obszaru rewitalizacji. Ponadto „chlewiki” blokują teren, który mógłby zostać uwolniony pod realizację potrzeb społecznych związanych tworzeniem miejsc spotkań, miejsc zabaw dzieci i młodzieży czy też instalowania małej architektury. W trakcie dyskusji z uczestnikami spaceru dało się słyszeć opinie, że wyburzenie „chlewików” powinno zostać poprzedzone przyłączeniem kamienic do miejskiego systemu ciepłowniczego.

Uczestnicy spaceru wskazywali także na duży potencjał Parku Solidarności jako tego miejsca, które powinno służyć integracji mieszkańców poprzez pełnienie funkcji rekreacyjnej, wypoczynkowej, kulturalnej oraz rozrywkowej.

W spacerze wzięły udział następujące osoby:

1. Burmistrz Miasta.
2. Zastępca Burmistrza Miasta.
3. Radni Rady Miasta.
4. Naczelnicy i pracownicy wydziałów Urzędu Miasta.
5. Dyrektorzy grajewskich przedszkoli i szkół podstawowych.
6. Mieszkańcy miasta.
7. Dr Przemysław Wołczek – Instytut Badawczy IPC (ekspert)
8. Mgr inż. Marek Karłowski–Instytut Badawczy IPC (ekspert)

		
<p>23.05.2017 r. godz. 12.00, czas trwania: 3 godziny</p>	<p>Spotkanie z Zespołem ds. Rewitalizacji</p>	<p>Spotkanie warsztatowo-konsultacyjne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienia wyników badań (wywiadów pogłębionych i badań ankietowych) przeprowadzonych na Obszarze Rewitalizacji, • opracowania wizji obszaru rewitalizacji, • opracowanie celów rewitalizacji, • wypracowania mechanizmów zarządzania procesem wdrażania Programu Rewitalizacji, • wypracowania mechanizmów uspołecznienia procesu wdrażania Programu Rewitalizacji. <p>W trakcie spotkania warsztatowcy z firmy Instytut Badawczy IPC moderowali dyskusję z udziałem członków Zespołu ds. Rewitalizacji. Uczestnicy spotkania uzgodnili ostateczną treść wizji obszaru rewitalizacji oraz celów rewitalizacji. Ponadto omówiono zasady wypełniania karty projektu. Następnie szczegółowo omówiono zagadnienia dotyczące mechanizmów zarządzania procesem wdrażania Programu Rewitalizacji oraz mechanizmów uspołecznienia procesu wdrażania Programu Rewitalizacji.</p> <p>Program spotkania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja i omówienie wyników badań (wywiadów pogłębionych i badań ankietowych) przeprowadzonych

na obszarze rewitalizacji.

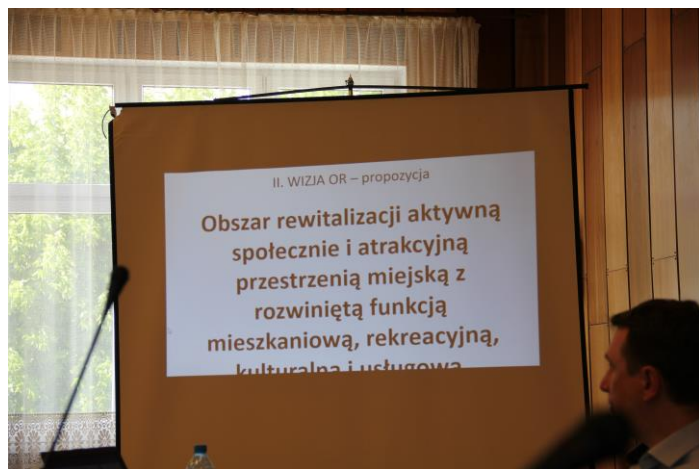
- Wypracowanie ostatecznej treści wizji obszaru rewitalizacji.
- Wypracowanie ostatecznej treści celów rewitalizacji.
- Omówienie zasad wypełniania karty projektu.
- Opracowanie mechanizmów zarządzania procesem wdrażania programu rewitalizacji.
- Opracowania mechanizmów uspołecznienia procesu wdrażania Programu Rewitalizacji.

W spotkaniu wzięły udział następujące osoby:

1. Burmistrz Miasta
2. Pracownicy UM
3. Zespół ds. Rewitalizacji
4. Dr Przemysław Wołczek – Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania)
5. Mgr inż. Marek Karłowski–Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania)

<p>23.05.2017 godz. 15.30, czas trwania: 2 godziny</p>	<p>Spotkanie z mieszkańcami</p>	<p>Spotkanie warsztatowo-konsultacyjne dotyczące przedstawienia ostatecznego zasięgu przestrzennego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, omówienia wyników badań ankietowych przeprowadzonych na obszarze rewitalizacji, dopracowania wizji obszaru rewitalizacji oraz celów rewitalizacji a także omówienia zasad wypełniania karty projektu.</p> <p>Spotkanie miało charakter warsztatowo-konsultacyjny. W części warsztatowej wykorzystano metodę dyskusji w celu wypracowania treści niezbędnych do dalszych prac nad Programem Rewitalizacji, m.in. zapisów wizji Obszaru Rewitalizacji oraz celów rewitalizacji czy propozycji działań rewitalizacyjnych. W części konsultacyjnej wykorzystano metodę prezentacji w celu przedstawienia oraz skonsultowania z uczestnikami spotkania wyników badań ankietowych przeprowadzonych na Obszarze Rewitalizacji.</p> <p>Program spotkania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja i omówienie ostatecznego zasięgu przestrzennego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. • Prezentacja i omówienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych na obszarze rewitalizacji. • Wypracowanie ostatecznej treści wizji obszaru rewitalizacji. • Wypracowanie ostatecznej treści celów rewitalizacji. • Omówienie zasad wypełniania karty projektu. • Dyskusja nad pomysłami działań rewitalizacyjnych. <p>W trakcie spotkania warsztatowcy z firmy Instytut Badawczy IPC moderowali dyskusję z udziałem mieszkańców Grajewa. Uczestnicy spotkania uzgodnili ostateczną treść wizji obszaru rewitalizacji oraz celów rewitalizacji. Ponadto omówiono zasady wypełniania karty projektu.</p> <p>W spotkaniu wzięły udział następujące osoby:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mieszkańcy Grajewa 2. Pracownicy UM 3. Dr Przemysław Wołczek – Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania) 4. Mgr inż. Marek Karłowski – Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania) <p>Moderatorem spotkania byli dr Przemysław Wołczek i mgr inż. Marek Karłowski – przedstawiciel Instytutu Badawczego IPC.</p>
---	--	---

Do 29.05.2017 r.

Nabór projektów rewitalizacyjnych

Przeprowadzone zostało korespondencyjne zbieranie pomysłów i projektów rewitalizacyjnych w oparciu o przygotowany i formularz projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tzw. karta / fiszka projektowa) – dostępny na stronie internetowej miasta Grajewo pod adresem www.grajewo.pl i rewitalizacji miasta Grajewo pod adresem www.rewitalizacja.grajewo.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej pod adresem <http://bip.um.grajewo.pl>

Jedno zgłoszenie mogło dotyczyć tylko jednego konkretnego, proponowanego przedsięwzięcia – np. miejsca, które wymaga zagospodarowania albo nieruchomości, która wymaga remontu, lub też powszechnego problemu społecznego do rozwiązania, itp. W razie potrzeby ta sama osoba mogła złożyć więcej niż jedną kartę. Zgłaszać można było zarówno projekty dotyczące przestrzeni publicznych czy remontowo-budowlane, jak i projekty o charakterze społecznym, środowiskowym czy gospodarczym – pomysły na zagospodarowanie czy poprawę wizerunku przestrzeni, przeprowadzenie akcji sąsiedzkich itp.

Przedmiotem propozycji mogły być zarówno gotowe projekty, które zgłaszający chciałby zaproponować do ujęcia w programie rewitalizacji, jak i wstępne propozycje lub postulaty co do konkretnych przedsięwzięć, które powinny zostać podjęte na wybranym obszarze gminy.

Zgłaszającymi mogły być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne,

		zarówno podmioty publiczne, jak i prywatne – począwszy od mieszkańców gminy poprzez przedsiębiorców, właścicieli i zarządców nieruchomości czy też lokalnych liderów. Wszystkie zgłaszane projekty zostały zgromadzone i ocenione pod kątem możliwości ujęcia ich w dokumencie. Zgłoszone projekty i pomysły, które spełniły wymogi formalne zostały ujęte w programie rewitalizacji.
Od 16.11.2017 r. do 11.12.2017 r.	Konsultacje społeczne projektu GPR	Konsultacje prowadzone były w okresie od dnia 16.11. 2017 roku do dnia 11.12.2017 roku w formie: 1. Spotkania otwartego z mieszkańcami miasta i interesariuszami rewitalizacji (konsultacje z wykorzystaniem elementów metody planowania partycypacyjnego Planning for real), 23.11.2017r. (czwartek) o godz. 15.00 w sali konferencyjnej w siedzibie Urzędu Miasta Grajewo (ul. Strażacka 6A, 19-200Grajewo). 2. Zbierania uwag i opinii w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełniony formularz można było dostarczyć drogą elektroniczną na adres rewitalizacja@um.grajewo.pl, drogą korespondencyjną na adres: Urząd Miasta Grajewo, ul. Strażacka 6A, 19-200 Grajewo lub złożyć bezpośrednio na dziennik podawczy urzędu. 3. Ustnej do protokołu w siedzibie Urzędu Miasta Grajewo w pokoju 9-10 lub telefonicznie pod numerem (0) 86 273 0 827 w godzinach pracy Urzędu. W ramach konsultacji społecznych zgłoszone zostały uwagi przez Ministerstwo Rozwoju oraz Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego. Wszystkie zgłoszone uwagi zostały uwzględnione. Zakres zgłoszonych uwag oraz zakres wprowadzonych zmian zostały opisane w raporcie z konsultacji społecznych.

9.2 Procedura uspołecznienia na etapie realizacji programu rewitalizacji.

Ogólny schemat uspołecznienia realizacji programu rewitalizacji opierać się będzie na dojrzałej partycypacji społecznej, stanowiącej podstawowy warunek zapewnienia kompletności całego programu. Formy dojrzałej partycypacji społecznej wskazane zostały ustawą o rewitalizacji w art. 5 ust. 3 jako inicjowanie, umożliwienie i wspieranie dążeń do wypowiedzenia się wszystkich interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 pkt. 1, oraz wszystkich interesariuszy prowadzących na obszarze rewitalizacji działalność, o której mowa w art. 2 ust. 2 pkt. 3 i 4 na etapie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Partycypacja społeczna realizowana powinna być z wykorzystaniem co najmniej form wskazanych w ustawie. Dla zapewnienia powodzenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazane jest jednak rozważenie także innych, możliwych form współpracy pomiędzy interesariuszami, takich jak spotkania, warsztaty, imprezy okolicznościowe, itp.

Nadrzędnym mechanizmem zapewnienia kompleksowości realizacji całego programu będzie działalność Komitetu ds. rewitalizacji, który stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy, a także będzie pełnić funkcję opiniotwórczo-doradczą dla Burmistrza Grajewo. Komitet będzie spotykał się co najmniej dwa razy w roku i będzie pełnił ważną rolę w trakcie prowadzenia procesu jak i podczas oceny i wprowadzania ewentualnych zmian. Zakłada się, że członkami Komitetu zostaną przedstawiciele Urzędu Miasta Grajewo/ miejskich jednostek organizacyjnych/spółek miejskich wskazanych przez Burmistrza Miasta Grajewo, mieszkańców

obszaru rewitalizacji wyznaczonego uchwałą Rady Miasta Grajewo, przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze miasta, przedstawiciele podmiotów prowadzących na obszarze miasta działalność społeczną, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedstawiciele właścicieli/ użytkowników wieczystych nieruchomości/podmiotów zarządzających nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji, w tym wspólnot mieszkaniowych oraz innych mieszkańców miasta Grajewo chcących uczestniczyć w procesie rewitalizacji Grajewo.

Efektywność partycypacji społecznej zależy od skuteczności dwustronnego przepływu informacji, co oznacza, że nie tylko Gmina, jako podmiot zarządzający procesem rewitalizacji powinien informować stronę społeczną o planowanych działaniach i zamierzeniach, ale także strona społeczna powinna mieć szanse wyrażenia swojej opinii na temat realizowanych działań.

Przewiduje się realizację szeregu działań upowszechniających założenia programu, budujących świadomość mieszkańców o prowadzonym procesie rewitalizacji oraz włączających mieszkańców w procesy realizacyjne i decyzyjne związane z rewitalizacją.

TABELA 26. PLANOWANE DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z USPOŁECZNINIEM REALIZACJI GPR

Rodzaj działań	Założenia prowadzonych działań	Sposób realizacji
Działalność komitetu rewitalizacji	Komitet rewitalizacji będzie ciałem doradczym Burmistrza w zakresie prowadzonej rewitalizacji.	W skład komitetu wejdą reprezentanci instytucji publicznych oraz mieszkańców, organizacji społecznych i przedsiębiorców. Zakłada się, że przedstawiciele instytucji publicznych stanowiąc będą nie więcej niż 50% składu komitetu rewitalizacji.
Informacja i public relations	Informowanie mieszkańców przez różne kanały przekazu: praca lokalna / Internet (dedykowana strona rewitalizacji miasta, oficjalna strona i portal społecznościowy Miasta Grajewo) o planowanych działaniach, konsultowanych przedsięwzięciach.	Zakłada się prowadzenie bieżących i stałych działań informacyjnych. Informacje dotyczyć będą wszelkiego rodzaju działań realizowanych w ramach GPR, w tym o charakterze organizacyjnym, inwestycyjnym. Prezentowane będą również dane dot. pozytywnych przemian zachodzących na OR.
Spotkania integrujące mieszkańców	Organizacja mikrofestynów podwórkowych integrujących mieszkańców wokół danej przestrzeni, tworzących więzi sąsiedzkie.	Spotkania realizowane będą bezpośrednio na OR, w miejscu zamieszkania Interesariuszy. Ukierunkowane będą na integrację oraz pozyskiwanie wiedzy nt. potrzeb mieszkańców. Spotkania moderowane będą przez ekspertów i specjalistów.
Wspieranie wspólnych inicjatyw mieszkańców na rzecz poprawy warunków zamieszkania	Promocja instrumentu „Inicjatywy lokalnej”, organizacja konkursów na najładniejsze podwórko. Organizacja warsztatów, szkoleń dla mieszkańców motywujących do zagospodarowania przestrzeni sąsiedzkich w zieleni.	Zakłada się wydzielenie z budżetu miasta środków na realizację działań wspierających poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni podwórek. W tym celu prowadzone będą działania informacyjne opisujące w jaki sposób mieszkańcy mogą włączyć się w realizację takich działań. Prowadzone będzie doradztwo dla mieszkańców, w szczególności liderów społecznych nt. korzystania z „Inicjatywy lokalnej”.
Wspieranie rozwoju	Prowadzenie doradztwa i wsparcia dla	Zakłada się przeprowadzenie spotkań

i aktywności organizacji pozarządowych	organizacji pozarządowych, które prowadzą lub mogą prowadzić działania na rzecz aktywności społecznej na OR.	i wywiadów z organizacjami pozarządowymi, a następnie działań o charakterze doradczym, które inspirować będą organizacje pozarządowe do realizacji działań na rzecz mieszkańców OR. Zakłada się wydzielenie z budżetu przeznaczonego na współpracę z organizacjami pozarządowymi dedykowanych środków na realizację przedsięwzięć na rzecz aktywności mieszkańców OR.
Udział mieszkańców w tworzeniu koncepcji lub dokumentacji technicznej	Bieżące informowanie oraz zapraszanie mieszkańców do udziału w spotkaniach dot. planowanych działań inwestycyjnych na OR.	Mieszkańcy OR, w szczególności osoby zamieszkujące przestrzeń, w której planowane będą inwestycje będą bezpośrednio zapraszani do uczestnictwa w procesie oceny założeń wybranych inwestycji. W trakcie bezpośrednich spotkań z mieszkańcami prezentowane będą założenia wybranych inwestycji. Wybrane spotkania mogą mieć charakter plenerowy. Spotkania będą moderowane, uwagi mieszkańców notowane, a następnie upubliczniane.
Aktywna promocja oferty kulturalnej i rekreacyjnej	Prowadzenie działań aktywnej promocji oferty. Konsultowanie propozycji oferty kulturalnej i rekreacyjnej z mieszkańcami.	Zakłada się przeanalizowane bieżącego sposobu docierania z ofertą oraz przeprowadzenie badań dot. oczekiwanej oferty kulturalnej i rekreacyjnej.
Akcje edukacyjne dla dzieci i młodzieży	Akcje edukacyjne dla dzieci i młodzieży prowadzone przez szkoły, przedszkola, świetlicę środowiskową – o konieczności współpracy sąsiedzkiej, angażowania się w sprawy publiczne.	Działania prowadzone we współpracy ze szkołami ukierunkowane będą na budowanie świadomości aktywnego udziału w życiu społecznym. Wpierane będą szkolne projekty, mające na celu diagnozowanie i rozwiązywanie problemów w środowisku lokalnym, np. akcje sprzątnięcia i porządkowania, badania jakości środowiska, działania kulturalne.
Akcje informacyjne dla wspólnot mieszkaniowych/ zarządców	Akcje informacyjne dla wspólnot mieszkaniowych/ zarządców promujące dostępne źródła finansowania przedsięwzięć remontowych, termomodernizacyjnych.	Prowadzenie doradztwa dla wspólnot mieszkaniowych i zarządców dot. sposobu pozyskania dodatkowych środków na przedsięwzięcia remontowe.
Poszerzanie grup interesariuszy o nowe podmioty mogące zintensyfikować założone efekty programu rewitalizacji	Prowadzenie aktywnej promocji GPR pośród podmiotów gospodarczych oraz potencjalnych Interesariuszy.	Organizacja i udział w spotkaniach z potencjalnymi Interesariuszami, w szczególności przedsiębiorcami i inwestorami, którzy mogą realizować swoje przedsięwzięcia na obszarze rewitalizacji.

Poniżej prezentowane są zasady, którymi kierowała się Gmina w realizacji procesu konsultacji społecznych.

Zasady partycypacji w projekcie:

- Dwustronny przepływ informacji.
- Rzetelne diagnozowanie i prezentowanie informacji.
- Angażowanie społeczności na możliwie wielu etapach działań rewitalizacyjnych.
- Wieloetapowość konsultacji społecznych.
- Wieloaspektowość konsultacji społecznych.

W procesie rewitalizacji wykorzystywane zostały bierne i czynne formy konsultacji społecznych:

- Formy bierne, a więc takie, w których prowadzona komunikacja była jednokierunkowa to m.in. artykuły w informatorach samorządowych oraz krótkie informacje na stronach internetowych Gminy, bądź też w lokalnych mediach. Komunikacja jednokierunkowa miała głównie charakter informacyjny.
- Formy czynne tzn. komunikacja dwukierunkowa miała charakter informacyjno-konsultacyjny i prowadzona będzie w sposób dedykowany.

Ogólny schemat uspołecznienia realizacji programu rewitalizacji opierać się będzie na następujących założeniach:

1) Kompleksowość realizacji całego programu – w tym przypadku nadrzędnymi działaniami będzie:

- **Działalność komitetu rewitalizacji** (spotkania z członkami zespołu, ponadto członkowie zespołu będą multiplikatorami informacji nt. programu rewitalizacji).

Uzasadnienie: program rewitalizacji skupia szereg działań i projektów, w tym przedsięwzięcia o charakterze społecznym, organizacyjnym oraz infrastrukturalnym. Istotne dla właściwego wdrażania programu jest pozyskanie opinii eksperckiej, w tym liderów społecznych, przedstawicieli ważnych z punktu widzenia rewitalizacji instytucji, np. instytucji kultury, przedstawicieli biznesu, etc. Opinie te będą wspierać procesy decyzyjne, w szczególności Gminy (program przyjmowany i realizowany jest przez Gminę), w szczególności w kwestii aktualizacji oraz oceny rezultatów programu. Istotne jest „czuwanie” nad realizacją programu pod kątem jego komplementarności. Brak realizacji jednego istotnego projektu może skutkować niższą skutecznością efektów całego programu. Gmina powinna zapewnić funkcjonowanie komitetu rewitalizacji, m. in. poprzez wsparcie organizacyjne.

- **Konsultowanie i opiniowanie z mieszkańcami założeń i oczekiwań odnośnie przemian rewitalizacyjnych, jak też ewaluacji programu rewitalizacji** (w tym w odniesieniu do sposobów komunikacji i informacji).

Uzasadnienie: transparentność realizacji programu rewitalizacji polegać będzie na ciągłym informowaniu mieszkańców o prowadzonych działaniach rewitalizacyjnych oraz jego efektach. Podstawowym narzędziem informowania będzie dedykowana programowi zakładka na stronie internetowej. Istotne jest również docieranie do mieszkańców poprzez media lokalne oraz tzw. multiplikatorów (radnych, przedstawicieli organizacji społecznych, członków komitetu rewitalizacji, pracowników Urzędu Miejskiego). W celu wzmocnienia przekazu oraz stworzenia możliwości bezpośredniej interakcji z mieszkańcami oraz innymi interesariuszami zakłada się organizację cyklicznych spotkań, najlepiej na obszarze rewitalizacji, w trakcie których omawiane będą efekty i rezultaty oraz oczekiwania interesariuszy odnośnie dalszych działań na obszarach rewitalizacji. Warto rozważyć także możliwość utworzenia na obszarze rewitalizacji punktu informacyjnego, który służyłby

mieszkańcom obszaru rewitalizacji (był ciągłym łącznikiem pomiędzy interesariuszami oraz Miastem w kwestii prowadzenia działań rewitalizacyjnych).

2) Realizacja konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych – w tym przypadku nadrzędnymi działaniami będzie:

- **Konsultowanie, opiniowanie założeń poszczególnych projektów.** Istotne jest docieranie do mieszkańców, na rzecz których realizowane będą przedsięwzięcia (spotkania bezpośrednio na obszarach rewitalizacji, festyny np. podwórkowe, otwarte punkty konsultacyjne i doradcze np. w trakcie imprez plenerowych, badania i wywiady z mieszkańcami). Istotne jest tworzenie narzędzi dopasowanych do lokalnej specyfiki (np. formularze badawcze w formie elektronicznej, papierowej, bezpośrednie spotkania z mieszkańcami). Oprócz standardowych działań, takich jak upublicznienia planów realizacji poszczególnych przedsięwzięć – istotne będzie bezpośrednie dotarcie z założeniami poszczególnych projektów do mieszkańców, w szczególności takich, w których w prosty sposób można uwzględnić opinie mieszkańców, np. dot. zagospodarowania przestrzeni.

Uzasadnienie: o ile to możliwe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne powinny być poddawane opiniowaniu przez mieszkańców. Proces partycypacji w projekcie rewitalizacyjnym powinien rozpoczynać się na etapie planowania projektu. Oznacza to, że założenia danego projektu, np. w formie planu lub koncepcji powinny być udostępniane mieszkańcom. Proponuje się stworzenie narzędzi elektronicznych opiniowania przedsięwzięcia, wraz z możliwością składania uwag i propozycji. Ponadto sugeruje się w przypadku istotniejszych projektów, np. mających wpływ na zagospodarowanie przestrzeni publicznych, organizowanie spotkań z mieszkańcami, w trakcie których prezentuje się wstępne założenia projektu oraz zbiera się opinie interesariuszy. Partycypacja społeczna powinna dotyczyć także dalszych faz realizacji projektu, jak również etapu końcowego, w tym ewaluacji.

10. Opis struktury zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

10.1. System realizacji

Opracowanie i przyjęcie programu rewitalizacji rozpoczyna pierwszy i najistotniejszy etap procesu wdrażania. Proces wdrażania zależy od podejmowanych działań, a proces realizacji programu – od procedur gwarantujących jej realizację oraz od organizacji prac nad programem, czyli podziału obszarów odpowiedzialności za realizację pomiędzy struktury/jednostki organizacyjne Gminy.

Dla powodzenia wdrożenia programu rewitalizacji należy przyjąć tzw. zasadę partnerstwa, czyli współpracę poszczególnych aktorów rozwoju (instytucji samorządowych, organizacji społecznych, przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców) oraz zasadę partycypacji społecznej, czyli prowadzenie dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami na terenie gminy, w zakresie wdrażania programu rewitalizacji.

Współpraca podmiotów powinna dotyczyć w szczególności:

- prowadzenia dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami w zakresie przedsięwzięć rewitalizacyjnych i ich komplementarności,
- budowy trwałej sieci partnerstwa na rzecz rozwoju gminy, a tym samym zapewnienia kompleksowego podejścia do rozwiązywania problemów zdiagnozowanych w programie rewitalizacji,
- kojarzenia partnerów do wspólnych przedsięwzięć oraz projektów, poprzez tworzenie płaszczyzny i podstaw wymiany pomysłów, potencjału i potrzeb,
- poprawy skuteczności działania tych podmiotów poprzez wymianę doświadczeń i informacji o trendach/pomysłach rozwojowych,
- prowadzenia badań i analiz w zakresie zmian społeczno-gospodarczych w gminie, które są rezultatem prowadzonych działań rewitalizacyjnych,
- współdziałania w zakresie doboru rozwiązań zapobiegających sytuacjom kryzysowym o charakterze społeczno-gospodarczym,
- budowy warunków sprzyjających wdrażaniu programu rewitalizacji,
- wdrażania Programu Rewitalizacji.

Skuteczność realizacji programu rewitalizacji i jego celów zapewnić będzie sprawny system oceny skuteczności wdrażania obejmujący:

- monitoring, czyli podsystem zbierania i selekcjonowania informacji,
- ewaluację, czyli podsystem oceny i interpretacji zgromadzonego materiału.

Prace nad realizacją działań rewitalizacyjnych powinny rozpocząć się natychmiast po przyjęciu programu rewitalizacji. Skuteczne, terminowe i efektywne wdrażanie programu rewitalizacji wymagać będzie szeregu działań: koordynacyjnych, organizacyjnych, koncepcyjnych, kontrolnych i informacyjnych.

System realizacji programu rewitalizacji stworzony został z myślą o takich cechach programu rewitalizacji jak komplementarność, konieczność partnerskiej realizacji, jak też podejście projektowe.

Oznacza to m. in. konieczność analizowania szeregu różnych aspektów realizacyjnych, jak też posiadania przekrojowej wiedzy nt. szerokiego spektrum poruszanych przez program rewitalizacji obszarów tematycznych.

10.2. Zarządzanie

Zarządzeniem nr 6/15 Burmistrza Miasta Grajewo z dnia 22.12.2015 r. powołany został Zespół ds. realizacji projektu „Rewitalizacja centrum Grajewo” w związku z uczestnictwem Miasta Grajewo w konkursie organizowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Departament Programów Pomocowych pod nazwą „Modelowa Rewitalizacja Miasta” oraz przystąpieniem do prac nad sporządzeniem Gminnego Programu Rewitalizacji Grajewo.

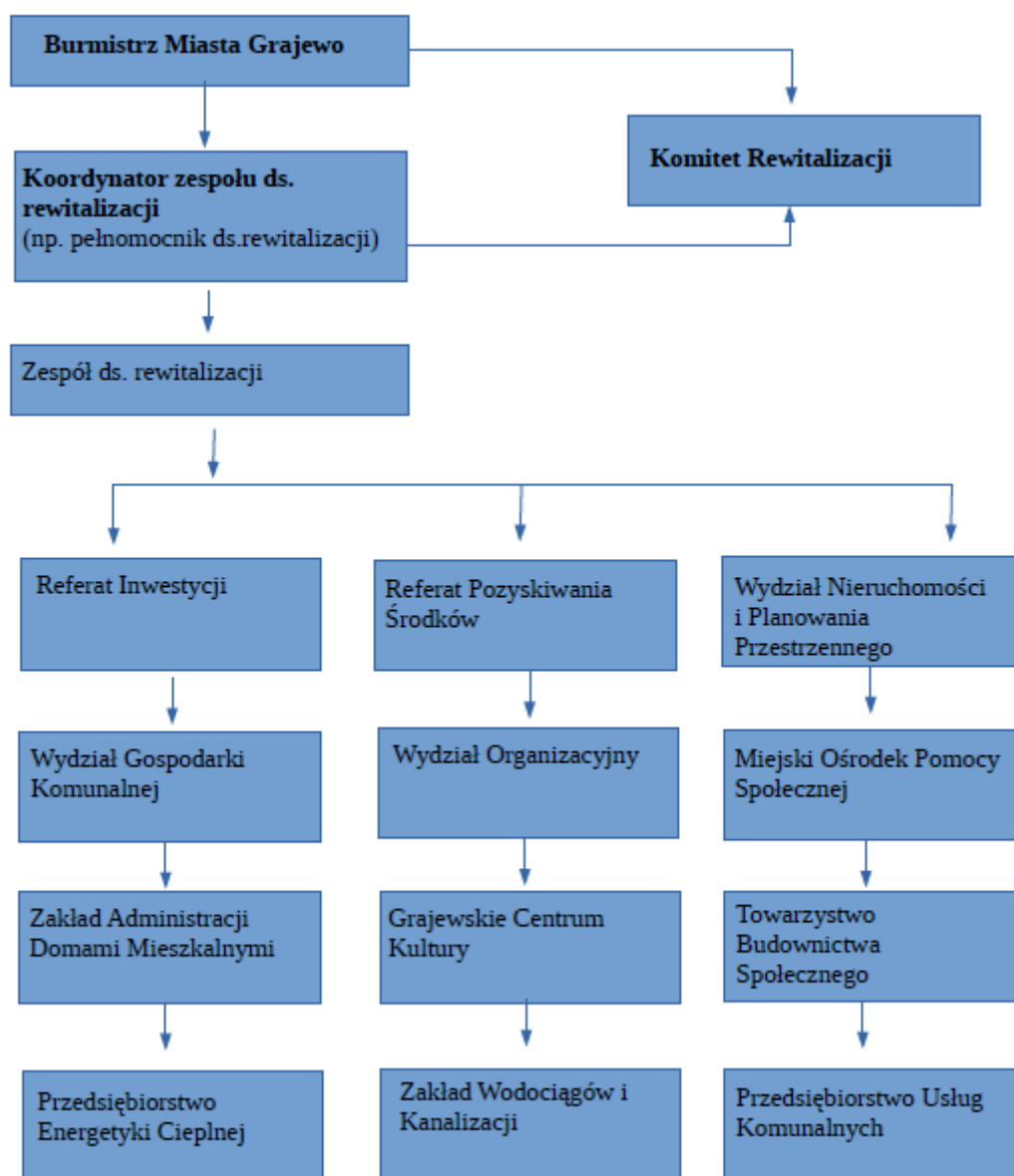
W skład Zespołu wszedł Burmistrz Miasta, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Dyrektor Zakładu Administracji Domów Mieszkalnych, Dyrektor Grajewskiego Centrum Kultury, przedstawiciele Wydziału Nieruchomości i Planowania Przestrzennego, przedstawiciele Referatu Pozyskiwania Środków, przedstawiciel przedsiębiorców oraz przedstawiciel mieszkańców. Zespół powołany został na czas nieokreślony, ale wraz z uchwaleniem Gminnego Programu Rewitalizacji powołany zostanie Zespół ds. zarządzania projektem (Zespół ds. rewitalizacji) w ramach urzędu. Podstawę tego zespołu stanowić będzie poprzedni zespół, za przewodnictwem Koordynatora ds. rewitalizacji (np. Pełnomocnik ds. rewitalizacji), przy czym nowy zespół skupiać będzie szersze grono osób reprezentujących instytucje podległe Burmistrzowi. W posiedzeniach zespołu mogą – w zależności od tematyki – uczestniczyć członkowie Władz Miasta (Burmistrz, Zastępca Burmistrza, Sekretarz, Skarbnik), a także przedstawiciele Rady Miasta Grajewo.

Przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi wykonywanymi przez wydziały urzędu i inne jednostki podległe kieruje Zastępca Burmistrza za pośrednictwem i z pomocą Zespołu ds. rewitalizacji. W skład Zespołu ds. rewitalizacji Burmistrz Miasta powołuje kierowników ze wszystkich jednostek wykonujących zadania rewitalizacyjne zgodnie ze standardowym zakresem ich kompetencji służbowych (przyjmując możliwość wskazania osoby wiodącej oraz osób wspomagających). Pracami powołanego zespołu będzie kierował Koordynator ds. rewitalizacji. Rolą Koordynatora będzie nie tylko koordynacja realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zapisanych w GPR, ale także tworzenie warunków dla działań i projektów podmiotów zewnętrznych lub projektów wspólnych oraz zachęcanie interesariuszy do ich podejmowania. Koordynator oprócz organizacji prac Zespołu będzie odpowiedzialny za zebranie i zredagowanie informacji składających się na plan działań GPR i jego aktualizacje. Natomiast poszczególne działania w ramach wdrażania programu oraz przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostaną przypisane – na zasadzie bezpośredniej odpowiedzialności – poszczególnym członkom Zespołu ds. Rewitalizacji.

Szczegółowy skład Zespołu, zakres obowiązków, tryb jego pracy, a także wspomniane wcześniej uregulowania dotyczące Planu Działań GPR zostaną zawarte w Zarządzeniu Burmistrza.

Poniżej przedstawiono schemat struktury wdrażania programu rewitalizacji, w ramach którego podejmowane będą decyzje dotyczące działań rewitalizacyjnych.

RYSUNEK 3. SCHEMAT STRUKTURY WDRAŻANIA PROGRAMU REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Budowa i realizacja programu rewitalizacji jest zabiegiem złożonym. Wymaga bowiem przeprowadzenia wielu działań o charakterze diagnostycznym, konsultacyjnym, negocjacyjnym, planistycznym, prawnym, wdrożeniowym i monitoringowym – korygowania projektów i działań w trakcie ich realizacji oraz kompleksowej oceny po zakończeniu. Skuteczne, terminowe i efektywne wdrażanie programu rewitalizacji wymaga utworzenia lub wyznaczenia przez podmiot rewitalizacji organu, któremu czynność ta zostanie powierzona.

Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji – wskazuje, że jednym z najważniejszych narzędzi realizacji programu rewitalizacji – zapewniających jego uspołecznienie oraz komplementarność jest Komitet rewitalizacji:

- Komitet rewitalizacji stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełnić będzie funkcję opiniotwórczo-doradczą burmistrza.

- Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania komitetu rewitalizacji ustala się uwzględniając jego funkcję oraz zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli. Zasady określi, w drodze uchwały, rada gminy przed uchwaleniem programu rewitalizacji albo w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia jego uchwalenia. Podjęcie uchwały powinno być poprzedzone konsultacjami społecznymi.
- Burmistrz niezwłocznie po podjęciu przez Radę Miasta uchwały powołuje Komitet rewitalizacji.
- Obsługę organizacyjną komitetu rewitalizacji zapewnia urząd obsługujący Burmistrza.
- W przypadku, gdy Komitet rewitalizacji zajmuje stanowisko w drodze głosowania, przedstawiciele gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, nie biorą udziału w głosowaniu, jeżeli dotyczy ono projektów dokumentów, których opracowanie jest zadaniem Burmistrza.

Ustawa o rewitalizacji, jak również analiza zakresu projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wskazuje, że największy ciężar organizacyjny, zarządczy i finansowy związany z realizacją GPR – będzie udziałem samorządu lokalnego i jego jednostek podległych. Dla zapewnienia „dobrego zarządzania” procesem rewitalizacji, a tym samym „czuwania” nad komplementarnością realizowanych działań – istotne będzie stworzenie lub dostosowanie istniejących struktur administracyjno-zarządczych do specyfiki i potrzeb realizacji programu rewitalizacji – także w kontekście właściwego funkcjonowania komitetu rewitalizacji (obsługę organizacyjną komitetu rewitalizacji zapewnia urząd obsługujący Burmistrza).

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że ciałem doradczym Burmistrza Miasta w sprawach rewitalizacji będzie Komitet rewitalizacji złożony z przedstawicieli Urzędu Miasta Grajewo, miejskich jednostek organizacyjnych, spółek miejskich wskazanych przez Burmistrza Miasta Grajewo, mieszkańców obszaru rewitalizacji wyznaczonego uchwałą Rady Miasta Grajewo, przedstawicieli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze miasta, przedstawicieli podmiotów prowadzących na obszarze miasta działalność społeczną, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedstawicieli właścicieli/użytkowników wieczystych nieruchomości/podmiotów zarządzających nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji, w tym wspólnot mieszkaniowych oraz innych mieszkańców miasta Grajewo chcących uczestniczyć w procesie rewitalizacji Grajewo.

Proces tworzenia oraz realizacji programu rewitalizacji można podzielić na kilka istotnych etapów:

1. Przygotowanie do sporządzania programu rewitalizacji.
2. Sporządzenie projektu programu rewitalizacji.
3. Konsultacje społecznego programu rewitalizacji.
4. Opiniowanie projektu programu rewitalizacji.
5. Wprowadzenie zmian wynikających z przeprowadzonych konsultacji społecznych i uzyskanych opinii oraz uchwalenie programu rewitalizacji.
6. Realizacja programu rewitalizacji.

Kluczowe działania związane z realizacją programu rewitalizacji ujęte zostały w poniżej tabeli.

TABELA 27. KLUCZOWE DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

L.p.	Działanie	Odpowiedzialność	Rok
1.	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu tego programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miasta wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Miejska, Burmistrz	2018
2.	Powołanie i działalność Komitetu rewitalizacji. Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą. Zakłada się cykliczność spotkań komitetu rewitalizacji, w trakcie których omawiane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacji, ich stan wdrażania oraz rezultaty programu rewitalizacji. Komitet rewitalizacji pełnić będzie funkcję multiplikatora, tj. jest zobowiązany do komunikowania się w sprawach istotnych dla rewitalizacji z Interesariuszami, których reprezentuje.	Komitet rewitalizacji, Burmistrz	2018
3.	Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń. Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.	Podmioty realizujące zadania ujęte w programie rewitalizacji.	2018-2027
4.	Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji raz na trzy lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. Ocena sporządzona przez Burmistrza podlega zaopiniowaniu przez Komitet oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej gminy. W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany Burmistrz występuje do Rady Miasta z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię.	Burmistrz, Komitet rewitalizacji	2021, 2025
5.	Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania miasta i gminy. Warunkiem przyjęcia dodatkowych projektów do programu rewitalizacji jest uzasadnienie ich realizacji w kontekście osiągnięcia celów programu rewitalizacji i przeciwdziałania	Burmistrz, Komitet rewitalizacji, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji	Lata 1 – n (okres realizacji programu)

	istotnym problemem obszaru rewitalizacji. Uzasadnienie powinno być załączone do zgłaszanej karty projektów i powoływać się na zapisy diagnozy oraz celów programu rewitalizacji, względnie zawierać aktualne dane potwierdzające istnienie problemu lub negatywne zmiany obserwowane na obszarze rewitalizacji (np. dane MOPS).		
6.	Działania Public Relations, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami miasta nt. założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów. Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność miasta uwag, opinii, wniosków. Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych miasta, lokalnych mediów, Komitetu rewitalizacji oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	Burmistrz, Komitet rewitalizacji, podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	Lata 1 – n (okres realizacji programu)
7.	Uchylenie uchwały w sprawie programu rewitalizacji w całości albo w części, w przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji programu rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.	Rada Miejska	Lata 1 – n (okres realizacji programu)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Zarządzanie realizacją programu rewitalizacji będzie przede wszystkim zadaniem spoczywającym na Urzędzie Miasta Grajewo. W związku z tym odpowiednie wydziały i jednostki Urzędu odpowiedzialne za zarządzanie i realizację poszczególnych części programu rewitalizacji stosować się będą do zasad organizacji i funkcjonowania kontroli zarządczej w Urzędzie Miasta Grajewo i jednostkach organizacyjnych Miasta Grajewo, które określone zostały **Zarządzeniem Nr 219/15 z dnia 2015-12-24 w sprawie organizacji i funkcjonowania kontroli zarządczej w Urzędzie Miasta Grajewo i jednostkach organizacyjnych Miasta Grajewo.**

System zarządzania procesem rewitalizacji i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji oparty będzie o istniejący system zarządzania miastem Grajewo, co oznacza, że nie będzie on generował dodatkowych kosztów.

Pracownicy Urzędu Miasta oraz jednostek podległych, powołani do Zespołu ds. rewitalizacji, w ramach dodatkowych obowiązków służbowych realizować będą zadania związane z wdrażaniem programu rewitalizacji.

Większość osób, które będą uczestniczyły w procesie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji, to pracownicy Urzędu Miasta Grajewo lub jednostek mu podległych, co oznacza, iż koszty zarządzania programem w praktyce ponosić będzie Miasto Grajewo w granicach określonych budżetem gminy.

Osoby zasiadające w Komitecie Rewitalizacji będą pełniły tę funkcję społecznie, nie otrzymując za swoją pracę wynagrodzenia.

Część kosztów związanych ze wsparciem procesu programowania rewitalizacji Miasto Grajewo sfinansowało z dotacji PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020 w ramach konkursu dotacji Ministerstwa Rozwoju pn. „Modelowa Rewitalizacja Miast” w ramach projektu pn. „Rewitalizacja centrum Grajewo”

Łącznie przewidywane szacunkowe koszty z tytułu zarządzania procesem wdrażania programu rewitalizacji przedstawiono w poniższej tabeli.

TABELA 28. PRZEWIDYWANE SZACUNKOWE KOSZTY ZARZĄDZANIA PROCESEM WDRAŻANIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Działanie	Ilość	Jednostka	Cena	Wartość brutto	Źródło finansowania
Szkolenia Zespołu ds. rewitalizacji (wynagrodzenie trenera, koszty materiałów szkoleniowych, wynajęcia sali)	3	szt.		20.615,00	Dotacja PO PT 2016-2018 w ramach umowy nr DPT/BDG-II/POPT/102/16
Spotkania Komitetu Rewitalizacji (2 x rocznie do 2027 r., tj. 20 spotkań)	20	szt.	0	0	Budżet gminy
Promocja procesu rewitalizacji (ulotki informacyjne, art. w prasie, konkurs plastyczny dla dzieci, prowadzenie strony internetowej, publikacje w zakresie dobrych praktyk)	-	-	-	32.679,00	Dotacja PO PT 2016-2018 w ramach umowy nr DPT/BDG-II/POPT/102/16
Stanowisko ds. rewitalizacji, asystent ds. rewitalizacji, wynagrodzenie biegłego rewidenta	-	-	-	116.000,00	Dotacja PO PT 2016-2018 w ramach umowy nr DPT/BDG-II/POPT/102/16
Ocena stopnia wykonania GPR (ewaluacja)	2	szt.	20.000,00	40.000,00	Budżet gminy

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Poniżej w formie tabelarycznej ujęto harmonogram realizacji programu rewitalizacji w odniesieniu do poszczególnych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

TABELA 29. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI W ODNIESIENIU DO PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
I. Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne													
1.	Projekt nr 1.1. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.	150 tys. zł											
2.	Projekt nr 1.2. Utworzenie Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie poprzez przekształcenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Grajewie oraz rozbudowę jego bazy szkolnej.	3,5 mln zł											
3.	Projekt 1.3. Rozwój działalności „Centrum Nowa Droga”	900 tys. zł											
4.	Projekt nr 2.1 Grajewskie Centrum Aktywnej Integracji	227 tys. zł											
5.	Projekt nr 2.2 Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji	150 tys. zł											
6.	Projekt nr 2.3. Wsparcie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym na obszarze rewitalizacji	160 tys. zł											
7.	Projekt nr 2.4. Skuteczna i kompleksowa pomoc w istniejących problemach społecznych i dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków na obszarze rewitalizacji	150 tys. zł											
8.	Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości	1 mln zł											
9.	Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji	6,5 mln zł											
10.	Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie Placu Niepodległości i udostępnienie ich na cele społeczne	1,8 mln zł											
11.	Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w obrębie ul. Popiełuszki	800 tys. zł											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
12.	Projekt nr 4.4. Budowa nawierzchni jezdni oraz kanalizacji deszczowej w ul. Popietuski w Grajewie	1,24 mln											
13.	Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej	150 tys.											
14.	Projekt nr 4.6. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo	10 mln zł											
15.	Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza	200 tys. zł											
16.	Projekt nr 5.1. Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do usług dla osób zagrożonych wykluczeniem oraz zwiększenie komfortu pracy	1,8 mln zł											
17.	Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji	160 tys. zł											
18.	Projekt nr 5.3. Modernizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania	267 tys. zł											
19.	Projekt nr 6.1. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 10a	600 tys. zł											
20.	Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego	2,0 mln zł											
21.	Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5	600 tys. zł											
22.	Projekt nr 6.4. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Ełcka 5	600 tys. zł											
23.	Projekt nr 6.5. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 13	600 tys. zł											
24.	Projekt nr 6.6. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 19	600 tys. zł											
25.	Projekt nr 6.7. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 21	600 tys. zł											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
26.	Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A	600 tys. zł											
27.	Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10	600 tys. zł											
28.	Projekt nr 6.10. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Łazienna 9	800 tys. zł											
II. Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne													
1.	Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO	350 tys. zł											
2.	Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji	350 tys. zł											
3.	Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji	100 tys. zł											
4.	Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych	300 tys. zł											
5.	Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych	350 tys. zł											
6.	Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji	500 tys. zł											
7.	Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji	300 tys. zł											
8.	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe	300 tys. zł											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
9.	Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji	350 tys. zł											
10.	Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.)	500 tys. zł											
11.	Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji	2 mln zł											
12.	Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP	200 tys. zł											
13.	Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszego oraz oznakowanie	2 mln zł											
14.	Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP	4 mln zł											
15.	Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, parków, placów zabaw, siłowni zewnętrznych – we współpracy ze społecznością lokalną	1 mln zł											
16.	Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych	400 tys. zł											
17.	Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel)	1 mln zł											
18.	Modernizacja infrastruktury wodno-	2 mln zł											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	kanalizacyjnej, ciepłej												
19.	Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej	350 tys. zł											
20.	Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej	2 mln zł											
21.	Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych	2 mln zł											
22.	Działania na rzecz poprawy energooszczędności poprzez termomodernizację obiektów budowlanych	1 mln zł											
23.	Realizacja Planu usuwania wyrobów azbestowych z przestrzeni obszaru rewitalizacji.	300 tys. zł											
Zarządzanie programem rewitalizacji													
1.	Promocja	-											
2	Monitoring	-											
3	Ewaluacja	-											
4	Aktualizacja.	-											

10.3. Monitoring i ewaluacja

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017-2027 będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji projektów realizujących poszczególne cele rewitalizacji.

Monitoring oraz ocena procesu wdrażania programu rewitalizacji i jego efektów jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem, warunkującym skuteczne zarządzanie procesem rewitalizacji. **Monitoring procesu wdrażania programu rewitalizacji i jego efektów będzie prowadzony przez Zespół zadaniowy funkcjonujący przy Zespole ds. rewitalizacji.**

Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji programu rewitalizacji są:

- projekty wskazane w programie
- cele główne wytyczone w programie,
- kierunki działań i poszczególne projekty rewitalizacyjne.

Wskaźniki oceny realizacji GPR będą składały się ze wskaźników realizacji celów wyznaczonych w niniejszym dokumencie oraz wskaźników monitorowania zjawisk kryzysowych.

10.3.1. Monitoring

Proces monitorowania polegał będzie na zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów w odniesieniu do założonych celów rewitalizacji na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez pracowników Urzędu Miasta w Grajewie, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Jednostka odpowiedzialna za monitoring, tj. Zespół zadaniowy, będzie również udostępniała lokalnej społeczności wyniki prowadzonej sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej miasta (www.grajewo.pl, zakładka „Rewitalizacja Grajewa”), w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.um.grajewo.pl) oraz przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji.

Monitoring obejmować będzie **aspekty rzeczowe oraz finansowe.**

Monitoring rzeczowy będzie zbierał informacje na temat aktualnego stanu realizacji programu rewitalizacji. W ramach monitoringu rzeczowego prowadzona będzie analiza zmian wskaźników przyporządkowanych do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Powyższe działania umożliwią dokonanie oceny postępu i efektywności głównych założeń programu rewitalizacji. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac wdrożeniowych, natomiast ich stan osiągnięcia oceniany będzie raz na trzy lata. Lista wskaźników monitorowania została przedstawiona w tabelach 30 i 31. Rekomenduje się, aby Zespół ds. rewitalizacji przygotowywał przynajmniej raz na trzy lata raport/sprawozdanie z postępu realizacji programu rewitalizacji. Przedmiotowy raport/sprawozdanie będzie stanowił element procesu okresowej ewaluacji programu rewitalizacji i powinien być udostępniony interesariuszom procesu rewitalizacji a w szczególności mieszkańcom obszaru rewitalizacji.

Z kolei w ramach **monitoringu finansowego** gromadzone będą informacje na temat szacunkowego kosztu prowadzonych działań rewitalizacyjnych oraz wykorzystanych źródeł finansowania. Dane te stanowiąc będą podstawę do oceny sprawności wydatkowania środków przeznaczonych na

rewitalizację. Zakłada się, że monitoring finansowy będzie prowadzony w oparciu o roczne sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych sprawozdaniach powinny obejmować m.in. wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, procentowy stan zaawansowania realizacji projektu oraz stopień osiągnięcia założonych w projekcie wskaźników.

Rekomenduje się, aby pracownicy Urzędu Miasta w Grajewie, jednostki organizacyjne miasta i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych wchodzących w skład programu rewitalizacji, obowiązkowo składali informacje do Zespołu zadaniowego działającego przy Zespole ds. rewitalizacji. Takie postępowanie pozwoli na ciągły przepływ aktualnych informacji, co umożliwi wykrycie ewentualnych nieprawidłowości i problemów w procesie wdrażania programu rewitalizacji.

Należy także podkreślić, że dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ważna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania procesu wdrażania poszczególnych przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania IZ RPO sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

Monitoring i ocena realizacji programu rewitalizacji będzie odbywał się w dwóch etapach:

- analiza wskaźnikowa, służąca odpowiedzi na pytanie o zbieżność podejmowanych działań z osiąganymi wynikami społeczno-gospodarczymi miasta według wskaźników zaproponowanych dla poszczególnych celów,
- sprawozdania z realizacji celów, stanowiące element okresowej ewaluacji, zawierające podstawowe informacje na temat podejmowanych działań, stopnia realizacji projektów, ewentualnych efektów końcowych tych projektów,

Do każdego z celów rewitalizacji zostały przypisane projekty rewitalizacyjne. W ramach monitoringu prowadzona będzie obserwacja realizacji zamierzeń poszczególnych projektów, co pozwoli stwierdzić w jakim stopniu osiągane są cele programu rewitalizacji. W tym celu Zespół zadaniowy będzie monitorował realizację poszczególnych projektów rewitalizacyjnych pozyskując informacje od podmiotów wdrażających projekty. Takie podejście powinno spowodować, że monitoring będzie dostarczał informacji na temat postępów w osiąganiu przyjętych celów oraz umożliwi kwantyfikację efektów zrealizowanych projektów. Informacje gromadzone w trakcie monitoringu pozwolą także na odpowiednio szybkie reagowanie wówczas, gdy proces wdrażania programu rewitalizacji będzie ulegał zakłóceniom.

Pomiar postępu wdrażania GPR w pierwszej kolejności oparty zostanie o wskaźniki produktu, przypisane do poszczególnych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Poniżej zaprezentowano katalog projektów rewitalizacyjnych wraz z odpowiadającymi im wskaźnikami produktu.

TABELA 30. WSKAŹNIKI PRODUKTU PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH WYNIKAJĄCYCH Z GPR

Numer i tytuł projektu	Wskaźnik produktu	Wartość docelowa wskaźnika
PROJEKT NR 1.1 WSPARCIE OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	50 os.
PROJEKT NR 1.2 UTWORZENIE CENTRUM EDUKACJI SPECJALNEJ W GRAJEWIE POPRZEZ PRZEKSZTAŁCENIE ZESPOŁU SZKÓŁ SPECJALNYCH IM. JANA PAWŁA II W GRAJEWIE W SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY W GRAJEWIE ORAZ ROZBUDOWĘ JEGO BAZY SZKOLNEJ.	Liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno- zawodowej	1 szt.
PROJEKT NR 1.3 ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI „CENTRUM NOWA DROGA”	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	200 os.
PROJEKT NR 2.1 GRAJEWSKIE CENTRUM AKTYWNEJ INTEGRACJI	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	50 os.
PROJEKT NR 2.2 PRZECIWDZIAŁANIE WYSTĘPOWANIU NEGATYWNYCH ZJAWISK NA OBSZARZE REWITALIZACJI	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	25 os.
PROJEKT NR 2.3 WSPARCIE RODZINY I DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM NA OBSZARZE REWITALIZACJI	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	150 os.
PROJEKT NR 2.4 SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNIEJĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW NA OBSZARZE REWITALIZACJI	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	1 szt.
PROJEKT NR 3.1 UTWORZENIE REPREZENTACYJNEGO DEPTAKU W KWARTALE ULIC TRAUGUTTA, POPIEŁUSZKI, KILIŃSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO I PLACU NIEPODLEGŁOŚCI	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – w ha	0,1 ha
PROJEKT NR 4.1 ZAGOSPODAROWANIE PARKU SOLIDARNOŚCI ORAZ TWORZENIE TERENÓW ZIELONYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – w ha	8,0 ha
PROJEKT NR 4.2 POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W OBRĘBIE PLACU NIEPODLEGŁOŚCI I UDOSTĘPNIENIE JEJ NA CELE SPOŁECZNE	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – w ha	0,4 ha

PROJEKT NR 4.3 POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W OBRĘBIE ULICY POPIEŁUSZKI	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – w ha	0,25 ha
PROJEKT NR 4.4 BUDOWA NAWIERZCHNI JEZDNI ORAZ KANALIZACJI DESZCZOWEJ W UL. POPIEŁUSZKI W GRAJEWIE	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 4.5 BUDOWA BRAKUJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ – SIEĆ KANALIZACJI SANITARNEJ	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (sieć kanalizacji sanitarnej).	1 szt.
PROJEKT NR 4.6 BUDOWA OSIEDLOWEJ SIECI CIEPLNEJ WRAZ Z PRZYŁĄCZAMI Z RUR PREIZOLOWANYCH DO BUDYNKÓW W GRAJEWIE W OBSZARZE REWITALIZACJI NA TERENIE MIASTA GRAJEWO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (sieć ciepłownicza).	1szt.
PROJEKT NR 4.7 BUDOWA BRAKUJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ – SIEĆ CIEPŁOWNICZA	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (sieć ciepłownicza).	1szt.
PROJEKT NR 5.1 POPRAWA WYPOSAŻENIA W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ UŁATWIAJĄCĄ DOSTĘP DO USŁUG DLA OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM ORAZ ZWIĘKSZENIE KOMFORTU PRACY	Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej – w szt. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	1 szt. 1 szt.
PROJEKT NR 5.2 ŚWIETLICA BIBLIOTECZNA – MIEJSCE SPOTKAŃ CZYTELNIKÓW Z OBSZARU REWITALIZACJI	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 5.3 MODERNIZACJA HALI SPORTOWEJ MOSIR JAKO DOBRA ZMIANA NA NOWE WYZWANIA	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (Hala sportowa MOSiR).	1 szt.
PROJEKT NR 6.1 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 10A	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 6.2 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW KOMUNALNYCH PRZY PL. NIEPODLEGŁOŚCI, UL. PIŁSUDSKIEGO	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	4 szt.
PROJEKT NR 6.3 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KILIŃSKIEGO 5	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 6.4 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. EŁCKA 5	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 6.5 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 13	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 6.6 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 19	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.

PROJEKT NR 6.7 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 21	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 6.8 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. TRAUGUTTA 6A	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 6.9 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. TRAUGUTTA 10	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.
PROJEKT NR 6.10 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. ŁAZIENNA 9	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	1 szt.

Wskaźniki realizacji celów GPR będą docelowo składały się ze wskaźników produktu i rezultatu projektów wynikających z niniejszego dokumentu.

Na podstawie powyższego zestawienia projektów i odpowiadających im wskaźników produktu opracowano zestawienie wskaźników monitorowania postępu w realizacji celów GPR.

TABELA 31. WSKAŹNIKI REALIZACJI PROJEKTÓW W ODNIESIENIU DO CELÓW GPR

Wskaźnik	Wartość w roku bazowym	Wartość w roku docelowym (2027)
Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.		
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	0	250
Liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	0	1
Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.		
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	0	225
Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	0	1
Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.		
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – w ha	0	0,1
Liczba przedsięwzięć ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach – w szt.	0	10
Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.		
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – w ha	0	8,75
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – w szt.	0	4
Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.		
Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej – w szt.	0	1
Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – w szt.	0	1
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	0	2
Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.		
Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – w szt.	0	13

10.3.2. Ewaluacja

Celem monitoringu jest pomiar realizacji projektów rewitalizacyjnych, natomiast zadaniem ewaluacji będzie określenie zmian w poziomie zjawisk kryzysowych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji Grajewa w odniesieniu do celów rewitalizacji.

Ostateczny wybór wskaźników do oceny realizacji GPR wynika jednak z konieczności osiągnięcia celów programu rewitalizacji, a nie produktów poszczególnych projektów. Wynika to z idei rewitalizacji jako procesu całościowego, który nie jest prostą sumą realizowanych projektów, a ma na celu osiągnięcie zmiany we wskazanych obszarach poddanych rewitalizacji.

Ewaluacja ma na celu identyfikację oraz ewentualną poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji programu rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizacji z jednoczesnym uwzględnieniem założeń programowych. Jej zadaniem jest sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów rewitalizacyjnych.

Ewaluacja założeń programu rewitalizacji oraz stopnia realizacji projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

- ocena w trakcie realizacji działań – odpowiada na pytanie, czy przyjęte cele i podjęte w ich następstwie działania zmierzają w dobrym kierunku. Ocena ta będzie prowadzona przez Komitet Rewitalizacji, którego zadaniem będzie przygotowanie raportów/sprawozdań z realizacji programu rewitalizacji, co najmniej raz na 3 lata;
- ocena po realizacji działań – ocena długoterminowego wpływu programu rewitalizacji na grupy docelowe. Służy ona ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach programu rewitalizacji z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

W trakcie wdrażania programu rewitalizacji ewaluacji podlegać będzie to, czy realizowane projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne skutecznie ograniczają zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji zjawiska kryzysowe – wykorzystywane do tego będą raporty/sprawozdania z monitoringu opracowywane co trzy lata. W przypadku zdiagnozowanego niewystarczającego oddziaływania tych projektów i/lub przedsięwzięć na sytuacje problemowe uruchomiony zostanie proces generowania kolejnych projektów i/lub przedsięwzięć odpowiadających na zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji zjawiska kryzysowe. Odbiorcy tych projektów i/lub przedsięwzięć oraz ich zakres uzależnione będą od: dynamiki zmian zachodzących w sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz całego miasta, możliwości finansowych budżetu miasta oraz dostępności środków zewnętrznych, poziomu zaangażowania interesariuszy lokalnych w planowane działania oraz zakresu potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wskaźniki ewaluacji GPR będą składały się ze wskaźników monitorowania zjawisk kryzysowych.

W poniższej tabeli zestawiono najistotniejsze zjawiska problemowe obszaru rewitalizacji Grajewa, odnosząc je do celów wynikających z GPR. Wskazują one, jakie zmiany oczekiwane są w związku z realizacją poszczególnych celów rewitalizacji.

TABELA 32. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA OSIĄGNIĘCIA CELÓW GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA GRAJEWO NA LATA 2017-2027

Wskaźnik	Wartość w 2015 r.	Oczekiwana zmiana w 2027 roku
Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.		
Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym.	21,27	19,0
Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców.	8,64	7,50
Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.		
Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców.	1,07	0,95
Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców.	0,83	0,75
Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.		
Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców.	8,77	9,50
Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.		
Odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej.	47,87%	30,0%
Odsetek mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.	30,59%	10,00%
Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.		
Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym.	21,27	19,0
Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.		
Liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców.	0,81	0,50

Opracowując Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017-2027 przyjęto założenie, że będzie on miał charakter otwarty, przez co należy rozumieć, że w przypadku zmiany uregulowań prawnych, pojawienia się nowych problemów na obszarze rewitalizacji czy też wykreowania nowych projektów i/lub przedsięwzięć służących ograniczaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji – program rewitalizacji będzie aktualizowany.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017-2027 jest dokumentem, który będzie podlegał ocenie aktualności jego zapisów w kontekście zmian społeczno-gospodarczych zachodzących na obszarze rewitalizacji. Ponadto oceniany będzie stopień realizacji założeń programu rewitalizacji. Oceny aktualności i stopnia realizacji programu dokona Burmistrz Miasta Grajewo raz na trzy lata (tj. w 2021 roku dla okresu 2018 - 2020 oraz w 2025 roku dla okresu 2021 – 2024) wykorzystując do tego celu m.in. raporty/sprawozdania z postępu prac wdrożeniowych. Wspomniane raporty/sprawozdania będzie przygotowywał Zespół ds. rewitalizacji. Ocena sporządzona przez Burmistrza Miasta Grajewo będzie podlegać zaopiniowaniu przez Komitet rewitalizacji, a następnie przez Radę Miasta Grajewo i zostanie opublikowana na stronie internetowej Miasta i w Biuletynie Informacji Publicznej.

W ramach ewaluacji programu rewitalizacji może okazać się, że program wymaga zmiany. W takiej sytuacji Burmistrz Miasta Grajewo wystąpi z własnej inicjatywy do Rady Miasta Grajewo z wnioskiem o jego zmianę. Następnie Rada Miasta jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację

poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie. W tej sytuacji zmiana programu rewitalizacji będzie dokonywana w trybie w jakim program był uchwalony.

Przedstawione powyżej zasady funkcjonowania systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwolą wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w programie rewitalizacji, wynikający przede wszystkim ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań rewitalizacyjnych.

11. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322)

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie wpływają na konieczność zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322).

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 przyjęty został UCHWAŁĄ NR XV/126/15 RADY MIASTA GRAJEWO z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia "Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 - 2020".

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 wskazuje na dążenie do poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych. Większość planowanych inwestycji będzie miała miejsce w ścisłym centrum miasta, tj. na obszarze rewitalizacji. Istotne oprócz poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych jest wyburzenie obiektów (zaplanowane również w ramach projektu pod nazwą UTWORZENIE REPREZENTACYJNEGO DEPTAKU W KWARTALE ULIC TR AUGUTTA, POPIEŁUSZKI, KILIŃSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO I PLACU NIEPODLEGŁOŚCI). Pozwoli to „uwolnić” przestrzeń w ścisłym centrum miasta i uporządkować strukturę przestrzenną oraz jakość terenów publicznych. Ww. założenia Planu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta spójne są z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji i nie wymagają wprowadzania zmian w uchwale, którą przyjęto Plan.

12. Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji

Na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie podjęto uchwały Rady Miejskiej dot. Zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

13. Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania

Miasto Grajewo nie planuje ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

14. Sposób realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

14.1. Zakres niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie naruszają ustaleń obowiązujących studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zapisy ww. Studium wskazują na konieczność kompleksowej rewitalizacji centrum miasta i są spójne z założeniami Gminnego Programu Rewitalizacji.

14.2. Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie naruszają ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tj. MPZP przyjętego:

- Uchwałą Rady Nr XIII/105/15 z dnia 2015-09-29 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Grajewa w rejonie ulic: Kilińskiego, Ks. J. Popiełuszki, Józefa Piłsudskiego i Pl. Niepodległości

Uzasadnienie:

Ustalenia ww. planu odnoszą się do części obszaru rewitalizacji, w której planowana jest największa liczba projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W wyniku realizacji planu rewitalizacji uwolniona zostanie m. in. przestrzeń pod nową zabudowę i funkcję. Zapisy MPZP regulują warunki zagospodarowania tej części obszaru rewitalizacji, traktowanej przez GPR jako miejsca kluczowego dla rewitalizacji centrum Grajewa.

15. Spis tabel, rycin, map, fotografii, wykresów

Tabela 1. Podstawowa charakterystyka obszaru rewitalizacji w Grajewie.....	5
Tabela 2. Spójność rewitalizacji z założeniami Programu Rozwoju Gminy Miasta Grajewo na lata 2016 - 2023.....	8
Tabela 3. Spójność rewitalizacji z założeniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miasta Grajewo	14
Tabela 4. Zmiany demograficzne na obszarze rewitalizacji.....	27
Tabela 5. bezrobocie na obszarze rewitalizacji	28
Tabela 6. Charakterystyka bezrobocia na obszarze rewitalizacji.....	29
Tabela 7. Powody i liczby przyznania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji	30
Tabela 8. Powody przyznania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji w 2015 roku.....	32
Tabela 9. Przemoc na obszarze rewitalizacji	34
Tabela 10. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku w Grajewie według obwodów wyborczych	35
Tabela 11. Stowarzyszenia, które otrzymały dofinansowanie w formie wsparcia realizacji zadań publicznych w mieście Grajewo w 2016 roku w drodze otwartego konkursu ofert	36
Tabela 12. Projekty zgłoszone do budżetu obywatelskiego w Grajewie w 2017 roku	39
Tabela 13. Projekty zgłoszone do budżetu obywatelskiego w Grajewie w 2016 roku	39
Tabela 14. Projekty zgłoszone do budżetu obywatelskiego w Grajewie w 2015 roku	40
Tabela 15. Projekty zgłoszone do budżetu obywatelskiego w Grajewie w 2015 roku	40
Tabela 16. Osoby fizyczna prowadzące działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji.....	42
Tabela 17. Opis dominującej funkcji przestrzeni obszaru rewitalizacji	49
Tabela 18. Wyposażenie techniczne budynków komunalnych na obszarze rewitalizacji	59
Tabela 19. Kluczowe oczekiwane przemiany obszaru rewitalizacji	82
Tabela 20. elementy misji oraz cele i kierunki rewitalizacji.....	87
Tabela 21. Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne	125
Tabela 22. Komplementarność pomiędzy projektami	127
Tabela 23. Ramy finansowe związane z podstawowymi projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	138
Tabela 24. Ramy finansowe związane z pozostałymi projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	142

Tabela 25. Informacje nt. terminów, form oraz wyników konsultacji społecznych związanych w tworzeniem gminnego programu rewitalizacji	149
Tabela 26. Planowane działania związane z uspołecznieniem realizacji GPR.....	156
Tabela 27. Kluczowe działania związane z realizacją programu rewitalizacji	164
Tabela 28. przewidywane szacunkowe koszty zarządzania procesem wdrażania programu rewitalizacji	166
Tabela 29. Harmonogram realizacji programu rewitalizacji w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	167
Tabela 30. Wskaźniki produktu projektów rewitalizacyjnych wynikających z GPR	174
Tabela 31. Wskaźniki realizacji projektów w odniesieniu do celów GPR.....	176
Tabela 32. Wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów Gminnego Program Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017-2027	178
Mapa 1. Obszar rewitalizacji w Grajewie	6
Mapa 2. Lokalizacja działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji	44
Mapa 3. Lokalizacja przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji.....	51
Mapa 4. Lokalizacja instytucji kultury na obszarze rewitalizacji.....	55
Mapa 5. Lokalizacja podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	132
Fot. 1. Część handlowa ulicy Piłsudskiego.....	43
Fot. 2. Widok na plac niepodległości	45
Fot. 3. Przestrzeń pomiędzy budynkami mieszkalnymi przy ul. Traugutta, w tyle obiekt kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej.....	46
Fot. 4. Obiekty gospodarcze pokryte azbestem.....	48
Fot. 5. Zabudowa mieszkalna przy ul. Traugutta.....	52
Fot. 6. Przestrzeń pomiędzy budynkami mieszkalnymi przy ul. Traugutta.....	53
Fot. 7. Przestrzeń pomiędzy budynkami mieszkalnymi przy ul. Kopernika	53
Fot. 8. Dysharmonia zabudowy przy ul. Łaziennej	54
Wykres 1. Liczba ludności poszczególnych ulic obszaru rewitalizacji.....	26
Wykres 2. Członkostwo w organizacji pozarządowej.....	62
Wykres 3. Chęć angażowania się respondentów w projekty edukacyjne, animacyjne i kulturalnej w dekompozycji na wiek i miejsce zamieszkania	63

Wykres 4. Ocena przestrzeni usługowej/handlowej na obszarze rewitalizacji	64
Wykres 5. Ocena przestrzeni usługowej/handlowej na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania respondenta.....	64
Wykres 6. Największe braki obszaru rewitalizacji – według liderów opinii (N=20)	65
Wykres 7. Ocena przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji	66
Wykres 8. Ocena przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji.....	66
Wykres 9. Ocena przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania respondenta	67
Wykres 10. Ocena przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji (dróg, ulic, placów, parków).....	67
Wykres 11. Ocena przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania respondenta	68
Wykres 12. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji	69
Wykres 13. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania	70
Wykres 14. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń kulturalna na obszarze rewitalizacji	71
Wykres 15. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń kulturalna na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania.....	72
Wykres 16. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń usługowa/handlowa na obszarze rewitalizacji	73
Wykres 17. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń usługowa/handlowa na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania.....	73
Wykres 18. Najważniejsze inwestycje na obszarze rewitalizacji	74
Wykres 19. Najważniejsze oczekiwane inwestycje na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania i wiek respondentów	75
Wykres 20. Poczucie bezpieczeństwa w centrum miasta – zestawienie ogólne oraz w podziale na miejsce zamieszkania respondenta.....	76
Wykres 21. To, czego respondentom najbardziej brakuje w na obszarze rewitalizacji.....	76
Wykres 22. To, czego respondentom najbardziej brakuje na obszarze rewitalizacji w dekompozycji na wiek	77
Wykres 23. To, czego respondentom najbardziej brakuje na obszarze rewitalizacji w dekompozycji na miejsce zamieszkania respondenta.....	78
Rysunek 1. Mapa inwestycji realizowanych w Grajewie	135
Rysunek 2. Prognozowana wielkość środków związanych z realizacją GPR w tys. zł	137
Rysunek 3. Schemat struktury wdrażania programu rewitalizacji.....	162

Załącznik graficzny nr 1 przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.

